

CENA 15 Lir, 10 Jugolir, 6 Din

LETO TRETJE - številka 145

NAROCNINA: Cona A: mesečna 60.—, četrletna 180.—, polletna 360.—, celoletna 600.— lir. Cona B: 40.—, 120.—, 240.—, 400.— jugolir. FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. Tekoči račun za STO-ZVU na ime: «Založništvo Primorski dnevnik», Trst 11-5374; tekoči račun za Jugoslavijo na ime «Primorski dn.», upr., Ljublj. 6-90601-19.

LJUDSKI TEDNIK

TRST 3. decembra 1948

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. **UPRAVA:** Via Ruggero Manna šte. 29. **TELEFONI:** uredništvo 93808, uprava 27847. **OGLASI** pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poština plačana v gotovini. Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

Bratstvo z antifašisti ne pa s škvadrismi

Vidali in njegovi najbolj vneti pristaši že pet mesecev neutrudno blatijo novo Jugoslavijo in njene voditelje, obrekujejo in lažejo, hujskajo ljudstvo proti vsemu, kar je res doslednega in revolucionarnega ter hočejo slovensko ljudstvo popolnoma odtujiti od njegove matične dežele. Vse to njihovo ščuvanje, obrekovanje, blatenje, vse njihove laži in vsa njihova besna gonja pa ne dosegajo zaželenih uspehov, kajti ljudstvo vedno jasneje vidi, kam vodi taka politika ter zapušča Vidalijeve vrste.

Ta proces razčiščevanja pojmov se zlasti krepi na deželi med slovenskim ljudstvom, ki tudi v prvi trenutni zmedbi ni šlo čez drn in strn za Vidalijem ter je hotelo samo presojati, kdo ima prav. Ljudstvo namreč ni moglo razumeti, da bi postali ljudje, ki so ga vodili v najtežjih dneh njegovega obstanka, kar že noč izdajalci in je zato z vedno večjim nezaupanjem sprejemalo Vidalijeve aktiviste, ki so se polagoma spreminjali v prave škvadrisme in zamenjali svoje začetne argumente s pestjo.

Ker je Vidali videl, da na deželi vedno bolj izgublja svoje itak šibke položaje, si je izmislil nezaljšano, drzno, nestransko in doslej nevideno provokacijo. V svojem glasilu je pozval svoje pristaše na proslavo pete obletnice drugega zasedanja AVNOJ-a in tretje obletnice proglásitve Federativne ljudske republike Jugoslavije, tiste Jugoslavije, ki jo vsak dan blati in obrekuje. Več dni zaporedoma je objavjal v «Laboratore» razpored proslav AVNOJ-a po raznih mestnih krožkih in vaseh ter najavljal razne govornike, med katerimi je bil celo sindikalist Radich, ki je že od vsega začetka nasprotoval pravični rešitvi slovenskega narodnostnega vprašanja in priključitvi Trsta k FLRJ.

V svoji podlosti je šel Vidali celo tako daleč, da je izdal nekak poziv svojega izvršilnega odbora, v katerem pravi, da «do letošnje proslave pete obletnice AVNOJ-a v znaku pomoči jugoslovanskim narodom, v znaku okrepitve slovensko italijanskega bratstva».

Ne glede na to, da jugoslovanski narodi take pomoči ne potrebujejo, ker grade socializem ne z besedami, temveč s trdim požrtvovalnim delom in vztrajnimi naporji, je imela ta provokacija ravno nasprotni namen: razbiti slovensko-italijansko bratstvo, razen tega pa še razbiti enotnost slovenskega ljudstva, da bi ga laže opeharili.

V nedeljo so se Vidali in razni njegovi opričniki v spremstvu znanih in motoriziranih pretepečev odpravili v slovenske vasi ter pri tem privlekli s seboj še nekaj zavodnih italijanskih delavcev, ki naj bi po besedah vidalijevcev manifestirali za slovensko-italijansko bratstvo in za povezanost med kmeti in delavci, katere pa so v resnici pripeljali v vasi samo zato da prikrijejo svoj polom.

Naše ljudstvo, ki je ostalo zvesto svoji borbi, zvesto načelom te borbe in onim, ki so ga vodili v osvobodilni vojni, pa ni nasedlo Vidalijevi hinavski provokaciji, ker jo je takoj razumelo. Našemu ljudstvu ni bilo treba čakati Vidalija, da praznuje praznik ustanovitve nove Jugoslavije; Vidalija, ki je bil takrat, ko so sedanji voditelji jugoslovanskih narodov to novo

Jugoslavijo na čelu jugoslovanskih borcev z borbo gradili, na tisoče kilometrov daleč od nas tam preko morja in ni o naši borbi še prav nič vedel. V nekaterih vaseh je ljudstvo Vidalijeve oprode nagnalo, v Lonjerju jo je Vidali kar sam odkuril, ko je videl, da so tla prevroča, drugod pa so se ljudje zaprli v hiše in so Vidalijevci kar sami osamljeni «praznovali» 5. obletnico AVNOJ-a z blatenjem Jugoslavije. Vse to je bilo sila klavarno in smešno, Vidalijevi škvadrismi so zato proslavljali AVNOJ in «utrjevali bratstvo» v praznih dvoranah. Vidali doslej še ni doživel take polomije in vsa prizadevanja «Laborator» da bi jo prikri, so jalova, kajti vsaka njegova vrsta potrjuje neuspeh.

Slovensko ljudstvo je torej nagnalo motorizirano drhal, ki je prišla v vasi, kakor so nekaj hodili fašisti, ko so delili olje, ali pozneje colottijevci in Nemci. Če pa je ljudstvo nagnalo razne Vidalije, Ferlane, Destradije, Gombače in vodje škvader Grisonija, to pa nikakor ne pomeni, da ljudstvo ne mara med seboj poštenih italijanskih delavcev, s katerimi je skovalo bratstvo že v borbi proti fašizmu in nacizmu ter to bratstvo še bolj okrepilo v slavni dvanaestdnevni stavki. Slovensko ljudstvo se namreč prav dobro zaveda, da je le s tem bratstvom možna uspešna borba proti imperializmu in tudi borba za njegove nacional-



ne pravice. Ljudstvo, ki je v narodnoosvobodilni borbi kljub dolgemu zatiranju takoj podalo roko italijanskim tovarišem delavcem, ker je vedelo, da oni niso bili krivi tega zatiranja, je že zdavnaj pokazalo, kaj je pravi internacionalizem, in ni zato čakalo Vidalija, da mu pride delit nauke o njem.

Ljudstvo je le pokazalo, da ne bo nikoli dovolilo, da bi pritepe-

nec Vidali pljuval na ono Jugoslavijo, ki jo je tako požrtvovalno pomagalo graditi s svojo lastno krvjo, ko se je on sončil v Mehiki. Zato so vsa Vidalijeva prizadevanja, da bi razbil enotnost Slovencev ter slovensko-italijansko bratstvo zaman, ker naše ljudstvo dobro ve, da je to bratstvo in ta enotnost osnovni pogoj za dosego njegovih nacionalnih in socialnih pravic.

SPOŠTOVANJE PROSVETNEGA DELA JE MERILO LASTNE KULTURNOSTI

Vsakemu Slovencu na Tržaškem ozemlju, pa tudi izven naših meja je delovanje SHPZ dobro znano, znanu so veliki uspehi, ki jih je ta kulturna organizacija dosegla po vaseh, kjer niso 25 let smeli javno sregovoriti slovenske besede, kjer je zamrla slovenska pesem in je bila le v srcih ljudi kot drag spomin in velika krepka nada na bodočnost.

Prizadevanja in delo prosvetne zveze je rastlo od meseca do meseca, od leta do leta. Objelo je mesto in vse vasi prav tja do zadnjih najhujših krajev. Naši ljudje so v prosvetnih društvih zaživeli, se začeli izobraževati in kulturno rasti. Dobra organizacija SHPZ in volja ter hrepenenje naših ljudi po prosveti, je rodilo pevske zbornice in igralske družine, ki so s svojimi nastopi navdušili naše Primorce in ponesle slavo daleč preko meje celo v najslovesnejšo republiko Jugoslavije - Makedonijo.

Knjižnice so bile polne čitateljev, predavanja in literarni večeri so se vrstili, tako da je v treh letih svojega delovanja SHPZ žela take uspehe, da jih mora priznati prav vsakdo, pa čeprav jih le deloma občuti.

Toda nenadoma je postalo delovanje SHPZ nacionalistično, ljudje, ki vodijo SHPZ, nevedni, da delajo z ljudstvom da mu posredujejo njegovo kulturo. Kako je to

mogoče? Kako je mogoče, da je tista organizacija, ki je delala tri leta popolnoma pravilno, kar lahko sodimo po uspehih, ki jih je dosegla, naenkrat nevedna, da vodi še naprej kulturno življenje Slovencev in Hrvatov v cono A Tržaškega ozemlja.

To je nezaljšana krivična obsodba ljudi, ki so odgovorni za ves zastoj, ki je v zadnjem času nastal v delovanju SHPZ.

SHPZ ni prenehala s snovanjem načrtov, kako bi lahko najboljše izkoristila četrto leto svojega delovanja za slovensko ljudstvo cone A.

Priprava je koroške večere, pripravila večere sovjetske literature, pri katerih bi poleg predavateljev sodelovali še recitatorji in pevski zbori. Kako so izpadli koroški večeri, nam je dobro znano. «Kaj bomo s tem ko pa imamo vendar dovolj perečih problemov, ki tarejo Tržičane!»

Res je, dovolj perečih problemov imamo, ki nas tarejo, vendar pa ne moremo in smemo iti preko borbe grškega naroda, niti ne smemo prezreti borbe junaške kitajske vojske, še manj torej smemo prezreti usodo koroških Slovencev, ki je naši tako sorodna in s katerimi nas veže težnja, da se združimo v matično domovino Slovenijo.

Koroški večeri so le malokje uspeli. Se slabše pa so do zdaj uspeli večeri sovjetske kulture.

Odsek za Ljudsko prosveto pri SHPZ je organiziral 50 takih kulturnih večerov s predavanjem o ruski klasični in sovjetski literaturi ter recitacijami in petjem ruskih umetnih la narodnih pesmi.

Vidalijevi frakcionarji pa so vrgli med ljudi: Ljudje pri SHPZ niso vredni, da bi govorili o sovjetski svezi in so povsod, kjer koli so mogli, razbili te večere, tako da jih je bilo mogoče izvesti le štiri.

Slovenec, člani SHPZ so se leta 1941, še preden je Sovjetska zveza stopila v vojno z Nemčijo kot OF, zakleli, da se bodo uprli nacistom in fašistom, vodili borbo za življenje in smrt. Vsa štiri leta vojne so najtesneje povezani z Rdečo armado prenašali nečloveške muke in dali najdragocenejše žrtve ter so prav zato najbolj upravičeni, da govore o SZ, medtem ko mnogi tišči, ki danes kriče o naši nevednosti, sploh ne vedo; kaj je resnična borba, ker je niso doživeli in tako ničesar doprinesli k znani nad nacistično Nemčijo in fašistično Italijo.

Mi dobro vemo, da vidalijevcem ni mar Koroška ni jim mar Sovjetska zveza, njim je važno le eno: da uničijo vse napredne organizacije.

Zato so se lotili tudi prosvetnih društev samih, med katerimi je bilo prvo. S Skamperle, pri Sv. Iva-

Ali morejo delavci potrditi izdajstvo razredne borbe

Jutri in pojutrišnjem bo redni kongres Enotnih sindikatov. Namen vidalijevcev na tem kongresu je izvoliti nov glavni in izvršilni odbor, poleg tega pa potrditi novo sporazumsko in likvidatorsko politiko. To nam potrjuje sam predsednik Zveze enotnih sindikatov gospod Destradj v uradnem glasilu Enotnih sindikatov «Unità Operaia» z dne 29. novembra 1948, v svojem članku «Oggi la classe lavoratrice triestina».

Mimogrede moramo priznati, da smo bili prijetno iznenadeni, ko smo po dolgem času zopet zagledali v sindikalnem glasilu članek z Destradjevimi podpisom, ker smo zadnje čase opazili le članke gospoda Radicha, ki je Destradja kljub njegovim «mea culpa» in bridkemu kesanju popolnoma zatemnil, ali bolje rečeno naravnost zakopal v pozabo.

Navedli bomo le nekaj besed iz omenjenega Destradjevega članka, ki pa nam zelo mnogo povedo. Destradj najprej ugotavlja, da je tržaški delavski razred razdeljen in da je k temu v veliki meri pripomogla anglo-ameriška okupacija in nadaljuje:

«Toda bilo bi napačno, če bi hoteli pripisovati samo temu dejstvu razdvojenost našega delavstva in ne bi hoteli priznati v določeni meri tudi našo odgovornost.

Napake v preteklosti, naša sindikalna politika, ki se je izenačevala s poudarjanjem nacionalistične politike, ki jo je označeval neke vrste avanturizem, ki se je konkretiziral v pretiravanju stavk in v nestrpnosti, je bila zelo ugodna za rovarjenje sovražnikov delavskega razreda. V tedanjem položaju sta bili dve smeri, za katere so bili delavci le predmet manevriranja za dosego strankarskih političnih ciljev.

Iz preučevanja napak preteklosti bomo potegnili pravilne zaključke za razredno usmeritev sindikatov in delavcev...».

Tako torej piše Destradj o bodočem kongresu. Spokorjeno priznava, da je tudi on «grešil» in priznava svojo odgovornost. S tem seveda misli, da je sedaj na pravi poti. Zato meče v isti kož pravilno razredno linijo Enotnih sindikatov in šovinizem Delavske zbornice, zato trdi, da so Enotni sindikati vodili nacionalistično politiko; zato pozablja, da je šel on sam v Pariz zagovarjati pravilno rešitev slovenskega narodnega vprašanja, zato govori o avanturizmu in zlorabi stavk in nestrpnosti. Zanj so bili torej delavci le predmet manevriranja v strankarske namene, zanj je torej ničeva vsa pretekla borba delovnega ljudstva proti italijanskemu šovinizmu.

Po tej logiki naj bi bila torej nestrpnost v Enotnih sindikatih kriva, da je prišlo 30. junija 1948 do izgredev in pustošenja sindikalnih sedežev in k obdobju 12 dnevnih stavke je le še majhen korak, saj bi morala biti po takem stališču tudi ta stavka nepravilna, to je sad zgrešene linije.

S takimi likvidatorskimi nameni torej gredo vidalijevci na kongres Enotnih sindikatov, pljuvajče na vso preteklo borbo tržaških delov-

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje na 3. strani)

Po širokem svetu

KRONIKA

Irski parlament je izglasoval zakon, na podlagi katerega ne bo irska imela nobene vezi z britansko krono in se bo odslej imenovala Republika Irsko.

V Venezueli je prišlo do vojaškega upora, kar pa ni za južno. ameriške države nobena posebnost. 600 na smrt obsojenih grških rodoljubov je začelo na otoku Egi. na gladovno stavko.

Posebna politična komisija Var. nostnega sveta je razpravljala o sprejemu novih članov. Tudi tu je prišlo do nesoglasja. Zapadne sile nečejo ničesar slišati o sprejemu Romunije, Bolgarije, Madžarske, Albanije in Mongolske republike pač pa vsiljujejo sprejem samo Italije, Finske, Irske, Portugalske, Cjellona in Avstrije. Sovjetska zveza ne oporeka sprejemu teh držav, pač pa zahteva sprejem tudi ostalih, kar je popolnoma razumljivo.

Italijanska vlada se še vedno ni odločila, da bi izročila Sovjetski zvezi brodovje, kar je dolžna storiti po mirovni pogodbi. Predstavnik vlade je izjavil, da bo Italija še vedno skušala doseči olajšanja.

Kadar kakšen špijon reakcije požiha iz kake demokratične države, pravijo na zapadu, da si je izbral svobodo. Kaj bodo le rekli za ono grško rodoljububkino, ki je skočila iz tretjega nadstropja nekake atenskega zavora, ker ni mogla prenašati mučenja.

Jugoslovanska vlada je ponovno protestirala pri grški vladi zaradi številnih kršitev jugoslovanskega ozemlja po monarhofašističnih četah.

Pretekli teden je bila obletnica pogodbe o vzajemni pomoči, prijateljstvu in sodelovanju med Jugoslavijo in Bolgarijo. Beogradska «Borba» piše ob tej priložnosti, da samo izpolnjevanje te pogodbe lahko zagotovi bratske odnose med narodi Balkana.

V zapadni Nemčiji so Amerikanci začeli obnovljati nacistično policijo. Organizacijo te policije so poverili bivšemu šefu nacistične varnostne službe Muellerju, za šefa posebnega oddelka te policije pa je bil imenovan neki Otto Scorzoni, kot «osvoboditelj Mussolinija».

Mešana jugoslovansko - italijanska razmejitvena komisija se mudi sedaj, ko je dokončala svoje delo v bližini Trbiža, okrog Gorice in pri Solkanu.

Jugoslovanski državni praznik so razen doma, praznovali tudi v inozemstvu. V Rimu je bila ob tej priložnosti objavljena fotografska razstava o FLRJ; v Parizu je jugoslovanski veleposlanik Ristić priredil sprejem, ki so se ga udeležili člani diplomatskega zbora in številni delegati glavne skupščine OZN, sprejema v Varšavi so se udeležili poljski zunanji minister Modzelewski, ministri Grubecki, zastopniki varšavskih demokratičnih strank in množičnih organizacij; sprejemu v Sofiji so prisostvovali vodilne osebnosti «Otačestvene fronte», predstavniki inozemskih delegacij in v veliko število javnih in kulturnih delavcev Sofije. Podobni sprejemi so bili tudi na Dunaju v Rimu in drugod.

V Pragi je nastopil službo novi italijanski poslanik.

V italijanskem parlamentu so začeli debato o zunanji politiki vlad. Seš Italijanske socialistične stranke Nenni je ostro napadel politiko klerikalne vlade.

V glavni skupščini OZN je potekel rok opravljanja predsedniških poslov raznim načelnikom odborov in pododborov. Izvolili so nove in zadnje, kajti še pred božičem bo zasedanje končano.

Poročajo, da je Truman zelo hladno sprejel italijanskega poslanca Tarchianija, ki je prišel k njemu prosjačič za milost glede italijanskih kolonij. Počasni se bodo razni hlapci že naučili, da je gospodar neizprosni, kadar gre za njegove interese.

Jedro grškega problema ni na severnih mejah Grčije temveč v njenem središču

Pred generalno skupščino OZN so zaključili debato o tako imenovanem grškem vprašanju. Razpravljali so o resoluciji ZDA, ki ji je že prej dala angloameriška glasovalna večina v političnem komiteju prednost pred sovjetsko resolucijo. Čeprav je tudi sedaj plenum generalne skupščine sprejel ameriško resolucijo z običajnimi 47 glasovi angloameriškega bloka, je vendar odločen nastop delegatov demokratičnih držav v prvi vrsti Jugoslavije in Sovjetske zveze tako učinkovito razgalil krivdo Amerike in njenega bloka za položaj v Grčiji, da predstavlja razpravljanje o grškem položaju v celoti kljub vsemu globok moralni poraz

imperialistične politike angloameriškega bloka.

Jedro ameriške resolucije je namreč v tem, da skušajo ZDA zvreči krivdo za tako imenovano grško vprašanje na severne sosedice Grčije in tako pod pretvezo varovanja grške «svobode» opravičiti svojo oboroženo intervencijo v Grčiji. Ker je ZDA za tako obdolževanje manjkala dokazov, je vsa resolucija zgrajena na prozorni laži, kar pa seveda glasovalnega stroja ni motilo. Resolucija ZDA naprtuje sicer svoje «dokaze» proslu-po ameriškem bloku izsiljena ustavnost pa so predvsem zastopniki Jugoslavije v OZN že ponovno razkrinkali. Balkanska komisija je

po ameriškem bloku izsiljena ustavnost, ki naj služi za onemogočanje rešitve tako imenovanega grškega vprašanja vedno v skladu z imperialističnimi cilji ameriške oborožene intervencije v Grčiji.

Jugoslovanski delegat dr. Bebler je pred zaključkom razprave podal še enkrat sliko resničnega razvoja dogodkov v Grčiji in zmago-vite narodno-osvobodilne borbe grškega ljudstva proti nacističnim okupatorjem, do prihoda angloameriških čet v Grčijo z vsemi posledicami vedno hujšega terorja osvraženega monarhofašističnega režima, ki je lahko bil vzpostavljen samo z angloameriško vojaško intervencijo. Navedel je dejstvo, da danes je v monarhofašističnih zaporih nad 70.000 grških demokratov in da so nagla sodišča izrekla doslej nad 2900 smrtnih obsodb. Če se danes grško ljudstvo bori za svojo svobodo proti tujim imperialistom in krvnikom fašistične atenske vlade, ne pada za to nobena krivda na severne sosedice Grčije, čeprav te s simpatijami spremljajo in moralno podpirajo junaško osvobodilno borbo grških rodoljubov, pač pa nosijo krivdo za to prav angloamerikanci, ki s svojo prisotnostjo in svojim direktnim vmešavanjem na strani monarhofašističnih tolp podaljšujejo borbo in trpljenje grškega ljudstva. Delovanje balkanske komisije pa se omejuje na organizacijo in pripravljanje poročil incidentov na severnih mejah, ki naj potem omogočajo sestavljanje poročil, v katerih obtožuje severne grške sosedice vmešavanja. Balkanska komisija se spreminja na ta način v vojaško enoto, ki bo pomnila drugo leto še večjo nevarnost za odnose med Grčijo in njenimi severnimi sosedi.

Beblerjeve dokaze je z vso odločnostjo podprl delegat Sovjetske zveze, ki je poudaril, da na konkretnih dokazih Jugoslavije angloamerikanci niso mogli dati nobenega odgovora, da predstavlja ustanovitve balkanske komisije rešitev ustanovne listine OZN in da gre ob grškem primeru za borbo med resnico in lažjo.

Z ameriškim orožjem napreduje Mao Tse Tung



Armade generala Mao Tse Tunga napredujejo proti Nankingu. Na sliki izvidniške oklopne enote na tankih, ameriškega izvora, ki so jih borci osvobodilne vojske odvzeli razbitim nacionalističnim četam.

Velika bika za Sučov, ki je trajala skoraj tri tedne, je prinesla narodno osvobodilni vojski Kitajske doslej največjo zmago. Prostaniki Kuomintangovih armad so zapustili Sučov, najvažnejše mesto pred Nankinom in se panično pomikajo proti jugu, kjer jih Čang Kaj Sek namerava uporabiti za skrajno obrambo Nankinga. Ljudske armade napredujejo sedaj vzhodno in zahodno od Sučova, v ozadju pa se je stvarila velika vreča, v kateri je najmanj 250.000 Kuomintangovih razkropljenih mož v stalnem križnem ognju topništva osvobodilnih armad. Pri svojem bliskovitem napredovanju so ljudske armade zavzele mesta Ling Pi Sushien, Kushien ob progi Sučov Nanking in sedaj se bore po ulicah Pen Pua, zadnje železniške postaje ob tej progi. Po nekaterih vesteh pa sta armadi pod poveljstvom generalov Chen Lia in Liu Po Chenga že dosegli bregove Yangtsea (modre reke) zapadno in vzhodno od Nankinga.

Naglo napredovanje narodno-osvobodilnih armad je povzročilo strahovito zmedo in paniko med Čangkajskovo generaliteto in med člani Kuomintanga, kakor tudi med inozemskimi zastopstvi in tujimi vojaškimi misijami v Nankingu. V ameriških vojaških krogih potrjujejo, da se je Čang Kaj Sek odločil preseliti iz Nankinga v Sanghaj, po zadnjih vesteh pa se bo zatekel celo v skrajno južno Kitajsko v Canton. Ameriško poslaništvo v Nankingu se pripravlja za preselitev na Filipine.

Vse te mrzlične priprave za preseljevanje Kuomintangovih mogotcev na varnejše, čeprav so do še nedavna mislili, da drže vso Kitajsko trdno v rokah, kažejo na dejstvo, da narodno osvobodilne vojske ni mogoče več ustaviti in da ni več daleč, ko bo Čang Kaj Sek zgubil poslednja važna kitajska mesta kot so: Hankov, Yanking, Nan yang itd.

Medtem je prispela v Honolulu Čang Kaj Skova žena, ki je na poti v Ameriko k Trumanu. V mnogih ameriških krogih ironično dodajajo, da bo za njo tudi mož prišel kmalu iskati zatočišča v deželo vseh mogočih beguncev.

Bivše italijanske kolonije plen britanskih imperialistov

Demokratični krogi v Italiji so označili zadnje De Gasperijevo potovanje v Francijo in Belgijo kot najnesrečnejše De Gasperijevo potovanje v svet. Italijanska reakcija skuša sicer to dejstvo prikriti in se na široko razpisuje o vstopu Italije v zapadni vojaški blok, kot da bi to bila za Italijo rešitev iz vseh kriz, ki jo pretresajo, ničesar pa ne pove, kaj ta zapadni vojaški blok v resnici je in kaj je dobila Italija od njega, če preden je bila dobro vanj vključena. Vendar je na vprašanja, ki italijansko javnost vsekakor bolj zanimajo kot prazne vladine obljube, kljub skrivanju le padel žarek luči in osvetlil polom zadnje De Gasperijeve poti v inozemstvo.

Vprašanje bivše italijanske kolonialne posesti v Afriki je bilo že večkrat po vojni predmet razprav na mednarodnih konferencah, vendar do kake konkretne odločitve o bodoči usodi teh kolonij ni prišlo nikoli. Tudi tu se je kot v vseh večjih problemih mednarodne politike pojavilo dvojno gledanje na vprašanje: demokratično in imperialistično. Sovjetska zveza je bila naklonjena delni italijanski upravi nad nekaterimi njenimi bivšimi kolonijami, v kolikor niso posamezne kolonialne dežele zrele za samoupravo. Amerika in posebno Anglija pa je ves čas težila za tem, da si na račun Italije in svobode

afriških kolonialnih dežel utrdi svoje pozicije v Afriki z izgledi nadaljnje prodiranja v eventualnem bodočem vojnem spopadu. Francosko stališče je bilo bolj naklonjeno Italiji, kajti v razširjanju britanske posesti so se francoski kolonizatorji čutili upravičeno ogrožene.

Spričo tako različnih stališč je vprašanje bivših italijanskih kolonij ostalo odprto vse do danes in dajalo italijanski reakcionarni vladi in njenim ameriškim pokroviteljem možnost najrazličnejših spekulacij vedno seveda na škodo italijanskega ljudstva. Sedaj pa, ko je vojnouhujskaško snovanje vojaških blokov pod pretvezo nekakšne obrambe proti Sovjetski zvezi, prišlo do viška, je angloameriški imperializem, ki preko teh blokov spravlja v politično in ekonomsko sužnost zapadnoevropske države odločil rešiti vprašanje bivših italijanskih kolonij tako, kakor to narekujejo interesi imperialistične ekspanzije. Strategično važno kolonialno posest so si po dogovoru z ZDA prisvojili Britanci, kar je moral potrditi De Gasperi sam in s tem priznati pred italijansko javnostjo nemoč italijanske vlade, oz. njeno odvisnost od Amerike. Načrt razdelitve bivših italijanskih kolonij je po dogovoru med ZDA in V. Britanijo naslednji: strategično in



Belgijski zunanji minister Spaak je sestavil novo vlado.

Borba za demokratično Nemčijo

Deset tednov že zaseda glavna skupščina Združenih narodov v Parizu, toda dala je prav malo rezultatov, ki bi se jih javnost lahko radovala. Kolikor kažejo demokratične države s Sovjetsko zvezo na čelu volje in pripravljenosti priti vsaj do rešitve najnujnejših problemov, kakor so nemški problem, problem razorožitve in kontrole nad atomsko energijo, prav toliko in še več si prizadevajo zastopniki ameriškega imperializma sabotirati dokončno ureditev perečih povojnih vprašanj. In kadar prede imperialističnemu bloku trda, takrat stopi v delovanje njegov glasovalni stroj.

Zasedanje glavne skupščine se tako bliža h koncu, medtem pa se zastruje nekatera vprašanja, med njimi posebno berlinsko vprašanje. V želji, da ustvarijo iz Nemčije odskočno desko za svoje avanturistične podvige, zapadne velesile odločno nasprotujejo enotni Nemčiji, k čemur streme vse demokratične množice Nemčije. V svojih okupacijskih conah so zapadne sile spravile na površje reakcionarne nemške sile in obnovile politični vpliv veleindustrijcev, ki so bili v preteklosti največja opora nacističnega režima.

Z uvedbo valutarne reforme so zapadne sile izsilile tudi delitev Berlina in napovedale za 5. decembra administrativne volitve.

Demokratične sile v Nemčiji se upirajo taki politiki zapadnih sil. Ko so (Nadaljevanje na 3. strani)

gospodarsko popolnoma nepomembna Somalija pride pod italijansko upravo; Eritreja bo razdeljena v dve coni, od katerih bo ena pripadla Abesiniji, strategično pomembna Cirenajka pride pod direktno britansko oblast, vprašanje Tripolitanijske pa bodo odložili do spomladi, dotlej pa bo še naprej pod britansko kontrolo.

Ta samovoljna odločitev zapadnih imperialistov je dvignila v Italiji val ogorčenja proti politiki reakcionarne italijanske vlade, ki spravlja Italijo ob poslednje ostanke neodvisne države.

Toda ne samo v Italiji, ki je direktno prizadeta, tudi v Franciji je okrepitev britanskih pozicij v Severni Afriki povzročila nezadovoljstvo in razburjenje. Doslej, so imeli francoski kolonizatorji ključne pozicije v Severni Afriki; z enostransko odločitvijo o nadaljnji usodi bivših italijanskih kolonij pa se je položaj menjal v korist Britancev. Za francosko vladno politiko je to že drugi udarec v zadnjem času; prvega predstavlja izročitev porušene industrije v popolnoma nemško upravo.

Primer italijanskih kolonij in Porurja nazorno potrjuje imperialistično politiko ZDA v Evropi in razkrinkuje propagandno krinko ameriškega ekspanzionizma o skrbi za gospodarsko obnovo Evrope.

Tudi na Tržaškem ozemlju bomo izvedli podpisno kampanjo za mir

V BORBO ZA MIR!

Ves demokratični in miroljubni svet je spričo provokatorskega delovanja vojnih hujšakov v zadnjem času, pojačal borbo za svetovni mir z vsemi sredstvi, ki so demokratičnim silam na razpolago. Po vseh državah so napredne organizacije začele izvajati kampanjo podpisov za mir, ki se je po nekaj dneh spremenila v pravi plebiscit volje svetovnih demokratičnih in miroljubnih množic. Jugoslovanske žene so poslale Organizaciji združenih narodov nad milijon 300.000 podpisov, italijanske žene skoraj 3 milijone itd. Na posebno originalen način so začeli mirovno kampanjo francoski delavci, kar vse kaže, da imajo resnično željo po miru tisti, ki so pretrpeli vojno in okupacijo, tisti, ki so se bojevali in trpeli za svobodo, za demokracijo zato, da zagotovijo bodočim generacijam dolgo obdobje neskaljenega miru in dela.

Simbol vseh francoskih borec za svobodo je neznani ustreljeni borec.

Ali morejo delavci potrditi izdajstvo razredne borbe

(Nadaljevanje s 1. strani).
nih množic. Namesto da bi kongres analiziral sedanje napake, sedanjost zgrešeno linijo, sedanje kompromisarstvo in izdajstvo, naj analizira slavno preteklost, pravično borbo ter naj vse to proglasi za »napak« samo zato, da opere pred italijanskimi šovinisti ljudi, kot je Destradi, ki se svoje pretekle borbe sramujejo in ki jo sedaj dan za dnem izdajajo, da bi se jih Delavska zbornica le usmilila, jih sprejela kot spokorne izgubljene ovčice v naročje »Velike matere«. To naj bi bila nova linija, vse ostalo pa naj bi bilo pozabljeno. Pozabljeno naj bi bilo, kakaj je sploh nastala Cosulicheva zbornica, pozabljeni naj bi bili konkretni pogoji, ki so to zbornico rodili; vsega naj bi bili krivi le izključni slovenski »nacionalisti«, katerim je Destradi nad tri leta spokorno in ponižno »služil in nasedal«, dokler ni razsvetlila njegovih ubogih možganov čudežna luč resolucije Informacijskega urada.

Taki breznačelni in neznačajni voditelji, taki izdajalci delavcev in njihovih interesov naj bi se v bodoče vodili Enotne sindikate, naj bi od kongresa Zveze enotnih sindikatov zahtevali, da vse to njihovo izdajstvo potrdi!

V tem ne smejo uspeti, ker bi to pomenilo konec dolge borbe tržaškega delovnega ljudstva za boljše in pravičnejše življenje, ker bi pomenilo zanikati vso dosedanje razredno borbo in priti na položaje Cosuliche in vse njegove reakcionarne in imperialistične družbe.

Zato bodo razredno zavedeni delavci storili vse, da ne bo njihov kongres potrdil izdajstva, potrdil sedanjo likvidatorsko linijo, temveč da se bo vrnil k svetlim borbam tradicijam »Delavske enotnosti« in Enotnih sindikatov, ki so iz nje nastali.

Slika ki so jo našli pri nekem umorjenem nacističnem častniku, predstavlja moža pred nemškimi puškami, moža, ki se v hipu, ko mu krogla zatla, ralcev pretrga niti življenja, odkrito smeje svojim krvnikom v obraz. Smeje se, ker ve, da njegova žrtev ni bila zanam, da bo služila nečemu vzvišenemu, ker ve, da bo njegova prelita kri prinesla na svet žarek vere in pravičnosti, smeje se ker ve, da bodo nujno nastopili boljši dnevi, dnevi, v katerih bo od preganjalcev ostal le spomin, ko bo na vsem svetu zavladal mir ko bodo pravice revežev in delavcev priznavale in ščitile prave ljudske in demokratične oblasti.

Borci za svobodo so vzeli sliko neznane ustreljenega borca in so nanjo zadaj napisali: »Ustreljeni neznani borec, simbol vseh junakov in mučencev se je smehljaj Franciji, smehljaj se je svobodi, smehljaj miru. Da ne oskrunita njegovega poguma, njegove žrtev in vere, spoštujte neodvisnost narodov, denacifizirajte Nemčijo, razorožite jo, spoštujte Ustavno listino Združenih narodov«. Razglednico so naslovili na Trigve Lieja, tajnika Združenih narodov — Palača Chaillot, Pariz XVI. jo ponatisnili v tisoč in tisoč izvodih ter te pred nekaj dnevi s praznim prostorom za ime pošiljatelja razposlali po vsej Franciji. Kdor želi mir, jo je lahko prejel, podpisal in odposlal.

V treh dneh so razglednice pokupili in jih odposlali, sledilo pa jih bo še na tisoče.

Neki novinar je šel k Trigve Lieju da sliši, kaj misli on o tej pobudi. Njegova miza je bila polna razglednic. Obraz ustreljenega borca je mežikal s svojim odkritim smehom pred prete-

čim žrelom naperjenih pušk iz vseh kotov prostornega urada.

Trigve Lie je bil videti utrujen. Njegov rejeni obraz se je zdel medel in njegova precej plešasta glava je bila vsa v znoju.

»Organizacija združenih narodov, mi je dejal, vse je vedno trudila, da najde najbolj ravno pot, ki vodi k miru. Doslej nam ni uspelo ohraniti ustaljen mednarodni položaj, upamo pa, da nam bo morda pobuda te vrste — in medtem je pokazal na velikanski kup razglednic — pomagala k utrditvi miru med narodi.

Tajnik Združenih narodov ni videl vojne v svoji hiši, ni videl bombardiranja, niti kako so besneli Nemci nad civilnim prebivalstvom, ni videl mučenih, ustreljenih in obešenih partizanov, ni videl vsega tega in ne ve, kaj so vojne grozote.

Ta gospod in tudi drugi gospodje,

"LE FUSILLÉ INCONNU"

Symbole de tous les héros
et de tous les martyrs,
récit à la France
récit à la Liberté
récit à la Paix.

Pour ne pas trahir
son courage, son sacrifice,
et sa confiance,
respectez l'indépendance
des peuples,
dénazifiez l'Allemagne
désarmez,
respectez la Charte des O.N.U.

EXP. :
L'Association des Combattants de la Liberté, 10, rue Leroux, Paris XVI,
à l'occasion des Assises Nationales de la Paix et de la Liberté,
PARIS, 27-28 Novembre 1948
PRIX DE VENTE : 10 FRANCS

Tako izgleda pisana stran znamenite dopisnice



Neznani partizan na dopisnici francoskih delavcev

ki so sledili vojni proti nacizem in in fašizem samo na zemljevidu, posutem z zastavicami in so se zabavali, ko so jih premikali, kot bi bila to otroška igra in ne krvava tragedija, vseh narodov, ti gospodje torej bi morali spoznati, kaj pomeni vojna za tistega, ki mora izpostavljati svoje življenje nevarnostim, kaj pomenita

nacizem in fašizem za tiste, ki ga morajo prenašati in kaj pomeni nasilje. Morda bo 50.000 razglednic s sliko neznane ustreljenega borca, ki jih je prejela palača Chaillot in ki jih je podpisalo na tisoče slavnih in neznanih ljudi in še tiste, ki bodo sledile, doprineslo delež k pomirjenju in sporazumu med narodi.

Kakor trije milijoni podpisov italijanskih žena tako bo tudi obraz neznane ustreljenega borca, ki se smehljaja še tik pred smrtjo, lahko dokazal tistim, ki se upirajo razorožitvi, da izročajo Nemčijo nacizem, da ne spoštujejo neodvisnosti narodov, ki si jo vroče želi ves svet.

Milijonom podpisov miroljubnih ljudi po vsem svetu in miroljubni pobudi francoskih delavcev se bodo pridružile tudi demokratične množice Tržaškega ozemlja. V prihodnjih dneh bodo zbrale podpise za mir, ki bodo pričali, kako tržaške demokratične množice živo čutijo potrebo podpreli borbo za mir, ki jo s tako srčnostjo vodijo napredne sile po različnih deželah. Naj ne bo demokratično mislečega prebivalca tržaškega ozemlja, ki e bi s svojim podpisom podprl to plemenito človekoljubno akcijo.

De Gaulle hoče vzpostaviti režim enega samega človega - De Gaulla

»De Gaulle namerava v Franciji upostaviti režim enega samega človeka. Ne morem si misliti nikogar, ki bi vzbujal v meni večje nezaupanje...»

(F. D. Roosevelt)

Po enem letu molčečnosti se je Churchillov protežiranec general De Gaulle spomladi 1947 znova pojavil na političnem torišču Francije in postal potujoči politik. Okrog sebe je zbral skupino kolaboracionistov, špekulantov in bivših gestapovskih agentov (kakor je polkovnik Caminetti, ki je med nemško okupacijo izročil Gestapu 14 angleških padalcev) in tako potuje po deželi, ustanavlja podružnice svojega gibanja »Zbiranje francoskega naroda« in ponuja zdravilo za rešitev Francije — originalni fašizem, znan pod imenom degaulizem, ki ga, kakor tudi svoje »znamke javne rešitve« skuša čim bolj plasirati in vnovčiti.

Nedavno se je De Gaulle napotil v južno Francijo kakor vedno v spremstvu cele avtomobilske karavane oboroženih oprod in priganjancev, ki si s pomočjo njihovih revolverjev in gorjač skuša zagotoviti potrebno »vdanost vseh«, »za izpolnitev nalog, ki mu jih je poverila usoda« (iz generalovega govora v Ajacciu), zahteva razpust

Narodne skupščine, a »za vse druge« — prav — »bomo poskrbeli mi« (iz govora v Nizzi) in na klice svojih priganjancev »De Gaulle na krmilo« odgovarja »Na krmilo! Saj vidite, da v tej smeri tudi korakamo«.

Medtem ko se je samozvani »rešitelj« napotil na jug, kjer se je čisto slučajno sestel s svojim zaščitnikom in učiteljem Churchillom, je hkrati poslal svojega brata in somišljenika Pierre de Gaullea čez ocean. Kakor se je zvedelo, je bila glavna Pierrova naloga, da bi s predstavniki ameriškega zunanjega ministrstva diskutiral o generalovi taktiki v bližnji bodočnosti in prejel njihove nadaljnje nasvete. Pierre de Gaulle je odpotoval v New York, da bi prepričal ameriške dobrotnike, da so njihovi dolarji dobro investirani in da bo v Franciji kmalu zavladala »čvrsta roka«, ki bo uveljavila tisto, kar od nje zahtevajo in pričakujejo. Rekel je, da je Marshalov načrt najboljše orožje v borbi proti komunizmu.

Toda medtem ko so Pierra v New Yorku sprejeli prisrčno in odprtih rok, so spejeli »rešitelja« Francije na njegovi turneji z živžganjem in negotovanjem, tako da je sklenil zaradi »preutrujenosti« prekiniti svoje potovanje. Vendar pa je, da bi praktično pokazal svoje rešilne metode, insceniral zadnji dan svojega potovanja v Grenoblu krvavo paradu, ki je močno spominjala na izgred nekdanjih »rešiteljev« in »osvoboditeljev« v črnih, zelenih in drugih raznobarnih srajcah. De Gaulleovi oboroženi odredi so v Grenoblu povzročili incident, z revolverji in gorjačami so napadli prebivalce, ki so priredili protidegaullovski demonstracije. Pri tem so enega ubili, 14 težko in 40 pa laže ranili. Drugi dan po teh krvavih provokacijah je De Gaulle zagrozil francoskemu narodu, da ne bo več dolgo trpel njegovih protestov in negotovanj. »Demonstracije bodo prenehale...« je zarohnel »rešitelj« z gnevom užaljenega božanstva ter pripomnil, da bo svoje rešiteljsko poslanstvo izpolnil kljub vsemu in proti vsem.

Zakaj de Gaulle povzroča nere-

de? Nekatere podrobnosti nam odgovore na to vprašanje.

Tako imenovani »modri načrt« generala de Gaullea, ki v pohlepu po oblasti pripravljata zaroto reakcije proti svobodi in neodvisnosti francoskega naroda, predvideva vrsto sabotaž in neredov širom po



Zapadni imperialisti izročajo Porurje Nemcem

vsej državi, vrsto provokacij in terorističnih dejanj, spričo katerih bi se Francozi prepričali, da jim je potrebna »čvrsta roka«, ki bi napravila v državi red in mir. V ugodnem trenutku bi kak falzificiran dokument, kako odkritje komunistične zarote, kak »požar rajstaga« pripomogel »čvrsti roki« kot pretveza, da bi se nasilno polastil oblasti, da bi postavila demokratične stranke in množične organizacije izven zakona in tako zadušila sleherni organiziran odpor množic. To je načrt »rešitve Francije«, za katerega uresničenje ima de Gaulle na razpolago privatne sile v različnih oblikah: poleg svojih oboroženih odredov, »skupin državljanske vojne«, tako imenovane službe reda, ki jo je organiziral polkovnik Remy, poleg svojih oboroženih oprod, poleg celotne francoske reakcije, ki mu služi z dušo in telesom, je de Gaulle navezal stike s svojim somišljenikom, poljskim izdajalcem Andersom, ki je v Franciji zgradil široko razpredeno mrežo terorističnih organizacij in centrov za sabotažo, znano pod šifro

F 2. Preko Andersa vodijo niti v Vatikan, čigar komisija za pomoč beguncem je figovo pero za špijonsko organizacijo, ki tudi sodeluje v pripravljanju degaullovskega puča. Končno je list »Ordre de Paris« svoja pisal, da bo »francoska« jurišna divizija, ki je že formirana v Španiji, v pravem trenutku poslana v Francijo za pohod na Pariz po vzorcu pohodov na Rim in Berlin.

To je načrt rešitve Francije, za katerim stoji 200 rodbin. To je načrt, čigar uresničenje pospešujejo ameriški odposlanci, kakor Bullit, Murphy, Allan Dulles in drugi.

Toda francoski narod ima o tem načrtu drugačno mnenje, ki je tudi tokrat prišlo do izraza v protestnih demonstracijah proti »rešiteljskim« idejam generala de Gaullea. Ljudstvo vprašuje francosko vlado »tretje sile«, ki dejansko uveljavlja degaullovsko politiko in utira pot de Gaulleovi diktaturi, zakaj de Gaulle razpolaga s privatno motorizirano policijo, zakaj njegove tolpe razpolagajo z orožjem. Francosko ljudstvo vprašuje, v čigavem imenu in v čigavem interesu de Gaulle zapravlja ljudsko premoženje, kajti notranji minister Jules Moch je sam priznal, da je de Gaullov turizem samo letos veljal Francijo nad deset milijonov frankov.

B. D.

Borba za demokratično Nemčijo

(Nadaljevanje s 2. strani)
mokratičnih strank izbrali novega berlinskega župana Eberta, je ta poudaril, da je stara berlinska administracija bila poslušni izpolnjevalec politike zapadnih sil in da se morajo zato vse demokratične sile strniti in ustvariti novo mestno administracijo. Socialkomunistična stranka pa je v svojem pozivu pozvala prebivalstvo zahodnih sektorjev Berlina naj 5. decembra ne voli.

Tudi v Združenih narodih ne kažejo zapadne sile volje, da pride do sporazuma v berlinskem vprašanju, čeprav si znani posredovalec Bramuglia veliko prizadeva, da bi obnovili pogajanja med SZ in zapadnimi silami.

To ni podoba jamskega človeka temveč le francoskega notranjega ministra Jules Mocha v karikaturi pariškega tednika »Action«. Ali karikatura pretirava? Mi bi morda dejali, da nekoliko pretirava, če pa bi govorili s francoskimi delavci in se pobliže seznanili z vsemi nečloveškimi dejanji tega krvnika francoskih delavcev, bi ne mislili več tako. Mislili bi kot stovkajoči francoski ljudje. Toda kaj je ta barbarski predstavniki buržoazije dosegel s svojimi tanki, plinom, policijo in paragrafi? Je mar dosegel kakšen uspeh? Ali je prepričal francoske ljudi in demokratično svetovno javnost, ki je solidarno spremljala osem tednov trajajočo stavko, o pravičnosti in človekoljubnosti zapadne demokracije? Prav gotovo ni. Dosegel je nekaj povsem nasprotnega. Francoski delavci so z ukrepom krvnika Mocha junaško nadaljevali borbo za svoje pravice, dokazali moč naprednih sil Francije in že samo zaradi tega je stavka dosegla uspeh.



KRONIKA

:: Jugoslovanska gospodarska delegacija je priredila ob jugoslovanskem državnem prazniku v prostorih hotela Excelsior sprejem, ki so se ga udeležili najvišji častniki angleške vojske, častniki zavezniške vojaške uprave, predstavniki tujih delegacij, cone, demokratičnih organizacij tiska itd.

:: Pod odkriljem SHPZ se je osnoval odbor za proslavo Prešernove stoletnice smrti. Odbor vodi predsednik dr. Andrej Budal in tajnik prof. Karel Bostjančič ter bo vse svoje sile zastavil v to, da bo stoletnica Prešernove smrti 8. februarja 1949 čim slovesneje uspešna tudi na Tržaškem ozemlju.

:: Partizani, danes pristaši poveljnega junaka Vidali, so ob obletnici AVNOJ-a izdali list, da bi tudi s tiskom poudarili svoje zasluge pri rojstvu republike Jugoslavije. Da se partizani-borci spominjajo slavnih dni osvobodilne vojne, je naravno. Škoda je le, da so dovolili, da v imenu partizanov spregovori Vidali, ki se mu prav gotovo v oddaljeni Meksiki niti sanjalo ni, kaj je partizan in kaj slavna osvobodilna borba.

:: Po vsej sili hočejo slovenskim dijakom na slovenskih šolah vsiliti obvezno učenje italijanščine. Seveda se pri tem najbolj razburjajo didaktični ravnatelji, ki so znani šovinisti.

:: V sklad za tovariše, člane sindikalnega odbora v tržaških ladjedelnicah, ki so branili dvojezičnost, prispevajo še vedno zavedni tovariši. Do sedaj je bilo nabranih 308.276 lir.

:: V tiskovnem uradu VU sta imela ravnatelj informacijskega urada Mr. Morfley in general Lay tiškovno konferenco. Mr. Morfley je izjavil, da bodo v bodoče konferen- ce med vojaško upravo in tiskom pogoste, in da se bo na njih razpravljalo o vseh vprašanjih, ki zadevajo angloameriško področje Tržaškega ozemlja. Da se bodo konference pogosto vršile, že radi verjamemo, tudi, da se bo na njih razpravljalo o vseh perečih vprašanjih. Da se bo pa zato stanje Tržačanov kaj zboljšalo, o tem pa težko verjamemo.

:: V ladjedelnici Sv. Marka se je pri delu smrtno ponesrečil delavec Matija Vramich.

:: Sikami, urednik Lovoratora ni bil zadovoljen s pisanjem Primorskega dnevnika, češ da so mu v Jugoslaviji vzeli del posestva, ki ga je podedoval po svojem očetu, pa se je — po domače bi dejali — zlagal, in dal pismeno izjavo, da je svojo posest podaril Komunistični partiji Jugoslavije. Okrajni komitet KP za sežanski okraj pa je izjavil, da Šiškovič ni ničesar daroval KP, pač pa je bila vsa posest, ki je bila last njegove tete, nacionalizirana, ker je njegova teta Tomšič pobegnila iz Jugoslavije. Res je, da je Sikami še mlaj, toda tudi otroku ni dovoljeno, da bi se lagal. Otton Zupančič bi mu rekel, da ni »fant od farea«.

:: Slovenska šola v ul. Donadoni je še vedno zapostavljena. Trije slovenski razredi se morajo vrstiti v eni učilnici ter imajo zaradi tega slovenski otroci skrajšan pouk. Italijanski otroci pa imajo na razpolo- žje za 52 razredov kar 30 učilnic. Roditeljski svet je zato poslal šolskemu odseku VU resolucijo, v kateri zahteva za svoje otroke še dve učilnici, ker pri taki rešitvi bi pouk italijanskih učencev ne trpel.

:: Zenici v Bosni je umrla tov. Romea Bersa, ki se je iz Tržiča s svojim možem, preselila v Jugoslavijo. Pri prometni nesreči je bila težko ranjena in je kljub skrbni negi podlegla. Tukajšnja Vidalijeva reakcija izkorišča celo nesrečno smrt borbeno antifašistke ter kleveta Jugoslavijo in ji podlo pripisuje celo smrt tov. Bersa.

:: Nidoli, siepar svetovnega forma- ta je vložil priziv proti kazni, ki so mu jo odmerili zaradi znanih mahinacij z napol potopljeno ladjo in Jeepi, ki jih je dobavljala švicarski vladi. 15. decembra bodo obravnavali njegov priziv.

Sporazum o tovarniških odborih rezultat popuščanja Enotnih sindikatov

Tovarniški odbori so bili ena naj- večjih pridobitev tržaškega delov- nega ljudstva. Ti odbori so pred- stavljali sindikalno organizacijo na kraju dela ter so bili zato močno orožje proletariata v borbi proti izkoriščanju delodajalcev. Pod silo razmer so industriji dejansko pri- znali te odbore in niso ugovarjali njihovemu delovanju, čeprav jih niso nikoli formalno priznali. Ko pa so začeli industriji ob podpori okupacijskih oblasti, zopet dvigati svoje glave, so mislili, da je prišel čas, da lahko odrekajo tovarniškim odborom pravico obstoja in delo- vanja. Pri tem jih je podprla De- lavska zbornica, ki je uvedla v to- varne notranje komisije, kakršne so tudi v Italiji, kjer ni revolucionar- na borba delavstva dosegla tako velikega razmaha kot v Trstu.

Te notranje komisije pa imajo mnogo bolj omejen delokrog in ne predstavljajo sindikalnih organiza- cij na kraju dela, temveč predstavl- jajo le vse delavce in uradnike določene tovarne ali podjetja kot celote.

Enotni sindikati so se seveda ta- ki obliki odborov upirali in niso na dolgotrajnih pogajanjih z Delavsko zbornico in industriji hoteli spre- jeti njihovih pogojev. Zato se je sklenil sporazum o tovar- niških odborih zelo zavlekel. Ko so razni oportunisti v Enotnih sindi- katih izbrali resolucijo Informa- cijskega urada za spremembo bor- bene sindikalne linije in začeli s tem izdajati interese proletariata, ter ko so izločili iz glavnega odbo- ra vse nasprotnike nove, oportuni- stične linije, je bil med njimi, De- lavsko zbornico in industriji kma- lu dosežen sporazum o teh odborih, ki so jih preimenovali tako, da se sedaj ne imenujejo več tovarniški odbori (Comitati di Fabbrica), tem- več odbori v podjetjih (Comitati A. ziendali). Ta sporazum so sklenili 11. avgusta; nerešene pa so ostale še nekatere formalnosti, zaradi ka-

terih so se Enotni sindikati še pogajali z Delavsko zbornico.

Sporazum vsebuje 15 točk in še nekaj dodatkov, ki so prišli na za- pisnik. Če ga preberemo in preu- čimo, takoj opazimo, da so Enotni sindikati v mnogočem popustili De- lavski zbornici in industriji. Tako zamenjamo v tem sporazumu člen, ki bi govoril, da tovarniški odbori predstavljajo sindikalne or- ganizacije na kraju dela. Tej na- josnovnejši pridobitvi so se torej Enotni sindikati odpovedali.

Člen 1. govori o ustanovitvi teh odborov v vseh podjetjih, ki zapos- ljujejo nad 25 delavcev ali name- ščencev. Dodatek na zapisniku, ki sledi temu členu pa ugotavlja, da lahko zastopniki manjšine v tovar- niškem odboru delujejo ločeno od ostalih predstavnikov, če ni možno med njimi sodelovanje. S tem se torej uvaja v sam tovarniški odbor razdvojenost, čeprav je vsem jas- no, da je potrebna za obrambo

pravice delavcev najtesnejša pove- zanost in enotnost.

Člen 2. govori o nalogah odbo- rov in sindikalnih zaupnikov, člen 3. pa o odpustih z dela. Ta člen do- loča med ostalim, da ravnateljstvo podjetja in tovarniški odbor preu- čita v duhu medsebojnega razume- vanja vzrok odpustov in stvarne možnosti, kako bi se lahko izognili tem odpustom, ne da bi pri tem podjetje trpelo. Sprejetje tega čle- na torej pomeni, da bodo tovar- niški odbori sodelovali pri odpus- tih delavcev, da bodo te odpuste odobrili in potrdili, kar ni nič dru- gega kot ponavljanje zloglasnega ukaza 109, proti kateremu se je de- lavstvo tako ostro borilo zlasti v konoplarni.

Člen 5. govori o sestavi tovar- niških odborov, in pravi: »Tovar- niški odbor je enoten za vse osebe, toda mora biti sestavljen iz pred- stavnikov uradnikov tehniških in upravnih in iz predstavnikov de-

lavcev izvoljenih ločeno ali so- razmerno s številom obeh skupin. Tudi v tem vprašanju so Enotni sindikati popolnoma popustili. Ta- ko bodo volili uradniki, ki so v glavnem člani Delavske zbornice, ter delavci, ki so večinoma člani Enotnih sindikatov, ločene zastop- niki v tovarniške odbore, kar bo seveda razdvajalo delavce ter hro- milo borbenost odborov; vse to se- veda v prid delodajalcem.

Tudi določba, da volijo odbor vsi delavci v podjetju, to je oni, ki so vključeni v sindikalnih organiza- cijah in oni, ki niso, predstavlja kljub svoji navidezni demokratič- nosti nevarnost, da bi razčno ne- zavedni delavci, ki niso vpisani v noben sindikat, glasovali za opor- tunistične zastopnike v tovarni- škem odboru.

Iz člena 10 je razvidno, da tudi ni bila sprejeta zahteva Enotnih sindikatov, da se v podjetjih, ki imajo nad 300 delavcev in name- ščencev, oproste dela člani tovar- niških odborov, da pa dobe vseeno plačo. Dodatek temu členu le do- loča, da se namesto začasnih opro- stitev od dela, ki so potrebne, da lahko člani odbora opravljajo svo- je dolžnosti, uvede delna ali popol- na oprostitve od dela določenega števila članov odbora, če se pri- za- deti stranki o tem sporazumeta. To pa ni obvezno in je torej le odvisno od dobre volje delodajalcev.

Ze teh nekaj primerov nam ka- že, da so Enotni sindikati odstopi- li od mnogih svojih zahtev in da je sklenitev tega sporazuma zelo slab kompromis, ki nikakor ne gre v korist delavcev.

Spoštovanje prosvetnega dela je merilo lastne kulture

(Nadaljevanje s 1. strani).

nu, kjer so vidalijevci zabranili vstop večini odbornikov SPD v dom ter osnovali nov odbor, ki naj bi društvo vodil. Jasnó je, da edino občni zbor lahko odstavi odbor, to- da vidalijevci, ki so se vrinili v društvo, tega nečejo, ker vedo, da bi člani prosvetnega društva pri Sv. Ivanu na občnem zboru drugače odločili, kot oni hočejo. Verjetno bi se zgodilo tako, kot se je v Bar- kovljah. Tudi tu je hotel Vidali po svojih agentih uničiti prosvetno društvo. Toda Barkovljani so odloč- no odbili vsa razbijska prizade- vanja Venčka Krečiča. In Krečič je občni zbor — popolnoma veljaven — proglasil v imenu koordinaci- skega odbora, ki te pravice nima, za neveljavnega, prav zato, ker se velika večina članov noče odvrniti od pravičnega dela v prosvetnem društvu.

Tudi prosvetno društvo Vojska šmuc je prišlo na vrsto in kljub temu, da je predsednik Anton Gerlanc, zagotovil, da bo občni zbor gotekel v redu, so se pojavile na večer samega občnega zbora na škorklji Vidalijeve škvadre, med katerimi se je odlikoval predsedni- kov sin, in še nekateri ki so dejansko napadli člane prosvetnega dru- štva in jim vpile: ščavi duri ande a Lubiana!

Prav tako postopajo Vidalijeve škvadre danes, kakor so pred 25 leti delale škvadre fašista Giunte. Toda fašisti so si sami s svojimi dejanji zapečatili usodo, tako si jo bodo zapečatili tudi njihovi nasled- niki.

Slovenski narod, pa čeprav živi tu na Tržaškem ozemlju na skrajni meji slovanstva, bo ostal trden in bo kljuboval vsemu in vsakomur, ki mu bo hotel kratiti pravico do življenja, še posebej kulturnega življenja.



Pogled v dvorano med sindikalnim zborovanjem v Izoli v jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja

O zgodah in nezgodah Vidalija na „Altipianu“

Vidali je tuhtal in tuhtal, kako bi popravil kosti svojemu gibanju na deželi, kjer vedno bolj izgublja položaje, ter končno iztuhtal: AVNOJ. Kot star komedijant ni prav nič pomislil, da je ta njegova domislila že kar preveč gro- mozanska, kakor bi rekel njegov sinček Sikami, temveč se je takoj lotil dela. Ta in ta pojde v Bar- kovlje, oni v Dolino, oni v Sempolaj, »trdnjavo babiclanova«, Lon- jer pa si je prihranil zase in za njegovo verno spremljevalko Ma- rino.

Načrt je bil vsekakor dovršen, vreme je bilo lepo in Vidali si je mislil, da ni dovolj, da spremlja njegove govornike razne škvadre pretepačev pod vodstvom Nella Grisonija, Pingvina itd., temveč je izkoriščajoč lepo vreme in na vade Tržačanov, povabil na »alti- pianu« tudi delavce, ki naj bi skup- no s škvadrami manifestirali za bratstvo. Mož si je pač domisljal, da mu uspeh ne more izostati, češ te »kraške« dobročine bodo vse presrečne videti novega Napoleona na pohodu, da osvoji te kraške vi- soke planote.

Vidali pa se je hudo uštel, ker ne pozna naših ljudi. V svoji na- dutosti in prešernosti se ni niti za- vedal, da je njegova pajacada globoko užalila čustva naših ljudi, ki jim praznovanje AVNOJ-a ni kaka nedeljska veselica, ampak dan, ki jih spominja na ustanovi- tev nove Jugoslavije — najboljšo o- pore v njihovi borbi za svobodo. Vidalijev aparat se je torej zga- nil. Motorizirane škvadre, kamioni, avtobusi, osebni avtomobili; vse je šlo gladko po načrtu kot namaza- no. V Lonjer so šle predstraže Nello s svojo škvadro, Gasperini-

Bug z avtom, Donini, Enea, Bla- žina. Tam so naskakovali zidove Ljudskega doma, razbijali sipe v otroškem vrtcu, se borili proti pio- nirjem, ki so jih švrkali po rokah, ko so hoteli preplezati zid, da bi vdrli na dvorišče. Ni jih bilo sram teh smešnih prizorov in končno jim je uspelo preplezati zidovje. Vidali pa je z Marino čakal v avtu na cesti, da mu osvojijo njegovi »borci« pot. Ko pa je videl, da po- staja v Lonjerju prevročje, jo je odkuril. Novi škvadristi so s koli in drogovi uspeli zasesti dvorano, toda Vidali ni govoril. Polom je bil torej popoln.

Na Proseku je novi Don Quijot profesor Ferlan naskakoval Ljud- ski dom ter ves zaripel v obraz navduševal svoje škvadriste s svo- jim običajnim: O compagni! Pa mu ni šlo, ni imel take sreče kot v Skednju. Njegova senca, oproda Combač, se je ves bled in reven stiskal nekje ob zid kot prestraše- no pišče. Ker niso mogli zavzeti doma, jim je prišel na pomoč še Destradi s svojo škvadro, toda vsi naskoki so bili zaman. Zato so naj- brž poklicali policijo. Ta je vdrla v dvorano, kjer je bilo zbrano ljudstvo, da praznuje svoj praznik, toda brez škvadristov, ter dvora- no izpraznila.

Klavrna in poparjena je drhal na treh kamionih, šestih avtomobi- lih in motorjih zapustila Prosek in Prosečani so se tega dne zopet spomnili crastrellamentova.

V Plavljah je Ado Slavec proslavl- jal AVNOJ z Miličani, ki jih je varovala policija. Tristo Miličanov je poslalo njegov slovenski go- vor, toda le malo jih je bilo, ki so ga razumeli. Domačinov na tej proslavi sploh ni bilo.

V Sempolaju je ljudstvo prazno- vala AVNOJ samo. Najavljenege Sikamija-Mitka Šiškočiča ni bilo na spregled. Domačinom sta spre- govorila tov. Ravbar in Pahor. V Sempolaju je prišlo na izlet tudi nekaj ljudi iz Trsta, ki pa niso imeli nobenega uspeha.

V Saležu je Calabria govoril skupini kakih 150 Tržačanov o AVNOJ-u s tem, da je blatil novo Jugoslavijo. Domačini, ki so bili v dvorani, so tako proslavo motili, zato so morali vidalijevci poklica- ti policijo, da je vaščane odstra- nila. Res, krasen primer krepitve bratstva!

V Bazovici je bilo na Vidalijevi proslavi kakih 40 ljudi, domačini so bili le trije. V Skednju sta Po- gassi in Ferlan govorila petdeset- tim ljudem.

V Dolini sta govorila odpadnik Bidovec in Carletta 80 Tržačanom, ki so jih tjakaj prepeljali z dve- ma kamionoma. Zraven je bilo tudi celih šest domačih vidalijev- cev in nekaj domačinov, ki so pri- šli tja iz radovednosti. Oba govor- nika sta seveda blatila novo Jugo- slavijo, kakor jima je naročil Vi- dali. »Proslavo« je vodil sindika- list Slavec. Ko je Slavec zabelil govora Carlette in Bidovca z novi- mi psovskami, je nekdo izmed onih štirinajstih domačinov vzkliknil: Zivel Tito!

Takšni so torej bili uspehi Vida- lijeve proslave AVNOJ-a na »alti- pianu«. Pobiti, poparjeni, kakor politični cučki so se Vidalijevi opri- kniki vračali v mesto, in če niso po- polnoma udarjeni s slepoto, so prav gotovo spoznali, da našega ljud- stva ni mogoče več varati z dema- goškimi frazami in da to ljudstvo ne bo dopustilo nikomur, da bi blatil, kar mu je najbolj drago in sve- to.

Čitajte in šivite
LJUDSKI TEDNIK

Enotni sindikati Istrskega okrožja so podali obračun svojega plodnega dela

V nedeljo je bil v gledališki dvorani tovarne «Arrigoni» v Izoli prvi okrožni plenem razširjenega odbora Enotnih sindikatov jugoslovanske cone STO. Na plenum so razni tovariši podali sindikalno-politično, organizacijsko in finančno poročilo ter poročilo o izvršenem delu. Po poročilih je sledila zelo živahna in izčrpna diskusija; poslali so brzojavke jugoslovanskim, sovjetskim in italijanskim sindikatom ter Svetovni sindikati zvezi, vmes pa so razne delegacije prinašale poljudje ovirali sindikalno delovanje so zlasti navdušeno pozdravili predstavnik glavnega odbora ES Jugoslavije.

Enotni sindikati so od svoje izredne skupščine 18. julija 1948, na kateri so izključili iz okrožnega sindikalnega odbora razne razbijače, opravili mnogo dela, čeprav so ravno zaradi posledic slabega upravljanja in slabe sindikalne politike prejšnjega sindikalnega vodstva naleteli na mnoge težave.

Nerazumevanje prejšnjih voditeljev

Semili in razni drugi člani prejšnjega sindikalnega vodstva niso hoteli nikoli razumeti prave vloge sindikatov v pogojih ljudske oblasti. Hoteli so voditi sindikalno gibanje po istem kopitu kot v anglo-ameriški coni Tržaškega ozemlja, kjer vladajo pogoji kapitalističnega izkoriščanja delavcev in kjer se morajo delavci boriti za zvišanje plač, proti odpustom, proti kršitvi sindikalnih svoboščin in ovrzanju sindikalnega delovanja v tovarnah. Ti sindikalni voditelji so s tem prehajali na iste pozicije kot sovražniki ljudske oblasti, od CLN-a pa do raznih drugih imperialističnih agentov ter črnoboriljancev. S svojim delovanjem so rušili ugled ljudske oblasti ter zavirali gospodarski napredek in zboljšanje življenjskih pogojev delavcev istrskega okrožja.

Kakor so Semili in nekateri drugi ljudje ovirali sindikalno delovanje pri vrhu, tako so nekateri njihovih pajdašev s svojo oportunistično sindikalno politiko škodovali delavstvu samemu tudi v tovarnah. Zato so bili na zahtevo zavednih delavcev izključeni iz sindikalnih odborov v Izoli in Piranu nekateri ljudje, ki so skušali sabotirati izredno skupščino 18. julija. Tako so bili izvoljeni novi sindikalni odbori v tovarnah Arrigoni, Ampelea in Nardone v Izoli. Izvedene so bile volitve novih sindikalnih odborov, ki se jih je udeležilo nad 90 odstotkov vsega delavstva. V odbore so bili izvoljeni tovariši, katerim je blaginja in napredek delavstva res pri srcu.

Zvišanje proizvodnje pogoj za napredek

Prejšnji sindikalni voditelji niso ljudske oblasti vodili docela drugačno sindikalno politiko kot v imperialističnih deželah. Način, kako so oni postavljali naloge sindikatov, je v danjih pogojih Istrskega okrožja pomenilo voditi borbo proti ljudski oblasti. Naloga sindikatov je, da podprejo napore ljudske oblasti za povišanje proizvodnje, za povečanje norm pri delu, za štednjo materiala, za izgradnjo zadrug, domov, za izboljšanje življenjske ravni delavstva, za čimprejšnjo doseglo letnega obnovitvenega načrta itd. Glavna naloga je zvišanje proizvodnje, kar bo prav gotovo tudi prineslo zvišanje mezd in življenjske ravni delavstva sploh. Povišanja mezd brez sorazmernega povišanja produkcije pa ne bi bilo v nikakoli korist delavstva, ker bi potem nastala inflacija ter bi padla kupna moč delavskih mezd. Vsega tega razni «sindikalisti» niso razumeli in je zdaj vse njihovo izgovarjanje za krinko «kominformizma» le jalovo besedičenje.

Uspehi novega sindikalnega vodstva

Novi sindikalni voditelji so sli takoj na delo, da popravijo mnoge organizacijske pomanjkljivosti. Izpopolnjeni so bili razni odbori z referati za tarife in tekmovanja, racionalizatorje in novatorje, preskrbo in stanovanje, delovno zaščito, socialno zavarovanje, ideološki in kulturni dvig delavstva, fizikulturo in šport. V podružnicah kmetijskih sindikatov so bili poleg tega ustanovljeni še referati za izbiro semen, gnojila in razkužila, živinorejo, racionalizacijo kultur, gradnjo hlevov, vzdrževanje melioracij, evideenco posevkov in nasadov, kmečko

obdelovalne zadruge. Okrožni sindikalni odbor je organiziral tudi tečaje, na katerih se bodo člani sindikatov usposabljali za praktično izvajanje norm in kontrole ter za pravilno plačevanje delavcev. Ker bo prihodnje leto načrt za obnovo zelo obširen, bo potrebnih mnogo zidarjev. Zato bodo organizirali to zimo strokovne tečaje, obenem pa bodo skrbeli za kulturni in politični dvig delavcev. Posvečali bodo tudi več pažnje novatorjem, racionalizatorjem in udarnikom. Skrbeli bodo tudi za ustanovitev menz pri vseh večjih podjetjih in za to, da bodo ta podjetja imela svoje ekonomije, kjer bodo pridelovali zlasti zelenjavo ter gojili kokoši in prašiče. Tudi higieni v raznih podjetjih bodo posvečali vedno več skrbi ter v ta namen zgradili kopalnice in prhe.

Kmetijski sindikati bodo skrbeli za ustanovitev potujočih kmetijskih šol ter za razna strokovna predavanja. Sindikati bodo skrbeli za racionalizacijo raznih kultur, tako da bodo kmetje vedeli, katere kulture so najbolj koristne in dobičkonosne, kot so na primer trta, oljka, sončnica, čebula in razne zgodnje vrste sadja in povrtine.

V teh nekaj mesecih so torej sindikati opravili veliko delo in se pripravljajo, da bodo vedno bolj podprli ljudsko oblast zlasti pri izvajanju obsežnih načrtov, ki so bili sprejeti na šestih okrožnih skupščinah. Sindikati pa so v tem času pridobili tudi mnogo članov in ustanovili več novih sindikalnih podružnic, katerih je sedaj že 174.

Skrb za preskrbo prebivalstva

Veliko pomoč so nudili sindikati tudi pri dodatni preskrbi prebivalstva. V tem pogledu so pač najbolj prepričljive številke. Razne podružnice so razdelile zlasti delavcem in nameščencem 30.302 litrov vina, po 150 litrov mleka na dan, 4.505 stotov drv, 1313 kg mila za pranje, 2425 kosov toaletnega mila, 150 delovnih oblek, 3.400 kv. metrov platna za delovne obleke, 16.000 kg krompirja, 63.000 kg koka, 250 parov čevljev, 240 parov gumiranih škornjev. Poleg tega je bilo razdeljenih 6 radioaparatur, sedaj pa jih bodo dali še 50 ročnim in 50 umskim delavcem. Razdeljenih je bilo tudi 8247 kuponov po 3000 lir za nabavo raznih predmetov po znižanih cenah. Razen tega so razdelili 60 delavcem, ki so bili proglašeni udarniki ob obletnici Velike oktobrske revolucije, 180 kg krušne moke, 120 kg sladkorja, 300 kg koruzne moke, 120 kg olja, 15 kg kave, razne kupone in za 200.000 lire nagrad.

V zadnjem času se je dvignilo tudi število članov, ki redno plačujejo članarino od 37 na 85 odstotkov. S pomočjo sindikatov je bilo zgrajenih tudi mnogo svinjakov, ki bodo lahko sprejeli 160 plemenskih svinj, kar bo pripomoglo k temu, da ne bo treba več uvažati pujskov, s čimer bo prihranjenega mnogo denarja. Sindikati so tudi pripomogli, da je bilo sklenjenih 369 najemniških pogodb, tako da bo zemlja vsa obdelana, ter da se je ustanovilo 8 novih kmečko - obdelovalnih zadrug.

Porast članstva

Važen činitelj za dvig proizvodnje je pravilno nagajevanje delavcev na osnovi njih proizvodne sposobnosti in storilnosti. Tako se bo ustvarilo pravilno razlikovanje med pridnimi in lenimi delavci, hkrati pa se bodo uvažale norme. Pravilna kategorizacija delavcev, ustanovitev novih okrevališč, skrb za porast vajencev, kontrola nad izvršenim delom in evidenca, vse te naloge bodo sindikati vedno bolj vestno opravljali, pri čemer jim bo vedno pomagala ljudska oblast. Ze dejstvo, da je sedaj popolnoma odpravljena vsa brezposelnost, je najboljši dokaz, kako ugodno se razvija istrsko gospodarstvo.

Sindikati se z veliko vneto in navdušenjem pripravljajo, da bodo s svoje strani še bolj odločno podprli ljudsko oblast, ki je v svojih načrtih za prihodnje leto določila velik razvoj kmetijstva, povišanje industrijske proizvodnje, pospešitev obnove, trgovine in preskrbe. S tem bo novo sindikalno vodstvo pokazalo, da se da le z delom ustvarjati blagostanje in tako razkrinkalo razne nergače, ki znajo le zlonamerno kritizirati, ne znajo pa se lotiti stvarnega dela.

KRONIKA



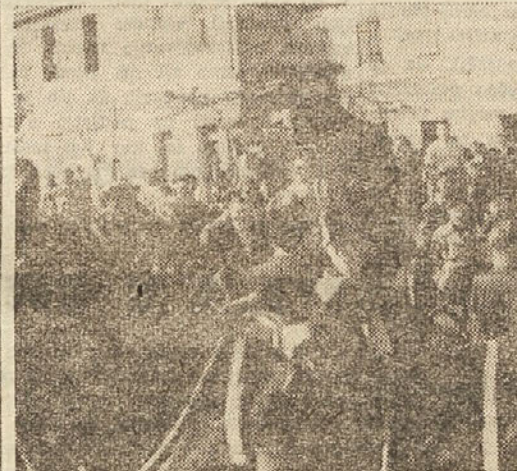
Napadala je uredništva «Primorskega dnevnika» in «Lavoratora», ki je takrat še služil delavstvu.



Vojaška oblast in policija tega vandalizma nista preprečili niti preprečevali, obratno, z dopuščali sta pustošenja. Ogorčene demokratične množice so stopile same v obrambo demokracije. Delavstvo je napovedalo stavko in šlo na barikade.



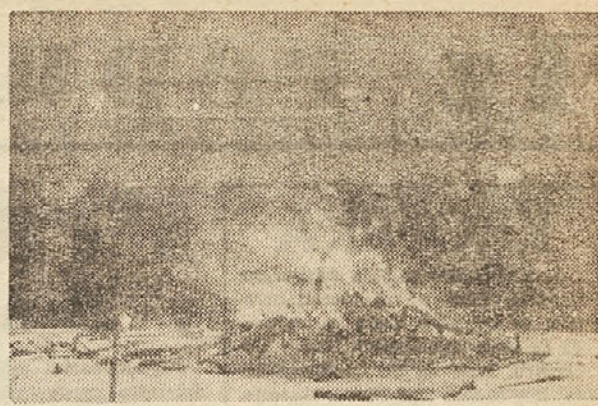
Toda ne tanki in ne policija na motorjih niso mogli prisliti delavskih množic k umiku. Borbeno vzdušje se je širilo, zajelo je podeželje, borbenost se je dvigala. V nemoči oblast proglašila stavko za ilegalno. Delavstvo stavka naprej, vodstvo stavke pa se umakne v ilegalo.



TRŽAŠKEGA PROLETARIATA



2 leti pozneje. Vidali izdaja delavski razred. Oblast aretira voditelje stavke in jih obsodi.



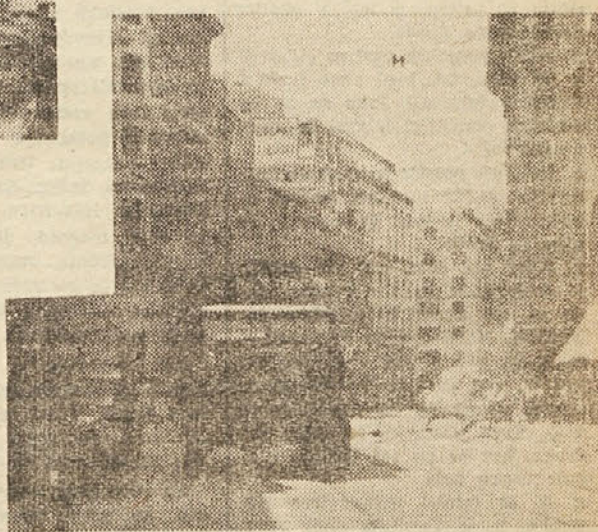
Kdo se ne spomni slavnih dni dvanaesidnevne stavke julija 1946? Fašistični drhal v mestu se je počutila že toliko ohrabreno ob sumljivi dobrohotnosti vojaške uprave, da je navalila na sedeže demokratičnih organizacij, se znesla nad slovenskimi napisi.



SLAVNE BORBE



Toda tedaj je stopila v akcijo okupacijska obo-rožena sila, ne v obrambo napadenih, temveč v zaščito fašistične drhali.



Proglasitev stavke za ilegalno ne pomaga. Množice odločno zahtevajo ukrepov proti fašistični drhali, ki še vedno uganja orgije. Podeželje zbira in pošilja v mesto živila stavkajočim, kar pa si prizadeva policija preprečiti. Zaman. Delavstvo vstaja in zmaga. Njegovo vodstvo se ne sme vrniti, ker mu grozi zapor.



Iz republika Jugoslavije

KRONIKA

Slavnostno so bila zaključena letošnja dela na Avtocesti bratstva in edinstva. Dela na avtocesti se bodo nadaljevala tudi v decembru, tako da bo do konca leta dograjenih 105 km avtoceste. Na cesti je delalo 77.000 mladincev, ki so prekopali 1,28 milj. kub. m prsti in zgradili 2,8 milj. kub. m nasipa. Zgradili so poleg ostalega še 16 betonskih mostov in 210 navadnih.

2.160.000 jugoslovanskih žena je doslej podpisalo protestna pisma in resolucije za mir, poslano organizaciji OZN.

DFS v Gorici je poslala vladama FLRJ in LRS pozdravni brzojavki ob obletnici II. zasedanja AVNOJ-a.

Za pomoč francoskim rudarjem so zbrali jugoslovanski delavci 13.350.000 din.

Vojni zločinci, sodelavci bolgarskih okupatorskih oblasti med zadnjo vojno v Makedoniji so bili obsojeni v Skopju.

Spominski znakmi so izdali ob priliki proslav pete obletnice AVNOJ-a; prvo za 10 din, drugo pa za 3 din. Na znakmah so upodobljeni grbi vseh 6 federativnih edinic.

Prvi institut za raziskovanje zdravilnih rastlin so odprli v Beogradu.

V Francijo se je vrnila druga skupina jugoslovanskih mladincev, ki so delali na avtocesti Bratstva in edinstva. Ob prihodu so izjavili, da gredo jugoslovanski narodi pod vodstvom KPJ sigurno v socializem. Napisali so tudi pismo listu «Hu, manité», v katerem izjavljajo: «Zelim, da nehate sipati laži na KPJ in tov. Tita, ki se bori ni se bo boril za pravice mednarodnega proletariata.

74,5% požganih vasi so obnovili poleg rudarjev rudnika Breza in številnih drugih podjetij svoj letošnji delovni načrt. Sedaj se bore, da bo tudi topilnica rude v Idriji izpolnila načrt.

Preko 1.600.000 ljudi se je naučilo pisati po osvoboditvi. Akcija proti nepismenosti se nadaljuje, tako da bo leta 1951 popolnoma odpravljena.

600 hektarjev bodo zasejali z rižem že prihodnje leto v okolici Slavonskega Broda.

74,5% požganih vasi so obnovili v LR Hrvatski. Med zimo bodo z delom nadaljevali, tako da se bo odstotek obnovljenih vasi še znatno povečal.

Letošnje poletje je obiskalo Dal. macijo 161.592 turistov. Največ obiskovalcev je imel Dubrovnik, za njim pa Split.

Kdor več dela, naj več dobi - je gesto nove uredbe zvezne vlade za vse stroke industrijske delavnosti. Nove uredbe o plačah imajo za vse stroke dvoje tajnih lestvic, eno za delo po učinku v normi, drugo pa za nenormirano delo. Prva postavka je višja kot druga, ker se po tej lestvici plačuje uspeh dela.

K 30 letnici ustanovitve KP Grčije ji je čestitala tudi KPJ. V brzojavki pravi med drugim: «Naša partija in naši narodi zasledujejo s simpatijami in sočustvovanjem nadčloveške napore in borbo grškega ljudstva pod vodstvom vaše KP proti domači reakciji in inozemskim imperialistom».

188 industrijskih objektov so zgradili v Sloveniji v prvih dveh letih petletke.

Mirka Kušaja, ki je postal žrtve članov novofošistične organizacije «Wurkommando» so prejšnji teden pokopali v Blatu pri Pliberku (Koroška).

Jugoslovanski izseljenci v okrožju Pas de Calaisa niso sme. li praznovati obletnice 29. novembra.

Pristanišče na Donavi v Sme. derevu bodo preuredili. Opremil ga bodo z žerjavi in drugimi mehaniziranimi sredstvi.

23.000 ha so po vojni pogozdili v Jugoslaviji. Akcija se še vedno nadaljuje.

Prvo pomorsko razstavo so odprli na Reki. Kaže uspehe in naloge jugoslovanskega pomorskega gospodarstva, ki zavzema ob izvajanju petletnega načrta veliko nalogo.

Praznovanje 29. novembra v znamenju borbe za izgradnjo socializma

Jugoslovansko ljudstvo je slavilo obletnico zgodovinskega zasedanja v Jajcu, kjer je bil postavljen osnovni zakonski temelj ustvaritve nove državne skupnosti, kjer je bila označena odločilna etapa v razvoju narodnoosvobodilne vojne in ljudske revolucije jugoslovanskih narodov.

Obenem pa je bila to tretja obletnica dneva, ko je Ustavodajna skupščina definitivno proglasila novo Jugoslavijo za ljudsko federativno republiko.

Tekmovanje delovnih kolektivov

To je bil resnični ljudski praznik - kakor je tudi Jugoslavija kot država danes resnična ljudska država. Jugoslovanski narodi so slavili ta praznik v znamenju borbe za izgradnjo socializma, izpolnjevanja konkretnih planskih nalog. Prav zato je razumljivo, da so bile vse priprave za praznovanje tega zgodovinskega dne v znamenju tekmovanja vseh delovnih kolektivov za izpolnitev plana ter izpolnjevanja prejetih obveznosti za njegovo preokračanje. V tem času so bile z redkimi izjemami izpolnjene tekoče



Tov. Bakarič govori na kongresu KPH.

planske naloge podjetij. Zato je bilo praznovanje tega dne s strani delovnih kolektivov še posebej svečano. Med najbolj počaščenimi pa so bili že pred praznikom rudarji iz Trbovelj, ki jih je obiskal maršal Tito.

TRBOVELJSKE RUDARJE OBISKAL MARŠAL TITO

Tam se je maršal Tito zahvalil rudarjem, da so izpolnili plan 100 odst. in dejal, da njihovo delo pomeni velikanski prispevek k nadaljnji graditvi države. Potem je pozval rudarje vse države, naj zastavijo vse sile pri pridobivanju rudnih bogastev, ker je rudarstvo najvažnejša panoga v tem obdobju graditve socializma v naši državi, kajti vse, kar imamo... leži v jedrih naše zemlje... in mi moramo

to dobiti... da lahko kupimo stroje in vse, kar potrebujemo, da dvignemo našo državo na visoko industrijsko in kulturno raven. Omenil je nekatere težave s preskrbo, potem pa dejal, da se bomo v letu 1949 morali z vsemi silami lotiti graditve naše težke industrije ter graditve in mehanizacije rudnikov. Gradili bodo stanovanja in racionalno izrabljali material, ki je na razpolago.

Na svečani proslavi obletnice AV

NOJ-a v Ljubljani pa je dejal tov. Miha Marinko, ko je govoril o tem zgodovinskem dnevu, da «29. november ni dan začetka in tudi ne dan zmagovitega zaključka naše revolucije. Narodni Jugoslavije so tedaj le dobili jamstvo, da z zlomom fašističnih okupatorjev ne bodo znova postali plen imperialističnih osvajalcev. Odločilni sklepi AVNOJ-a so zadostili zahtevam in potrebam, ki jih je terjal doseženi razmah osvobodilne vojne. Med najpomembnejšimi sklepi je bila na II. zasedanju AVNOJ-a odvzeta londonski vladi legitimacija zakonite vlade in postavljen je bil temelj federativni ureditvi skupne države svobodoljubnih, enakopravnih jugoslovanskih narodov, vrhovnemu štabu NOV in POJ je bilo izraženo priznanje in hvaležnost, maršal Tito pa je prejel naziv maršala. Na tem zasedanju je bil tudi sprejet odlok o priključitvi Primorske, Istre in Jadranskih otokov k federativni Jugoslaviji.

Zmagovito končujemo z nalogami

O položaju po vojni je med drugim tov. Marinko naglasil, da so bile po zaslugi komunistične partije «preprečene vse nakane naših sovražnikov, ki so hoteli zavreti naš razvoj, po zaslugi tega vodstva pa danes ob peti obletnici polaganja osnovnih zakonskih državnih temeljev, zmagovito končujemo težke naloge že drugega planskega leta naše petletke.» Vse to je bilo mogoče doseči v enotnosti Ljudske fronte, zaupanju vodstvu in peto, ker je bil razred buržoazije, odstranjen z oblasti in u je bila odvzeta možnost izkoriščanja in zatiranja.

Tov. Marinko je zaključil, da je današnji praznik posvečen počastitvi vseh tistih, ki so se s svojim delom odlikovali na fronti borbe za izgradnjo socializma.

Na proslavah «dneva republike» so bili po vseh rajonih Ljubljane in sindikalnih podružnicah, tovarn in podjetij slavnostne akademije, na katerih so proglasili številne udarnike in podeljevali nagrade najboljšim delavcem.

Z 29. novembrom končal II. kongres KPH

V Zagrebu je bil prav v tednu pred 29. novembrom II. kongres KPH. Nanj je prišel tudi maršal Tito. Kakor so vsi dosedanja kongresi partij ostalih federalnih edinic dokazali popolno enotnost partije, je to dokazal tudi kongres KPH. Prav to je maršal Tito na tem kongresu tudi

Ostali bomo pri tistem, kar je najvažnejše

Maršal Tito je na tem kongresu dejal, da moramo mi množice učiti, moramo se pa tudi od njih učiti, poznati delovne ljudi in jih razumeti. V tej zvezi je prav tako kot v Trboveljah poudaril važnost preskrbe in važnost odstranjevanja napak, ki se delajo zavestno ali ne. Glede delavcev je zlasti poudaril, da jih je potrebno navezati na podjetja s tem, da jim nudimo to, kar jim moremo dati v današnjem razvoju socializma v Jugoslaviji.

Potem je prešel na petletni plan in

rekel, da je bil zasnovan v tistem času, ko so bili splošno politični pogoji ugodnejši in ko smo pričakovali, da nam bodo dali naši zavezniki vrednost za protivrednost. Danes je položaj drugačen. Nastali so, ne po naši krivdi, taki pogoji, da je zunanja pomoč naših prijateljskih držav po obsegu padla, zato imamo večje težave, kot bi jih sicer imeli. Našo graditev smo začeli na zelo široki osnovi, gradili smo tisto, kar je porušeno, zgradili smo tisto, kar je porušeno, zgradili smo domove, gradili smo tudi mnoga druga poslopja in podjetja. To pa preveč razbija naše obstoječe možnosti. Ostati moramo pri tistem, kar je najvažnejše. Plan bomo izvršili. Mi lahko govorimo o svojih težavah odkrito, je dejal maršal Tito, ker poznamo naše sile. Mi smo močni, pri nas imamo enotnost partije in enotnost ljudstva, to pa je osnovno poročstvo za izpolnitev našega plana.

PLAN BO IZVRŠEN

V letu 1949 bomo zastavili vse sile, je nadaljeval maršal Tito, za zgraditev tistih objektov naše petletke, ki nam bodo omogočili, da bomo pospešili zgraditev socializma v splošnem, in nam zagotovili, da bomo izpolnili petletni plan. To pomeni, da morajo vsi voditelji naše države vedeti, da je bistvena in osnovna celota tisto, kar je splošno, da je lokalno samo del celote. Celota in skupni

interes pa so tovarne, livarne, visoke peči, martinarne, vrtnalji stroji, pridobivanje nafte, koks. To so najvažnejši problemi, skupno s stanovanji za delavce in nameščence.

To ne pomeni, da se umikamo, to ne pomeni, da zmanjšujemo obseg petletnega plana, mi se preurejamo, na znotraj pregrupiramo, lotevamo se tistega, kar je najbolj smiselno. To je tisto bistveno, pozneje pa, ko bo

mo ustvarili osnovne pogoje naše industrializacije, se bomo vrgli še močnejše na ustvarjanje proizvodov, ki so ljudstvu potrebni, kar bo širokim ljudskim množicam otipljiv dokaz, kaj pomeni socializem.

Kapitalističnim elementom ne bomo popuščali

Glede kapitalističnih elementov na vasi je maršal Tito dejal, da ti ne bodo nikdar zmagali. Imamo dovolj možnosti, da jim preprečimo, da bi spekulirali na škodo delovnega ljudstva, če ne bo šlo drugače, tedaj poznamo tudi skrajno metodo poleg prepričevanja z besedami. Naj nihče ne misli, da smo sposobni popuščati, je dejal maršal Tito, sposobni smo iti samo naprej v socializem.

Poti v socializem je več vrst, je poudaril maršal, toda ni dveh vrst socializma. Poti so odvisne od specifičnih pogojev tiste države, stopnje njenega razvoja, na kateri je, njenih gospodarskih pogojev, pa celo od običajev ljudi. Mi stremimo po tem edinem socializmu, ki je splošen za vse delovno človeštvo, ki je v Sovjetski zvezi in ga danes ne glede na vse to, kar nam očita pa še kako uspešno gradimo.

Poti je več, socializem je pa samo eden

Obsodil je gonjo, ki jo vrši drugi tisk na isti liniji, kar piše Hearst in dejal: «To nas more le utrditi v naših stremljenjih, da vztrajno koračimo naprej, ne da bi se odvrčali niti na levo niti na desno. Nekoč, mislim, jim bo dovolj jasno, da so se predalec zaleteli».

Ob koncu je še pozval delegate kongresa, naj gredo med množice in naj uče sebe in druge.

V Beogradu je bila svečana proslava v počastitev pete obletnice FLRJ v Narodnem gledališču, Akademije so se udeležili člani CK KPJ z maršalom Titom na čelu, predsednik prezidija Ljudske skupščine s člani predsedstva, zastopniki vojske in predstavniki javnega in kulturnega življenja.

Referat — Pet let ljudske države — je imel podpredsednik prezidija Ljudske skupščine FLRJ Moša Pijade.

Številke letošnjih devetih mesecev dela

Petletni načrt je osnovni pogon za izgradnjo socializma pri nas. Po postavljenem planu mi letos uresničimo 70% industrijske proizvodnje celokupnega petletnega plana, od česar smo lansko leto uresnili 46%. Prihodnje leto bomo uresnili 88%. Letos smo uresnili 69% plana črne metalurgije, 83,7% proizvodnje metalurgije raznih kovin, 68% tekstilne industrije.

Ce pogledamo na uresničevanja plana v prvih devetih mesecih leta 1948. vidimo, da je bil plan kumulacije dosežen 108,4%, industrijske proizvodnje republikanskega pomena 97,4%, pride lave pšenice 112%, koruze 118%, železniškega prometa 104%, medtem ko znaša plan gradenj 70,5%.

nja delavskega razreda. Ob koncu je Moša Pijade poudaril, da ti uspehi prvih dveh let petletke še povečujejo zgodovinski pomen dogodkov, ki jih danes slavimo. Oni jugoslovanski ljudstvom potrjujejo pravilnost poti, katero so izbrali, ko so šli v borbo na poziv komunistične partije kakor tudi sedaj, ko ji sledi na poti k ustvarjanju socializma.



Težko bi bilo popisati vse, kar grade v Jugoslaviji. Pri gradnjah vneto pomagajo člani Ljudske fronte, kot jih vidimo na prvi sliki, ko v Zagrebu grade novo tramvajsko progo. Tam skrbijo za zdravje. Poslopje nove bolnice na Jesenicah bo bolnim zopet zdravje vračalo. V vseh krajih grade združne domove in traktorske brigade so preorale zemljo. Frontovci pomagajo tudi pri sečnji. Mladina, ki je letos gradila novo Avtocesto in Novi Beograd ima tudi v novi stavbi Predsedstva vlade svoje sprječevalo. Oni grade vse to, za srečo najmlajših,

KULTURNIH VEZI NAM NE BODO PRETRGALI

Ob gostovanju openskih igralcev na Jesenicah in v Kranju

Dramska družina prosvetnega društva z Opčin je dobila vabilo, da gostuje z igrjo «Miklova Zala», s katero je dosegla tu na Tržaškem ozemlju tako lepe uspehe, da delavci na Jesenicah in v Kranju.

Prosvetno društvo je navdušeno sprejelo vabilo in prav vsi na Opčinah so bili za gostovanje, ki naj bi bilo nagrada za poštovanost, ki so jo mladi igralci dolgo časa vlagali v igrjo ter priznanje godbenikom iz Trebe in s Proseka, ki so vestno pomagali k uspehu «Miklove Zale».

Igralci so se začeli mrzlično pripravljati, kajti če greš v svet, moraš vendarle nekaj pokazati. Gardaroberka je skušala izboljšati oblike ter skupno z igralkami iskala po vaseh dele, ki bi izpopolnili in obogatili narodne noše. Avtobusi, potna dovoljenja, dogovori s sindikati z Jesenic in Kranja so bili tudi že v teku.

Nenadoma pa prepove gospod Riko Malalan svojim pristašem, ki sodelujejo pri prosvetnem društvu udeležiti se gostovanja v Jugoslavijo. Izgovarja se, da ne smejo manjkati na proslavi AVNOJ-a, ki so jo Vidaličevci priredili v nedeljo na Opčinah. Toda to ni noben vzrok! Ali bi ne pokazali najlepše, da smo ob strani jugoslovanskega ljudstva, če bi prav na obletnico proglasitve republike kulturno sodelovali s Slovenci onstran meje?

Malalanu se je posrečilo, da je opensko dramsko družino okrenil, ni se mu pa posrečilo, da bi jo razbil. Trije igralci so sodelovanje odpovedali, na njihovo mesto pa so vskočili člani SNG. Gardaroberka je tudi prekinila kar sredi svojega dela, dve drugi tovarišici pa sta nadaljevali in vse je bilo pripravljeno v najlepšem redu.

V soboto zjutraj je dramska družina — kljub vsemu — le odpotovala. Trije igralci, ki so morali ostati doma, so žalostno gledali za avtobusom, ki sta zapeljala proti Fernetičem. Kratek pregled na meji in že sta drčala avta čez Kras pa tja skozi gozdove po ovinkih v Cankarjevo Vrhniko in preko Barja proti Ljubljani. Mnogi med nami so se prvič vozili po Sloveniji, občudovali so bogato zemljo in peli, kakor da so svobodna tla, gozdovi, vasi vili vanje sproščenost. Le Silvij Kobal se je med potjo marljivo učil svoje vloge, saj so mu jo poverili šele pred urami... Ljubljana — dohodek posebno za mlade Openke, ki so prvič bili v slovenski prestolnici, v kulturni Ljubljani. Zal — samo obed v Unionu in že smo morali dalje na Jesenice.

Jeseniški delavci so nas sprejeli, kot se sprejemajo samo najdražji gostje. Zvečer so dvorano napolnili do zadnjega kotička, pa čeprav poznajo «Miklovo Zala», saj so jo na Jesenicah že nešteto krat igrali. Izmenjali so pozdrave, naša dramska družina pa je dobila

od Jeseničanov v spomin lepo plaketo, ki predstavlja delavca in ki jo je umetniško izdelal mlad delavec jeseniške tovarne. Zal nam je bilo, da jim tudi mi nismo mogli dati vsaj malega dokaza svoje povezanosti s celotnim slovenskim narodom in slovenskim delavcem. Toda ovira, ki je nastopila v zadnjih dneh, je tudi to preprečila.

Po večerji pa na Bled. V temni noči nismo niti mogli slutiti, da smo v najlepšem delu Slovenije, ki ima «podoba raja». Toda že na vse zgodaj smo ob jezera občudovali ta svet, ki je navdihnil pesmi Francetu Prešernu. Pogled na jasni, svetli, zasneženi Triglav, v katerem je slovenska zemlja zakipela v nebo, nam je rodila misel: Tako je slovenski narod zakipel in ustal čist in svetel v novo življenje.

Le nekaj ur smo preživeli na Bledu, premalo, da bi se ga naučili, dovolj, da se nam je neizbrisno vtisnil v spomin. In že nas je pozdravil Kranj.

Prijazni tovariši, Primorci, ki so nas prihiteli pozdravit iz vseh krajev Slovenije, celo iz Maribora, odlični obed, priprave za nastop vse je šlo tako hitro mimo nas in že smo stali zopet nad odru pred tolikšno množico, pred kakršno nismo še nikoli nastopili.

In koliko jih je bilo že zunaj Ho-

teli so, da bi igrjo še enkrat ponovili za tiste, ki niso mogli v dvorano. Toda mi smo bili tako utrujeni! Poznala se nam je naporna pot, poznalo, da smo polni novih doživetij, da nismo mogli tako igrati, kakor smo na svojih najljubših nastopih, vendar smo uspešni.

Po nastopu pa so nas posebno počastili: pripravili so nam skupno večerjo s pet sto udarniki. Zal — čas nas je zopet preganjal, nismo se mogli zblížiti z njimi, se ž njimi dodobra porazgovoriti.

Kratek je bil naš obisk, vsak trenutek izpolnjen in preračunan, vendar smo občutili novo življenje, ki veje prav od psovod. Divili smo zavednosti delavcev, njihovega delovnemu poletu, novim gradnjam, ki se dvigajo na vseh krajih lepe Gorenjske.

Cudovita je zemlja, ki tako naglo vstaja iz ruševin, čudoviti so ljudje, ki dvigajo zemljo in sebe v novo življenje.

Openka

Ob priliki mladinskega festivala je podelil glavni svet Ljudske mladine Jugoslavije literarne nagrade. Prvo nagrado po 10.000 dinarjev so dobili mladi pesniki in pisatelji za poezijo, ter glavni urednik osrednjega mladprvo, otroško literaturo in kritiko dinskoga lista «Mladost».

3.XII.SE JE RODIL največji slovenski pesniški genij



Izdihljaji, solze so jih redile
s Parnasa mojga rožice pričjoče:
solze z ljubezni so do tebe vroče,
iz domovinske so ljubezni lile.

Skeleče misli, da Slovenec mila
ne ljubi matere, vanj upajoče,
da tebe zame vneti ni mogoče,
z bridkostjo so srce mi napolnile.

Zelje rodile so prehrpeneče,
da s tvojim moje bi ime slovelo,
domače pesmi milo se glaseče:

želje, da zbudil bi Slovenšč'no celo,
da bi vrnil k nam se časi sreče,
jim moč so dele rasti neveselo,

9. sonet

iz Sonetnega venca

Kulturni napredek

italijanske narodne manjšine v Jugoslaviji

Na drugem kongresu KPH je delegat italijanske manjšine Justo Massarotto prikazal sliko kulturnega življenja Italijanov v Titovi Jugoslaviji.

V znamenju bratstva grade danes Italijani skupno z vsemi jugoslovanskimi narodi temelje nove družbe, socializma v Jugoslaviji. In v tej novi družbi uživajo Italijani popolno enakopravnost z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Kulturni festival, ki je bil letos marca v Rovinju je pokazal napre-

dek italijanske kulture, ki je mogel le v napredni in demokratični državi. Udeležba na festivalu — preko 18.000 sodelujočih — pa je dokaz, da je kultura manjšine rasnično množična.

V letošnjem letu ima italijanska manjšina v Jugoslaviji 34 osnovnih šol s 3042 učenci, 14 sedemletk s 3782 dijakov, tri gimnazije ter učiteljice s 888 dijakov. Poleg teh šol pa ima manjšina še razne strokovne šole, glasbene internate, tečaje i. t. d.

Na italijanskem jeziku, izhajajo štiri listi, v kratkem pa bo izšla tudi pedagoška revija «Scuola nuova» ter kulturno-politična revija.

Do letošnje jeseni je bilo tiskano 107 knjig v nakladi 44.919 izvodov v skupni vrednosti 6.063.343 dinarjev. Poleg v Jugoslaviji tiskanih knjig pa je bilo nabavljenih iz Italije še 23.202 knjige za 830.000 dinarjev.

V Istri in v Hrvaškem primorju je bilo po osvoboditvi postavljenih 12 italijanskih kulturnih domov, štiri bodo urejeni že letos, a do konca leta 1949 je v načrtu novih 12. V kulturnih domovih imajo Italijani svoje knjižnice,

poslužujejo pa se tudi drugih knjižnic, v katerih je več sto tisoč knjig v italijanskem jeziku.

Poleg italijanskega narodnega gledališča na Reki ter italijanske opere pripravljajo tudi italijanske gledališče v Rovinju ter v Pulji. Poleg poklicnih gledališč pa uživajo vso podporo ljudske oblasti razne diletantske družine.

Vsa ta dejstva so jasen dokaz, da se italijanska manjšina v Jugoslaviji razvija popolnoma enakopravno z drugimi jugoslovanskimi narodi, s katerimi živi v nerazdružnem bratstvu. Prav ta kulturna svoboda in enakopravnost sta obenem dokaz, da so obtožbe o nacionalizmu, ki padajo danes na jugoslovansko partijo neosnovane.

Knjigo Oskarja Daviča «Med Markosovimi partizani», ki je dobila letošnjo nagrado komiteja za kulturo in umetnost FLRJ, so prevedli na arabski jezik. Knjigo so tiskali v 3000 izvodih in jo razpečali v Egiptu, Palestini ter v Iraku in francoski Severni Afriki.

Razstava primorskih umetnikov v Postojni

V svetlih prostorih obnovljenega gimnazijskega poslopja na Vilharjevem trgu v Postojni je Okrajni ljudski prosvetni svet priredil v počastitev praznika republike razstavo primorskih upodabljalcev umetnikov. Razstava je bila odprta 27. novembra in se zaključil 5. decembra. Nihče, ki mu je le mogoče, naj ne zamudi te prilike in vsak naj si to res lepo in zanimivo razstavo ogleda. Obiskovalci Postojnske jame naj združijo ogled jame z obiskom razstave. Posebno je to dolžnost primorskih rojakov, da podprejo moralno in gmetno z obiskom razstave primorske umetnike.

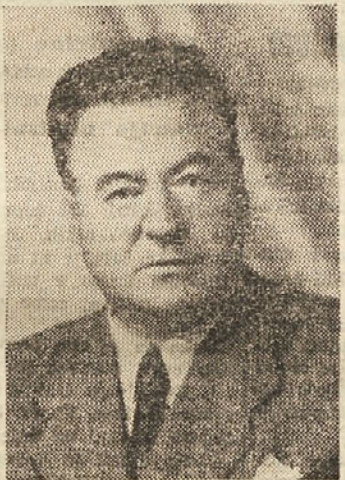
Povsod se lahko naša Primorska častno postavi, tudi v umetnosti smo med prvimi. Niso sicer vsi primorski slikarji in kiparji na tej razstavi zastopani, vendar je prav lepo število razstavilo svoje umotvorc. Trinalst slikarjev in štirje kiparji so razstavili šest in trideset slik in osem kipov. Za tak kraj kakor je Postojna, je to

že nekaj. In Postojnčani so lahko še posebej ponosni, ker so na tej razstavi zastopani kar štirje domačini: slikarja Srebot Lovre in Vilhar Leo ter kiparja Sajevic Ivan in Smerdu Francišek. Ostali razstavljalci so: slikarji Birolia, Birsca, Cargo, Debenjak, Gregorič, Hmeljak, Kos, Kumar, Nemeč, Omersa, Santelj Avgusta in kiparja brata Kalin.

V ljudski državi, kakor je Jugoslavija, mora biti tudi umetnost ljudska. V današnji revolucionarni dobi mora tudi umetnik biti revolucionar. In umetnik, njegova dela morajo priti med ljudstvo, kateremu so namenjena. Umetnost je treba ljudstvu pokazati, ga ž njo upoznati. In temu namenu služijo ravno take razstave.

In naj ne misli nihče, da se na take stvari ne spozna, ne razume. Kar je res lepo, to je lepo in to mora vsakemu povprečnemu človeku ugajati. In vsak človek je po naravi željan lepote in dobrote!

Pesnik Igo Gruden - umrl



V Ljubljani je 29. novembra po kratki in mučni bolezni umrl pesnik Igo Gruden, nabrežinski rojak, ki je s svojimi pesniškimi zbirkami obogatil slovensko pesem. Vse njegovo delo je prežeto z veliko ljubeznijo do človeka in prav ta ljubezen ga je vključila v osvobodilno borbo ljudstva, in ta mu je vili novih moči in ustvarjalne ga poleta. Dr. Igo Gruden je tako pomemben slovenski pesnik in poleg tega je naš ožji rojak, da mu bomo v prihodnji številki posvetili obsežnejšo študijo njegovemu delu, katerega so čitatelji Ljudskega tednika v odlomkih spoznali že iz našega lista.

KULTURNE drobtine

V sovjetski coni Nemčije narašča izdajanje knjig, tako da so že dobro vidni pozitivni rezultati. V berlinskih knjigarnah najdete lahko dela nemških in drugih svetovnih klasikov, sovjetskih pisateljev ter nove izdaje tistih knjig, ki so jih v dobi nacizma dali na ideks in zažgali.

V zapadni coni Nemčije pa so razmere na knjižnem trgu čisto drugačne. Ko pride nekdo v zapadni anglo-ameriški coni v knjigarno in si ogleda na policah razstavljene knjige, ga prodajalec, če želi, odpelje v zadnji del knjigarne, kjer mu pokaže kot črnboborzijsko blago, vrsto «dražeceniha» antikvarnih posebnosti.

Tam si kupec lahko nabavi po desetkrat dražji ceni najrazličnejšo profašistično in antisovjetsko literaturo. Na častnem mestu med vsemi temi «dragocenimi» izdanji, bo našel za «skromno» ceno 1000 zapadnih mark — dobro ohranjeno, luksuzno izdajo Hitlerjeve knjige «Mein Kampf».

Iz Književnih novlin.

Novo knjige

Tarje, eden najbolj znanih ruskih zgodovinarjev, član akademije znanosti, je o Napoleonovem pohodu v Rusijo leta 1812 napisal obsežno knjigo, ki je doživela velik uspeh in smo jo po zaslugi Državne založbe Slovenije pravkar dobili tudi v slovenskem prevodu. Tarjejevo delo je posebno pomembno sedaj neposredno po koncu nemškega vdora v Sovjetsko zvezo, kajti vsak čitatelj bo lahko odkril številne podrobnosti med obema vojnama. Tarje je svoje delo napisal na podlagi poučevanja številnih dokumentov, pisem, knjig in drugega gradiva ter odkril marsikaj novega, tako da predstavlja knjiga kar najbolj veran dokument Napoleonovega vdora v Rusijo. Pisec opisuje obe vojskujoci se stranki, tako francosko kot rusko, slednjo seveda izčrpnjeje. V nasprotju z drugimi zgodovinarji pa Tarje ne opisuje samo dogodkov, temveč riše tudi družbeno okolje, kar daje vpogled v ozadje in vzroke dogajanja. Zanimivo prikazuje avtor nesposobnost tedanjega carja in njegovih svetovalcev ter medsebojno zavist generalov. Tako prikazuje, da ruska zmaga nad Napoleonom ni bila zasluaga carja in njegovih generalov, temveč je v vojni zmagal rusko ljudstvo, ki je prikazalo najvišji patriotizem in ostalo zvesto domovini, čeprav mu je Napoleon obljubljal osvoboditev izpod tlaštanstva.

Tarjejevo delo ni napisano za ozek krog zgodovinarjev, oziroma ljubiteljev zgodovine, temveč za najširše kroge, kajti pisano je preprosto in vsakomurumljivo, obenem pa tudi zanimivo, zato knjigo vsem priporočamo.

Cankarjeva založba je nedavno izdala znamenito knjigo, ki jo je napisal Friedrich Engels, pod naslovom

Anti-Duehring

In ki skupno s Kapitalom in Komunističnim manifestom predstavlja osnovno delo marksizma. Knjiga je nastala iz večjega števila člankov, v katerih Engels polemizira z Duehringom, ki je hotel ustvariti nov filozofski sistem in prevrat v politični ekonomiji. Engelsoni članki pa niso samo kritika Duehringovih idej, v njih je Engels razložil in razvil svoje in Marxove nazore in teorije ter obdelal najvažnejša vprašanja s področja filozofije, prirodoslovja in družbenih ved. Knjiga je razdeljena na tri poglavja, ki govorijo o filozofiji, politični ekonomiji in socializmu, ter obravnava vprašanja, katerih pravilno pojmovanje je dolžnost vsakega naprednega človeka. To Engelsono delo je imelo velikansko vlogo v razvoju delavskega gibanja po vsem svetu in v razvoju napredne znanstvene misli, tako da je sedaj slovenski prevod, ki je prirejen po najnovejši, leta 1946 v Moskvi izšli nemški izdaji, izpopolnil velik vokal v naši politični literaturi.

Stran naših kmetovalcev

Kmetovalec v novembru

Poljedelstvo

Kdor še ni preoral praznih, za spomladansko setev določenih njiv naj ne odlašaja in stori to, kadar vreme dopušča in dokler ne zmrzne zemlja v zgornji plasti. Čim bolj se zemlja obrača, več nam vrača, pravi star slovenski pregovor. Nobeno obračanje zemlje s plugom pa toliko ne koristi kakor vprav jesensko ali prezimsko. Zorana zemlja se čez zimo navzame dovolj vlage tudi v globljih plasteh, kar je koristno posebno ob suši. Mraz zorano zemljo pretrese, zdrobi in zrahlja kepe. Kdor zorje svoje njive že jeseni ali pred zimo, spomladi mnogo lažje obdeluje nego oni ki pušča svoje njive preko zime nezorane. Tu pa tam je po njivah še nekoliko zelenjave, repe, zelja in kaj podobnega; paziti moramo, da vso zelenjavo pravočasno pobere, da nam ne pomrzne in ne zgubi na svoji vrednosti.

Vse poljsko orodje, ki ga čez zimo ne potrebujemo, dobro očistimo in shranimo v primeren prostor. Mokrota in vlaga škodujeta orodju (leseni deli začno gniti, železni pa rjaveti). Pokvarjeno in polomljeno orodje popravimo.

Živinoreja

Ko nastopi mraz, je treba posvetiti živini posebno pažnjo in skrb. Važno je, da so hlevi in svinjaki topli. V mrzlih prostorih potrebujejo živali več hrane in nam donajajo manj dohodkov. Primeren hlevska gorkota za vso živino znaša povprečno 15 stopinj C, preniža je, če znaša manj kot 11 st. C, previsoka pa, če znaša nad 18 stopinj C. Da bomo vedeli za hlevsko toploto, imejmo v hlevu na primeren prostor toplomer. Poleg primerne toplote pa je skrbeti, da je v hlevu in svinjaku tudi zdrav in čist zrak. Tudi perutnino zavarujemo pred mrazom. Kokoši — v primerem toplem, suhem kurniku in ob primerem krmljenju — začnejo nesti januarja, februarja. Da se prašiči hitro in dobro spajajo, jim privoščimo popoln mir, krmimo jih redno ob določenih urah, s primernimi in raznovrstnimi krmili, da jih obranimo pri dobrem teku; pokladajmo le nujno potrebno množino krme, dajamo jim piti čisto in svežo vodo ter skrbimo za največjo snago v svinjaku.

V zimskem času kaj radi nastopita slinovka in parkljevka, preprečimo ju tako, da ne puščamo v hlevu kupov gnoja in da preskrbimo gnojnice reden odtok, da ne gonimo živine na skupna napajališča in da ne stikamo mnogo po drugih hlevih.

Travnništvo

Nadaljujmo z branjem in čiščenjem mahu. Iz kamenitih in zaraščenih travnikov (pašnikov) počistimo kamenje in iztrebimo nepotrebno grmovje. Kjer opazimo po travniku mnogo gladeža, ga lahko uničimo, ako stopimo nanj, ga potlačimo in potrosimo nekoliko s kalijevo soljo.

Danes je krma precej draga, zato moramo skrbeti, da je na vsak način prideltamo le toliko, kolikor je potrebujemo za lastne živali. Poleg tega je danes bistveni del našega gospodarstva živinoreja, a kdor nima doma dovolj krme, bo imel od živinoreje malo dobička.

Ako pa hočemo dobiti od travnikov mnogo prvovrstne krme, mora biti travnik tudi dobro pognojen, spomladi pa podsejan z dobrimi travami.

Vinogradništvo

V vinogradu je glavno opravilo okopavanje in gnojenje trt. Pri okopavanju pazimo, da odrežemo zgornje korenine trtam tik stebila. Sedaj imamo čas za todelo. Kot gnojilo uporabljamo domači gnoj,

kateremu dodamo nekoliko superfosfata.

Istočasno moramo skopati vse trte, ki jih mislimo nadomestiti z novimi. Ze sedaj kopajmo tudi za nove nasade, tako da bomo spomladi trte kar zasipali.

Sadjarstvo

Ce nisi poskrbel in namazal dreves, da zatres razne škodljivce, stori to čimprej. Ne pozabi na gnoj, ki ga drevje potrebuje. Pomeni, da brez gnoja ni sadja. Starejšemu drevju gnojimo z gnojem in gnojico. Z debel strgajmo mah in lišaje; odstranjujmo vodene poganjke, izrezujmo pregoste vrhove, žagajmo bolne in polomljene veje. Sedaj lahko kopljeimo jame za no-

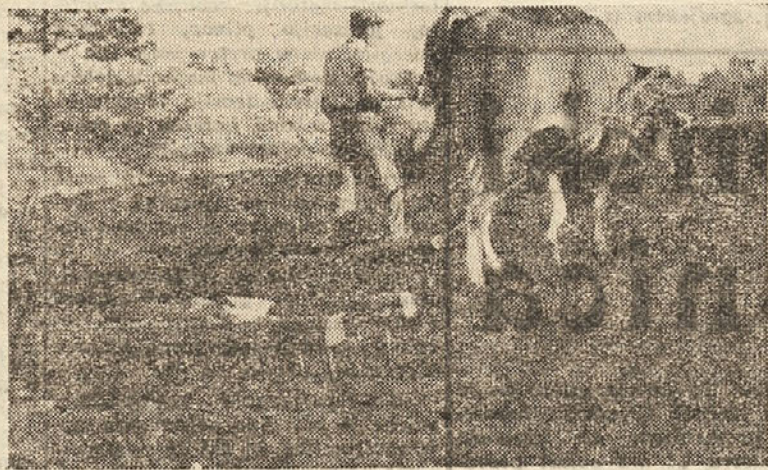
ve nasade in pripravljamo potrebne kole.

Kletarstvo

Kdor še ni pretočil novega vina, naj ga pretoči; paziti moramo na barvo vina, posebno na rjavenje; ako kaže kakšno napako jo moramo odpraviti. Kdor si ne zna pomagati, naj vpraša za svet strokovnjaka, a skrbi naj, da bo vino naravno in zdravo. Zagotovo si to, da ni dobro za vino, ako hranimo v kleti kislo zelje, repo ali kakšen drug podoben pridelek.

Vrtnarstvo

V tem mesecu bo največ dela s



In z brano preko ornice.

Prvo pretakanje vina

Vina so večinoma postala že precej čista in kmalu bo čas, da jih prvič pretočimo. Prvo pretakanje ima v glavnem dva namena: ločiti vino od drozja in prezračiti vino. Oba namena, ki jih s pravilnim pretakanjem dosežemo, sta zelo važna činitelja za nadaljnji in pravilni razvoj vina. Drozje sestoji večinoma iz teles mrtvih in stradajočih kiplnih glivic, ki so se po izvršenem kiplenju vsedle na dno sode. Mrtve glivice začnejo, kakor vsa mrtva organska telesa, prej ali slej gniti. Če se to zgodi, se osmradi drozje in vino se pokvari ter postane zavrelca. Drozje začne gniti prej v šibkem kakor v močnem vinu. Zato moramo paziti, da šibka vina pretočimo pravočasno. Prezgodnje pretakanje, če tudi vinu ni nevarno, tudi ni vedno koristno. Zato moramo znati določiti, kdaj je vino godno za prvo pretakanje. Pri določanju ugodnega časa za prvo pretakanje se moramo ravnati po sledečih načelih.

1.) Vino, ki ima preveč kisline in za katero bi želeli, da bi zgubilo kislino in postalo milejša, pretočimo kasneje kakor po navadi, recimo v januarju in februarju. Drozje, oziroma v drozju živeče mlečne bakterije, imajo to lastnost, da spreminjajo vinsko kislino v mlečno kislino, ki je po okusu veliko bolj mila od vinske. To lastnost drozji izkoriščajo naši Kraševci, ki puščajo svoj kislini bogat teran do spomladi na drozju. Če je vino bogato s kislino, se tudi ni bati, da bi v njem začelo gniti drozje. Ker kislina, enako kakor alkohol, zadržuje gnitje. Nasprotno moramo seveda ona vina, ki vsebujejo le malo kisline, pretočiti bolj zgodaj, da ne bi zgubljala kisline, ki je vinu potrebna. Vino, ki ulna dovolj kisline, nima prijetnega okusa in tudi ni stanovito in se rado pokvari. Vinom, ki vsebujejo prav malo kisline, je najbolje dodati 40 do 100 gramov citronske kisline na vsak hl vina. S tem jim zboljšamo okus in jih obvarujemo boleznim, katerim so ta vina, zlasti zaradi pomanjkanja kisline, zelo podvržena.

2.) Vina, ki smo jih napravili iz mošta, kateremu smo dodali žve-

pleni amonijev fosfat metabisulfit, moramo pretočiti bolj zgodaj, da ne dobijo duha po žveplenem vodiku, ki je podoben duhu po gnilih jajcih. Ta vina moramo pri pretakanju tudi zelo močno zračiti. Če ima že vino ta neprijeten duh, ga moramo čimprej pretočiti v zažveplan sod. Žvepleni plin razkroji žvepleni vodik in vino zgubi v kratkem ta neprijeten duh. Namesto žveplanja posode lahko tudi dodamo takemu vinu pred pretakanjem 5 do 7 gramov metabisulfit. Ta dodatek ravno tako pomaga kot zadimljenje z žveplom.

VINOGRADNIKI

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Trstu, sporoča vsem svojim članom in odjemalcem, da bo dobavljala prihodnje dni kole za trte.

Vse zainteresirane vabimo, da se naročijo nanje s predplačilom v znesku najmanj Lit. 500 za 100 kg.

Prednaročila in naročila tudi za vsakovrstne druge kmetijske potrebščine sprejema urad zadruga, ul. U. Foscolo st. 1, tel. 94386, Poslovalnica v Trstu: ul. S. Mercadante 4 (poleg knjižarne Stoka) tel. 8819 in Poslovalnica v Miljah: ul. Mazzini st. 1.

Ce je le mogoče, pretakajmo vino ob lepem in tihem vremenu. Nekaj dni pred pretakanjem moramo ob lepem, tišem in mrzlem vremenu klet dobro prezračiti in premraziti. S tem dosežemo, da se vino bolje očisti.

3.) Z vsemi onimi vini, ki na zraku menjajo barvo, napravimo polzkušnjo s tem, da jih pustimo nekaj dni v odprtem kozarcu, nato pa dodamo teden dni pred pretakanjem 8 do 10 gr metabisulfit. V ta namen zdrobimo metabisulfit v prah in ga zvezanega v cunjico obesimo skozi veko ped globoko v vino. Ko se čez nekaj dni metabisulfit raztopi, potegnemo cunjico iz sode. Vina, katerim dodamo na ta način metabisulfit, pretočimo potem v sode, ne da bi jih prej zažveplali.

Pretakanje opravljajmo na ta na-

prekopavanjem. Če je zemlja primerno suha, prekopljimo in preorjimo jo. Tudi za napravo in pripravo zimskih gredi je zdaj najugodnejši čas. Vrh zimske solate napravimo streho iz slame ali sirčja. Streha mora biti odprta proti jugu. Zimski radič, peteršilj in drugo zelenjavo, ki bi lahko trpela zaradi mraza in slane, pokrijmo z listjem ali pa listnatim vejevjem. Pripravimo za gredice gnoj in kompost. Zelenjavo, ki jo imamo že v kleti, moramo pregledati in vso nagnito odstraniti, posebno pa nagnite zeljate glave.

Cvetličarstvo čebelarstvo

Snažimo lepote grme. Pri tem pazimo posebno na to, da odstranimo star les, ki ne da cvetja. Občutljive trajnice pokrijmo z listjem, če jih še nismo. Isto velja za vrtnice, ker ne vemo, kakšno vreme bo. Lahko še posadimo čebulice hijacint in tulipanov, ako tega nismo storili že v novembru. Gomolje dalj in begonij moramo redno pregledovati in varovati pred plesnobo. Vlažne gomolje obrnimo narobe in jih potresimo z ogljenim prahom, ki vsrkava preobilno vlago ter zabranjuje plesen in gnilobo. Sodne rastline zalivajmo prav malo. Varujmo jih prepriha in preogostega menjavanja toplote. Enakomerna toplota najbolj prija sobnim rastlinam.

Cebele in čebelnjak pustimo sedaj lepo na miru. Zaradi mraza jim ne moremo nič pomagati. Nemir in razbijanje okrog čebelnjaka le škoduje. Pazimo, da nam umetna satovja ne uničijo črvi.

Ostri predmeti med krmo

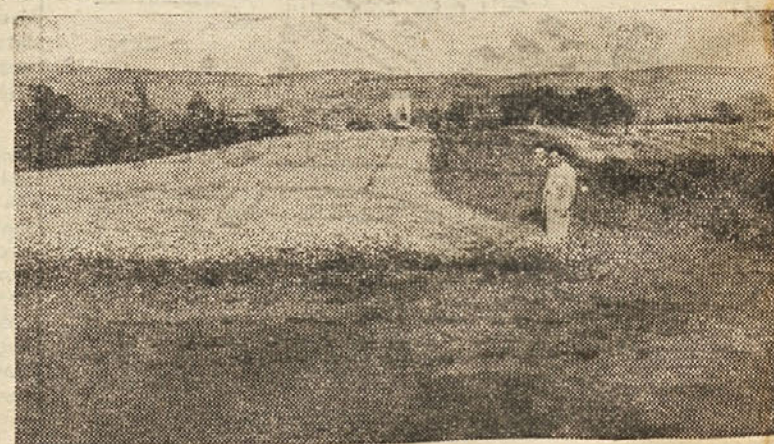
Zaradi premajhne pazljivosti pri krmljenju, posebno če pred krmljenjem dobro ne pregledamo sena, slame itd., pridejo v goveje želodce dostikrat trde in ostre stvari, kakor žebliji, igle, koščki žice in podobni predmeti, ki povzročajo prav lahko nevarno obolenje in tudi smrt živali.

Taka obolenja so bolj pogosta pri goveji živini kakor pri konjih, to pa zato, ker konj pri žrtju ni tako hlastav, kakor je goveja živina. Konju so ostre stvari med krmo popolnoma nevarna stvar. Ako opazujemo konja, na kak način jemlje krmo v gobec, vidimo, da neprestano giblje z ustnicami in tako nekako tiplje, deva krmo pod zob ter jo dobro prežveči. Čisto drugače žre goveja živina. Govedo ne tipla krme, nego kratko malo iztegne jezik iz gobca ter potegne vanj z zavihanim jezikom šop krme. Jezik goveda je silno občutljiv in raskav, tako da govedo ne občuti trdega predmeta. Zvečenje je pri goveji živini mnogo bolj pomankljivo kakor pri konju. Govedu zdrkne krma skoro tako kot je v želodec, saj govedo potem še naknadno prežvekuje, česar konj ne dela.

Ti predmeti sicer niso nevarni, dokler leže v vampu; nevarnost pa je v tem, da spričo gibanja in stiskanja govejih želodcev pri prežvekovanju predno steno in dospejo v druge, občutljive dele telesa ter jih smrtnonevarno poškodujejo. Prav pogosto pride taka stvar iz prednjega želodca (kapice) do srčne mreže in jo rani, tako da se vname in prične gniti. Žival prej ali slej pogine. Sem in tja pa se taki železni deli zarijejo naravnost v srce in povzročijo nenehno pogin živali. Najnevarnejše so take železne stvari, ki nimajo glavičice, ker se ne ustavijo in ne običije nikjer. Zato je na pr. žica nevarnejša kot pa žebelj s kapico.

Tako obolenje je navadno splošno težko spoznati, ker se žival obnaša tako, kakor da bi imela le pokvarjen želodec. Naš živinorejec da navadno obolelemu govedu čistila misleč, da je to navadna zaplenost in da bo živinčec kmalu ozdravilo. Toda ostrega predmeta, ki je v želodcu, čistila ne spravijo iz njega. Narava si čisto sama pomaga na ta način, da stvori okoli ostrega predmeta poklopec pletiva. Ako ni bilo zadeto v kak življenjsko važen organ v telesu, kot so recimo pljuča, srce, vranica, jetra itd., bo govedo še živelo, a bo pričelo vendarle hirati.

Kaj naj ukrene naš živinorejec, ko opazi, da mu je govedo požrl oster predmet? Bolj kot pri kaki drugi oboletosti je pri takem pojavu potrpljenje nadvse nujno. Ako niso prizadeti važni notranji deli telesa, kar lahko ugotovi le živinozdravnik, dajemo govedu lahka čistila. Vlivati v govedo močna zdravila, ki pospešujejo prežvekovanje, je napačno, kajti ta zdravila pospešujejo gibanje želodca. Pri tem pa riže ostri predmet dalje v smeri, ki si jo je izbral ter lahko zadene v pljuča, srce ali kaj drugega. Ko preidejo prvi znaki oboletosti ter živinorejec opazi, da mu živinčec hira, je najbolje, da ga odveda v zakol. V primerih, ko so prizadeti življenjsko važni notranji organi goveda, je nagli zasilni zakol povsem na mestu.



Ajdovo polje v cvetju na Krasu

Stran naših gospodinj

Kako razkužujemo

Z dezinfekcijo varujemo bolnikovo okolico okužive ves čas, ko je bolnik izoliran. To je stalna ali tekoča dezinfekcija. Ko je bolnik ozdravel, izvršimo končno ali zaključno dezinfekcijo. Preventivna dezinfekcija pa je čiščenje predmetov ali prostorov, kadar ni neposrednega povoda za njihovo okužitev, pa so vendar razmere take, da kaže, da dezinfekcijo izvršimo.

Kaj dezinficiramo pri stalni in kaj pri končni dezinfekciji? Ker so navadno okuženi izločki in iztrebki organov, v katerih ima bolezen svoj sedež, zato v vsakem primeru te izločke dezinficiramo, najbolje je, da imamo za okuženo vse, dokler strokovna oseba (zdravnik, dezinfektor) ne pove pri vsaki bolezn posebej, kaj je treba dezinficirati.

Stalno ali tekočo dezinfekcijo opravlja dezinfektor navadno le prvič, ko pride k bolniku, potem pa jo prepusti bolnikovim domačim, oziroma stržnici, ki je z bolnikom vred izolirana. Razkužiti moramo vse, kar prihaja od bolnika: vse izločke, kožne luske in ocedke, kri, gnoj, obveze, perilo in posteljnino, jedilno posodo in kozarce, ostanke jedil in pijač, vse predmete, ki so bili v dotiki z bolnikom (knjige, igrače, krtače, pljuvalniki, nočna posoda); vodo po umivanju, bolnikovo sobo, posebno pa okoličino postelje.

Zaključno dezinfekcijo izvršimo, ko bolnik ne okužuje več okolice, to je, kadar umre, se preseli, ozdravi, ali tudi že pred popolno ozdraviteljem preneha izločevati bolezenske kali. Zaključno dezinfekcijo izvrši strokovno izobražen dezinfektor, po predpisanih navodilih.

Postopek pri dezinfekciji

Roke, gole do komolca in z ostrženimi nohti dobro namilimo in umivamo s krtačko vsaj 5 minut v topli tekoči vodi. Ako nimamo tekoče vode, jo moramo nekajkrat menjati. Za tem umivamo roke s krtačko vsaj 5 minut v dezinfekcijski raztopini sublimata ali kakšnega drugega dezinfekcijskega sredstva.

Bolnika, ki je prebolel bolezen, umijemo z milom v topli vodi, najbolje pod prho. Potem ga obrišemo s krpo, namočeno v 3-5% alkohol. Paziti moramo, da kapljice dezinfekcijskega sredstva ne pridejo v usta ali v oči.

Očedki, seč in izbljuvki so važni posredovalci okužive pri trebušnem tigarju, griži, koleri. Tem izločkom damo enako množino apnenega mleka, ali 5% karbolno kislino, ali 5% preparat krezola in to zmes po dveh urah zlijemo v stranišče.

Jedilno posodo kuhamo 15 minut v vreli vodi, kateri dodamo 20% sode; potem posodo umijemo v čisti vodi. Predmete, ki se s kuhanjem pokvari (leseni držaji itd.) denemo za uro v 3% raztopino formalina.

Perilo, osebno in posteljno, potopimo v 5% raztopino krezolovega preparata. Zato mora stati v sobi večja posoda s to dezinfekcijsko tekočino. Perilo leži v raztopini najmanj dve uri, preden ga damo prati.

Obleko, ki se ne da prati, dezinficiramo v posebnih pripravah z vodno paro ali s formaldehidom. Predmete iz usnja (čevlje), kožuhovino, klobočevino, perje in gumi, razkužujemo s formaldehidovimi plini, ker take predmete vodna para uničuje ali poškoduje. Dezinfekcijo s formaldehidom izvrši dezinfektor. Lahko pa jih očistimo bolezenskih kali na ta način, da jih drgnemo s krpo, namočeno v 5% krezolovem preparatu, ali v 1% sublimatu ali formalinovi raztopini, potem pa jih denemo na sonce.

Posteljo, žimnice, blazine, pohištvo, najbolje dezinficiramo na mestu s formaldehidom v formalinskem aparatu.

Lesena tla očistimo najprej z 2% vrelo raztopino sode, obrišemo s krpo, namočeno v raztopini 5% krezolovega preparata ali 1% sublimata. Parket

Ce se nam loščilo za čevlje posuši, dodajmo mu nekaj kapljic terpeninovega olja.

Bakreni, srebrni in medeninasti predmeti bodo kot novi, če jih po čiščenju drgnemo s kepo čiaspisnega papirja.

ali pobarvana tla pobrišemo z 1% raztopino sublimata, potem pa s suho krpo odrgnemo.

V stranišče, ki ima greznico, vlijemo pri vsakem sedežu po dva litra apnenega mleka. Sedež umivamo stalno z 2 do 5% raztopino karbolovega preparata. Angleško stranišče, umivamo zunaj na isti način, v odprtino pa nalijemo dezinfekcijske tekočine, da tam stoji.

Knjige in druge papirnat predmete razkužujemo s formaldehidovimi plini. Pri vsaki dezinfekciji pa je važno, da ne pozabimo niti na najmanjši predmet in prostor v sobi, da opravimo delo res natančno, kajti le tako bo naše delo uspelo.

T. B.

Vzgojna posvetovalnica za matere

Mamica nam toži, češ da se njeni dve hčerki, čeprav sta stari že 9 in 10 let, najraje igrajo in zamudita z igro po več ur dnevno. Čeprav ju večkrat kliče in kara, sta vendar tako zatopljeni v vloge mamic, da njenega opominjanja niti ne slišita. Če pa matici vendarle uspe, da ju prikljči in spravi k učenju ali delu, opravljata potem delo in učenje z nejevoljo.

Jasno je, da otroci, ki že obiskujejo šolo, posebno tisti, ki so v tretjem ali četrtem razredu ali celo v prvi gimnaziji, ne smejo zamuditi vseh popoldanskih ur z igranjem, ker bi sicer v šoli ne zmagovali.

Vendar jim pa moramo del popoldneva popolnoma pustiti za igro, pri tem pa jih ne smemo motiti niti jih ves čas klicati »pojdi mi po pletenje«, »obriši posodo« itd., niti ne karati. Če se deklici igraja mami, potem ju kar lepo pustimo v miru, naj se le uživata v svoj položaj; pri tem jih kvečjemu le v toliko opominjamo, naj vendar zašijeta »hčerkin« obleko ali ji spleteta čepico in podobno. Če bosta deklici v svoji igri nemoteni nekaj časa, se bosta že dovolj zabavali in bosta potem prešli na učenje, oziroma po uspešnem učenju na igro, kakor se pač z mamico dogovorita.

Mamice naj si zapomnijo tole: igra je otroku potrebna, pa čeprav ima že deset let ali pa tudi več. Prav preko igre in z njeno pomočjo prehaja otrok postopoma k delu. In če bi našega otroka od igre odtrgali in mu igro prepovedali, bi to pomenilo nasilje nad otrokom in izzvalo odpor do dela. Če hočemo torej otroka prav vzgojiti, se igri ne smemo odreči, temveč jo le pravilno usmeriti.

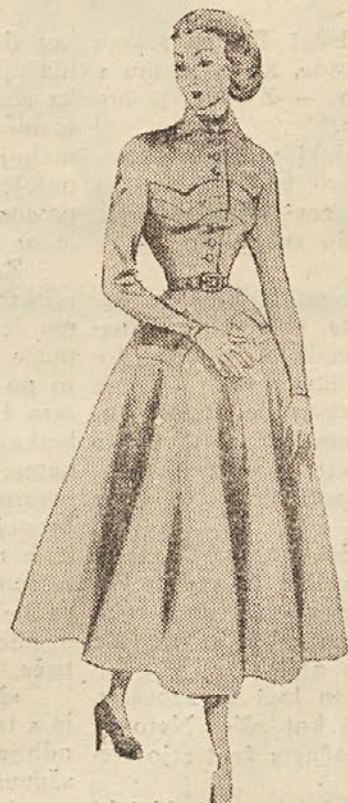
ŽENA V PREGOVORU

Ob koncu podajamo še nekaj pregovorov, ki osvetljujejo razne pojave v življenju žene in ki so poučni odnošno silijo k razmišljanju. Držimo se dosledno načela, da navajamo samo manj znane izreke, prepuščajoč ljubi bralki, da sama spopolni našo razpravo s pregovori, ki so tako rekoč av vsakdanji rabia.

Nemec: Zeno in kozo priveži na dolgo. Star tržaški pregovor: L'uomo porta in casa e la donna conserva (Mož pripravi, a žena spravi). — Rus: Kdor pije z lepo ženo, nikoli ne ve, koliko je ura. — Isto Nemec: Bei jungem Weib und altem Wein gehoert es sich ein Narr zu sein (Pri mladi ženi in starem vinu človek lahko ponori). — Spanec: Zena, ki nosi glavo

prav visoko ali prav nizko, je redkokdaj dobra. — Nekaj podobnega ugotavlja Latinec: Non bene olet qui semper bene olet (Dobro ne diši, kar vedno dobro diši). — Grk: Tri stvari ljubijo možje, ne da bi kaj razumeli o njih: Slikarstvo, glasbo in ženo. — Rus: Možu je dovoljeno noreti enkrat na leto, ženi pa samo enkrat v življenju. — Portugalec: Mlada žena živi od nad, stara od spominov. — Anglež: Pametna žena prepušča hlače možu. — Benečan: Chi vol la nosela, tira la rama; chi vol la figlia, carezza la mamma (Kdor želi lešnik, vejo grmika; kdor želi hčerko, se materi dobrika). — Francoz: Tri šivilje trije upravitelj in trije mlinarji, devet tačtov. — Modri Orientalec naj tudi ne

MODA



Popoldanska obleka, visoko zaprta in s širokim krilom. Lep okras obleke so ozki robovi, kakor nam jih kaže slika.

Nekaj o krznu

Prvotno se je človek oblačil v živalske kože in čeprav si je v tisočletjih omislil nešteto najrazličnejših tkanin za svoja oblačila in njihov okrasek, se ga vendar ves človeški rod še danes po živalskih kozah, ki jih stroji v mnogoštevilna krzna, od najpreprostejšega do najdragocenejšega. Težko bi bilo naštet vse živali, ki dajejo v ta namen svojo kožo: med domačimi predvsem: zajček, ovca, koza, pišček, žrebe, med divjimi pa vrsta živali od polha, veverice, lisice, kune, vidre, opice, divje mačke, tja do tigra leoparda in medveda; seveda pa je še mnogo nam neznanih zveri in živalic, ki v tisočih in milijonih žrtvujejo svoje življenje, da se v njihove kože oblači in se z njimi koristi gospodar stvarstva — človek.

S strojenjem postane živalska koža mehka in uporabna za obdelavo. Zlahkne kože uporabljajo, kakršne so, druge barvajo in prirejajo po vzorcu žlahtnih kož, včasih tako spretno, da jih le strokovnjak loči od pravih. Zajček in kozliček posebno rada spreminita po smrti svoje ime in ga zamenjata z imenom kake posebno žlahtne živalce, zajček celo s hermelinom, ki daje najlepše krzno. Sodobna moda ne zavrača krzna preprostih živali, če se tudi ne maskirajo.

Ko kupujemo krzno, ne bomo dosti zgrešili, če se držimo gesla: raje manj imenitno, toda naravno krzno nego še tako lepo uspelo imitacijo. Ako je srebrna lisica predraga, si vzamemo pač lep domač primerik naravne barve in ne posrebrene lisice. Prebarvano in preparirano krzno ni nikdar tako trpežno kot naravno. Tudi glede kožuhov — krznenih plaščev — naj nam bo pravilo: raje volnen zimski plašč z lepim krznenim ovratnikom, nego kožuh nepristnega krzna. Če pa hočemo kožuh zaradi toplote, si napravimo podlago, to je notranjo stran iz krzna, ki je lahko pohlevar le dobro ustrojen zajček.

Pri krznu se izogibajmo tako imenovanih modnih barv, če iz ekonomskih razlogov, krzno, ki ga ženska lahko nosi samo z eno obleko, ni vredno svoje cene.

Kožuhovino hranimo na senčnem in zračnem prostoru. Večkrat jo moramo stepati in paziti: da se nam v njej ne zaredijo molji in drug mrčes. Cez poletje jo lahko spravimo v papirnato vrečo, ki jo kupimo ali pa pripravimo sami. Boljše lahko shranimo pri krznarju proti majhni odškodnini.

Mokro krzno ne smemo sušiti pri peči, ker postane koža trda. Obrišimo ga dobro, okrajamo, pustimo, da se posuši, nakar ga dobro stepemo s palčico ter počesemo najprej v smeri dlake, nato pa še nasprotni smeri, da ostane rahla.

Kulinarično potovanje po Evropi

Blinci z jabolki (ruska jed)

Iz 100 gr moke, dveh jajc, nekoliko soli in mleka napravimo testo in izreži iz njega prav tanke ploščice. Te obložimo z jabolčno mezo in jih zvij, nato blince namažemo z jajcem, ki ga zmešamo v mleku ali vodi, jih pavaljaj v drobtinah, jih posuši in na masti ocvri.

Haloški (češka jed)

Dobro namaščen model potresemo z moko, nato pa zložimo vanj vrsto zrezanega kuhanega krompirja, nato vrsto drobno zrezane slanice, ki jo polijemo z jajci, nato zopet krompir in zopet slanico; na vrhu naj bo krompir, ki ga moramo vedno potresti s soljo in poprom. Vse oblijemo z raztopljenjo slanino in pečemo okrog 20 minut. Wrangel Koekies (holandska jed)

Zmešamo en rumenjak, malo sladke smetane, nekaj žlic vode in moko v trdo testo, dodamo polovico manj masla kot moke, ki smo ga dobro zmešali. Testo razvlečemo, izrežemo iz njega okrogle oblike in ocvremo na olju.

Kmečka dekleta s pajčolanom (danska jed)

Primerno posodo napolnimo do tri četrtine s krušnimi drobtinami, vmešamo mednje nekaj žlic sladkorja in vse nekoliko opečemo. Medtem skuhamo iz jabolk mezo, nakar polagamo izmenoma vrsto kruha in vrsto jabolk v stekleno posodo in pustimo, da se ohladi. Preden nesemo na mizo, potresemo po vrhu naribano čokolado in obložimo s sladko smetano.

Kaj mora gospodinja vedeti

Ce je zvečer soba močno zakajena, denimo na krožniček dve žlici kolonjske vode, kanimo vanjo še nekoliko terpentina in duh po točku bo izginil.

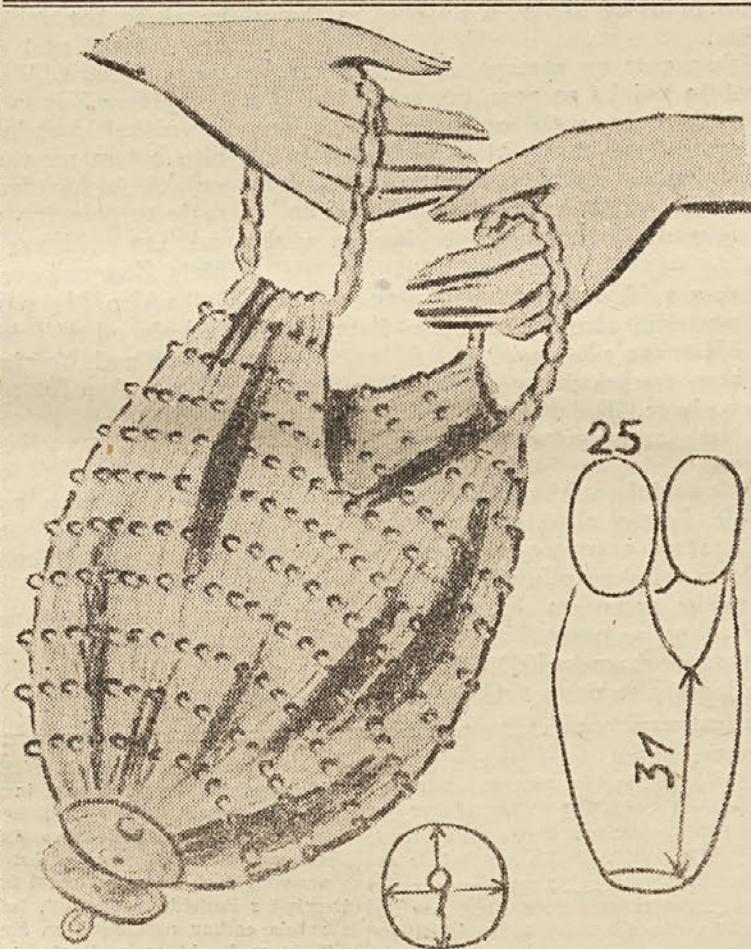
Ce imamo preutrujene noge, okopajmo si jih do kolena v precej slani vodi, nato pa si jih otrimo s citronovim sokom.

V vodo, kjer kuhamo jajca, vrzimo soli, da beljak ne izteče.

Stare usnjene rokavice posvežimo, če jih na tanko namažemo z istobarvnim loščilom za čevlje in jih nato drgnemo z volneno krpo, da se svetijo.

Masten madež na preprogi odstranimo, če ga pokrijemo s čistim belim pivnikom in potegnemo preko njega z vročim železom.

Vsako leto enkrat operimo vrv za perilo; namočimo jo čez noč v toplem milnem lugu, zjutraj pa jo razpnemo, da se posuši.



Na sliki vidimo kvačkano mrežo, za katero potrebujemo 73 g prejice, primerno kvačko in 2 cm široko ter 20 cm dolgo desčico. Pričnemo z malo torbico na dnu mreže, za katero skvačkamo iz nizkih zank dve okrogli ploskvi s premerom 9 cm. Ti dve ploskvi sešijemo do polovice skupaj, napravimo nato na vrhu ene ploskve zanko, na drugo pa prišijemo gumb, tako da nastane majhna torbica. Tedaj pričnemo preko dva cm široke desčice kvačkati okrog ene okrogle ploskve visoke zanke ob primernem naraščanju 39 cm visoko. Nato napravimo dva ročaja (28 cm dolga in precej debelo vrvice iz zank) ki ju kar pritrdimo ali pa skvačkamo že prej 2-4 vrste na vsaki strani. Celo mrežo spravimo lahko v malo torbico.

SMRT BOŠTJANA ZAGORNIKA

Gema Hafner

Boštjana boli, kot bi ga bičal. Pogled se mu megli, golta slino in tople besede, ki so se mu v dolgih mesecih nabrale v ustih. — Z njimi je hotel maziliti nemškega gospoda!

Proti večeru zavlečejo vojaki v Zagornikovo dvorišče poljsko kuhinjo. Sredi velikega črnega zaboja na kolesih se suklja iz cevi vijoličast dim, skozi razpokana vrata uhajajo zublji, kot bi se razsipala velika plamenasta roža.

Cenček motovili okrog voza in boljši v nasmejanega, debelušnega kuharja, ki z veliko kuhačo beza v kotel. Moč doliva vode in se šali s tovarišem, ki sedi na tla in se igra s sekirjo. Ta se nenadoma zareži: »Glej, smrkavec je pognal korinenel« ker se fantič ne premakne, zlije kuhar nanj korec vode. Otrok jo ucvre za skedenj.

Debeluhar sune z glavo proti hiši. »No, Fritz si se pri starem odžejal?«

Fant zažene sekirjo. »Hudič, nazdravlja ti iz naprstnika!« »Hahaha, ti bi vlekel iz vedra. Požirek sem prihranil zate«. Hermanova rdeča roka se do komolca pogrezne v lesen zaboj in privleče steklenico. Fritz kar plane po njej.

»Fant pamet!« ga Dunajčan lovi za zapestje. »Rum jel Nalezecš se ga prej kot uši«. Nato še sam hlastno pije. Do mraka načneta že tretjo steklenico.

Po dvorišču zadiši po mesnatih omaki. Vojaki posedajo po hladih pred drvarnico. »Stari, bo spet guljaž iz smrdljive konzerve?« zategne eden iz med njih.

»Ne, piščanci«, cmokne kuhar.

»Piščanci?« Vojak ne verjame. Ta je pa bos! Glas se mu sesede. »No, pa vprašaj Fritzal« hudomušno vztraja debeli Herman. Gospodar gosti osem piščancev in barigla vina! Še ne veš pri kom vedrimo«. Šala jih prijetno šegeče. Molče hodijo, večkrat se kakor dogovorjeno spogledajo. V žlebu klokoče voda, mrak rosi.

Nenadoma se oglasi Jela za skednjem. »Pi, pi, pi! Iz predpasnika se usiplje koruza. »Na, na!«

Fritz zagorijo oči. »Šalo v stran!« In kakor laso zažene roke za piščancem, ki se je odtrgal iz las hlovov. Vsi se zakrohočejo. Fant pa že telka pepelnatega petelinčka. Pomenljivo zavrti roko v zapestju. »Hrrk, bi ga?«

»Hudiča, kaj bi se obirali! Tisti, ki je prej nergal nad večerjo, seže v žep in stopi za drvarnico.

Fritz pa strese lesen zaboj. »Pečenko bomo pošteno zalili!« Steklenice se zakotale po dnu in trčijo druga ob drugo kakor čaše ob napitnici.

Tako se je pričelo. Potem pa, kakor da jih je obsedlo. Opetekajo se v kuhinjo, jemljejo mast, jajca in silijo v klet. Jela vsa obupana polaga na obraz velike zagorele dlani, kot bi si pritiskala mrzle obkladke. Otepa se jih skoraj jokaje: »Nimamo, nimamo!« Hladi jo misel, da je le dobršen del vsega poskrila.

Vojaki podrsavajo palec ob kazalec in žvenketajo z drobižem. Ženska odmahne z rokami in z glavo, češ tudi za denar ne. Težko se sporazumevajo. Zaman, vojaki odnašajo, kar jim pride pod roko.

Cenček jim je povsod v napotje. Na pragu ga preskakujejo in suvajo, v kuhinji se zadevajo obenj, si ga posajajo na kolena, ga ščipljejo v lica in mu vsiljujejo vino. Ker presunljivo joče, ga Jela potisne v čumnato, kjer hlipajoč zadremlje na vreči koruze.

Zagornik slutí, da nekaj v hiši ni v redu.

Spočetka mu Jela prekriva, a dolgo ne vzdrži. Kar prekoplje se v njej. »Boštjan, vso hišo nam bodo razvlekli.«

Starec boljši v strop in se drži za srce. Zdi se mu, da sanja. V sobo uhaja pijana pesem, ka-

kor dim skozi špranje. Vojaki rogovilijo po kuhinji. Postaja jim pretesno, silijo v sobo. Fritz vti-ka glavo skozi priprta vrata kakor v precep in se razgleduje po njej. »Aufstehen, Aufstehen!« zamahuje Zagorniku. Nato se opoteče k bolniku, ponujajoč mu v skodelici vina. Fant lovi ravnotežje, polagajoč nogo pred nogo, kakor bi hodil po vrvi in se na vse načine spakuje.

Zagornik ga odrija s pogledi in z roko, se poskuša nasmešiti, izbira šaljive besede, a glas mu ledeni. Nato skoraj jokajoč zaprosi, naj ga puste pri miru. Vojaki pa se krohočejo in posedajo po klopih, nekateri lazijo na peč in vzpodbujajo Fritzal. Iz kozarcev kar hlapí. Iskreče se oči brskajo po kotih. Kmalu nekdo iztakne gramofon, katerega je Jela v poslednjem hipu potisnila pod omaro. Navijajo ga, da v njem vzmeti sumljivo hropejo. Kumička si zatika ušesa. Ona se ga v vseh letih ni smela niti dotakniti. Cenček je lani nehotel lopnil s šibo po plošči, počila je in Zagornik ga je tako udaril, da mu je izbil zob.

Sobo polni hreščeči glas poskočnice. Boštjana peče, kakor bi ga zalivala vrela voda.

»Noch ein Radecki marsch!« ukazuje kuhar in s tako močjo postavi na mizo nov bokal, da mu odbije dno. Vino brizgne kot kri iz prerezane žile. »Juuuu!« planejo vojaki in nastavljajo kozarec pod mizni rob.

»Za pet ran Kristusovih! Ob pamet ste svinje!« Jela se požene med nje, a že je pri Zagorniku, ki krili z rokami kakor prestreljena ptica. Sapa mu pohaja, sredi zarplega obraza mu izstopa dvoje sivih oči, kot dva mehurčka milnice sta, ki se bosta vsak hip razpočila. »Ven, ven«, grgra starec. Z dolgo levico suva kakor s sulico. Ženska zgrabi najbližjega.

Vojak zareži vanjo: »Verfluchtes Weib! mi vas osvobajamo, vi pa tako! Gesindel. Kaj vam ni prav, svet je vendar naš!« In pahne Kumičko, da se opoteče.

»Mutti schau!« se gospodinji dobrička Herman in kaže na črepinje. »Prinesi, no, kako lupino!« Kam bomo natakali? Pili bi, pili. Pest tišči k ustnicam in nagiba glavo v znak. »Hudič, roparji!« raste razkačena žena in se zaganja kot osa. Kako naj si pomaga? jo tišči v možganih. Hlapec je odšel že zarana z doma, od bolnika se ne more ganiti, hiša je odmaknjena s ceste, koga bi mogla preklcati?

Boštjan se trese kot prot na vodi lice se mu zateguje v krč. Ženska plane k njemu, a debeli Herman jo prestreže in jo zasuče po sobi. Plošča se je že skoraj do polovice odvila v poskočnem dunajskem valčku.

Jeli zdrkne ruta na ramena, kita se ji razplete, roke grabijo vojaka za prsa, oči sršijo kot igle, ustnice se razklenijo, redki orumeneli zobje reže v vajakov smejoči se obraz, ki se blišči kot bi bil namazan z lojem. »Hop, hop süßes Mädel, hop, hop«, se norčuje vojak in prizdiguje Kumičko, ki je v svoji besnosti in onemoglosti izgubila vsako razsodnost.

Zagornik z velikim naporom dvigne levico, ki zaniha ob posteljni stranici, dotiplje šlapo in jo zažene v objestnega plesalca.

»Hop, hop« poskakuje vojak in bije s peto ob škripajoče podnice. Tedaj Kumička vztrepeta, se izvije iz objema, se zasuče okrog svoje osi in pljune v Nemca.

»Duu Schween!« vzklikne Dunajčan in obstane kot pribit. Fantje planejo: Debeluh se znajde. »Hudiča, še stare coprnice me več ne marajo«, se zahohče in odrfne pljunek z rokava. Nato se sprička z nekim zelencem, ki si lasti pravico pri izbiri plošč! Fant ne popusti.

»Kakor sem ukazal!« kriči Herman in se nevarno zamaje; kup se nagne, mladenič ga hoče pri-

držati, a že zgrabi v prazno. Plošče treščijo ob tla. Črni drobci brizgnejo do postelje, za trenutek oneme.

Boštjan omahne med blazine kakor odsekana veja, Fritz robanti po kuhinji. Stika za posodo kar s škafof hoče po vino. Jela ga peha v vežo.

»Če ne daš ti, stara, bomo sami poiskali!« se zadere nekdo, skoči s peči, stopi na stol in tiplje po polici. Vojak se priziblje k nočni omarici, Boštjanu zastaja dih, v grozi otrpne. Jela pa ne upa poklicati, da se ne izda.

Vojak se zareži: »Čeprav iz te posode«. Sunkovito poseže v omarico, privzdigne prsten vrč in iz njega izsuje žagovino. V ozkem grlu obtiči zvitek bankovcev...

Zagornik zavrti z očmi in krikne z nečloveškim glasom. Med vojaki zavrti.

Kumička se zakadi mednje kot pes, ki se je strgal z verige in jim puli denar iz rok. Prerine se k oknu, ga odpre in kliče na pomoč.

»Znorela bo!« se spogledajo vojaki, eden jo sune, da omahne na posteljo in ji zaluča v obraz kepo razcefranih bankovcev, češ kaj nam bodo te slikanice.

Bolnik zahrope, lovi sapo, brada mu močno vzdrgeta, vse poteze se mu zavozlajo.

Jela se kakor puščica požene iz hiše in teče, da ne čuti tal. Zdi se ji, da jo preganja pijani Fritz, ki se je skotrljal po stopnicah in se zavalil preko poveznjenega škafa; vegaste stopnice, po katerih curlja vino, sod, kateremu je vojak izdrl pipo, da iz njega klokoče pijača; razmetana postelja, na kateri Zagornik steguje roko kot dve lovki...

Po dolgem obletavanju so ji pri neki hiši namignili, da se častniki z občinskimi veljaki najbrž goste v župnišču.

Kuharica se kot skala zavalí pred vhod. »Razumete, Kumička, ne smem motiti«, a ko ta zalomi z rokami, še trdneje pribije: »Nocoj so mi gospod strogo zabičali!« Skomizgne z rameni in se potopi v temno vežo. Kaj je našemu gospodu mar!

»Tilda!« zakliče Jela tako obupno in tako rezko za njo, da gre kuharici skozi kosti; zato prav lahno potrka na vrata jedilnice. Šumen razgovor, žvenketanje kozarcev, širok smeh kot bi stresal orehe. Potem, ko vsa potna od zadrege, že tretjič poskusi srečo, pomoli župnik glavo na hodnik. Visoko čelo mu je nabrano v poševne gube.

Kumička skoraj poklekne predenj. Tako in tako. Hišo ji bodo iz temeljev izruvali in... Boštjana spet drži... Duhovnikov pogled še bolj potemni, prikimajo ji in jo zadržano nejevoljo od-slovi.

Župnik nekaj šepne poveljniku. Ta prvi hip ne razume, potem pa mu poskočijo obrvi. A ko se gospod znova skloni in nekaj doda, stotnik začudeno zategne: »Sogar deutschfruedlich?«

Jelo žgo tla. Postaja pred župniščem, medli od nestrpnosti. Čela večnost, preden zasliši žvenket ostrog, potem zašumi še talar.

Častnik obtiči v okviru vrat. Vonj po politem vinu in slabem tobaku ga duši. Privita luč mežika pod stropom. Oglate sence so se vsesale v zmečkane rjuhe kot veliki črni madeži. Boštjanove drobne, sive oči pod strčečimi obrvmi nepremično steme v Nemca. V Jelini izbi smrče vojaki.

»Herr Zagornik!« zahista poveljnik. »Vojska je vojska! Vsakdo se enkrat lahko spozabi. Ne trobite o tem po vasi! Obrekovanje junaške nemške vojske je kaznivo«, se primakne za korak; »ker se je to pripetilo ravno pri vas, bom škodo poravnal. Do poldneva mi predložite račun! Verstehten Sie!« Zagornikove steklene oči ne trenejo.

»Also Morgen!« zaškrtno Nemcu med zobmi in hoče oditi. Takrat vstopi župnik. Ko se globoko skloni nad Boštjana, se mu prelomi dih v prsih. »Aber Herr Hauptmann!« Spogledata se in povesta oči.

Jela zavrešči in zakoplje glavo v črn predpasnik; Cenček odškrne vrata čumnate in boljši v nemškega gospoda, kakor ščurek iz špranje.

Naslednji popoldan nemška kolona pojoč odrine proti Okučanom.

Na koncu blatne vasi joče naišček nam zevajočo jamo, ki je pravkar požrla izsušeno telo Boštjana Zagornika.

K O N E C

NEKAJ RESNICE o italijanstvu Trsta

(Nadaljevanje z 9. strani)

Da pa ni bila v drugih cerkvah služba božja samo za Slovence, imamo več kot dovolj dokazov. Skof Marenzi je bil leta 1662 v Rimu, da bi papežu poročal (po latinsko se reče »ad liminam«). In kaj je poročal? Med drugim tudi to, da je slovenska služba božja s pridigo redno v jezuitski cerkvi (Marija velika, Santa Maria Maggiore, to je med magistratom in Sv. Justom). Duhovnik Lenart Bonomo se je rodil v Trstu leta 1468, bil je doktor pra-

va. Kot duhovnik je služboval v Piranu, nato kot župnik v Brezovici v Istri, kasneje kot župnik na Igu pri Ljubljani, končno je bil dekan stolne cerkve Sv. Justa. Dovolj dokaza, da je — čeprav Leh — znal slovensko.

Iz škofijskega poročila za Rim iz leta 1659 je razvidno, da je bila slovenska služba božja v cerkvi Device Marije pri morju. Te cerkve ni več. Bila je v ulici, ki ji pravijo zdaj via Madonna del Mare in ki se odcepi iz ulice Cavana. Prav tako so imeli Slovenci službo božjo pri starem Sv. Antonu, da niti ne govorimo o vseh drugih cerkvah brez izjeme.

Ako bi bili Slovenci v Trstu le

redko posejani, kakor trdijo laški šovinisti, bi jim bila cerkvena oblastva odkazala eno samo cerkev, kakor je to cerkev storila z Nemci pred drugo svetovno vojno, ko jim je odkazala za nemško službo božjo tako imenovano armensko cerkev. Toda Slovencev je bilo v Trstu toliko, da so imeli po vsek cerkvah lasno službo božjo.

Kaj pa škofje? Do 18. stoletja so bili skoro vsi škofje tuji. Tisti škof, ki je hotel vestno opravljati svoje dolžnosti, je moral govoriti tudi slovenski jezik. Med temi je bil že imenovan Peter Bonomo. Zal pa moramo pripomniti, da se niso vsi škofje vestno ukvarjali z dušnim pastirstvom in

zato slovenščine niso poznali. Škofje so bili svetni glavarji, baroni in so prepuščali cerkvene posle kanonikom.

Ko pa se je z Napoleonovo dobo zbudil v naši deželi narodni čut in so nastopili časi, ko se je moral škof ukvarjati s škofijskimi opravili, tedaj je začela cerkev nastavljanje za škofo v Trstu može, ki so znali oba jezika, tako da so lahko občevali z vsemi verniki. Tako vidimo, da je bil ustoličen za tržaškega škofa leta 1821 Tone Lenardič, bivši župnik v jezikovno mešanem Ločniku pri Gorici, leta 1831 Matej Ravnikar (o njem je znana tale epizoda: Nekoč je prisostvoval maši, ki jo je pel neki kanonik za

mrtve. Ko je kanonik zaključil mašo z molitvijo »Requiescant in pace«, ter je to zadnjo besedo izgovoril »in pace«, je škof rekel: »Kaj bi se pačill!«, je. ta 1846 Jernej Legat, 1875 Jurij Dobrita, 1883 Ivan Glavina, 1896 Andrej Sterk, 1902 France Nagl, 1911 Andrej Karlin itd. Nato je naredila cerkev dve izjemi, ko je imenovala dva škofa, ki sta znala samo italijan-sko: Angelo Bartolomasi, ki pa je spoznal položaj ter se odpovedal, in pa Antona Santina, ki je še sedaj na stolici Sv. Just. Tudi iz tega je razvidno, da je bahaštvo z italijanstvom Sv. Justa, zgodovinsko neutemeljeno. (Nadaljevanje prihodnjico)

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

Najlepši svet

36

»Bruhanje krvi«, je ponovil. »To je huda beseda. V laiku zbuja smrten strah. A v resnici to nič ni. Samo posledica napora. S takšnim bruhanjem živijo ljudje sto let!«

Ljubeznivo se je smehljajal.

Po nepotrebnem ste se prestrašili. Od tega se ne umre!« je dodal z rahlim posmehom, ker je vedel, da mu bo Lenka tako najprej verjela.

In vroče je objel z obema rokama njeno vdanost, koprnečo ročico ter sklonil zelo nizko čelo nad njo.

Ta dan nista mnogo govorila med seboj. Oba sta bila razvneti sprčo skupne navzočnosti, po kateri sta vsak dan bolj hrepenela. Volja jima ni bila več poslušna. Čutila sta, da ju privlači nevo in vendar tako davno skupno čustvo, kakor se privlačujeta dve bilki v vodi. In zato je bilo to prijetno, zato je dražilo živce do razkošne napetosti, zato jima je bilo obenem, kakor da izpolnjujeta neko življenjsko poslanstvo, in sta se voljno vdajala sladkemu nasilju, ki je toliko obetalo, a nič grozilo.

Nenadoma se je Lenki življenje prikupilo. Pokazalo ji je lično stran. Ko ga je obračala narobe, je zaključila vsak ugovor s stavkom:

»Od tega se ne umre.«

To si je dejala z nasladi, ker je pozabila na vse hudo, s čimer jo je življenje doslej gostilo. Trenutki, ki jih je preživela z Romanom, so bili polni hvaležnosti, niso imeli začetka ne konca, ker so jo narejali srečno.

»Od tega se ne umre«, se je nasmešnila, ko je v spominu preživljala smrtno grozo, ki jo je obšla, ko je zagledala kri iz svojih pljuč.

»Od tega se ne umre, o hvala!« je vriskala sama pri sebi, ko se je vračala po ločitvi domov.

»Se ne umre!« je klical sleherni živec, ko je njeno zavest premerila dolga, tanka, senca gospoda očeta.

A kakor hitro je videla pred seboj njegov upadli, sivi obraz s štrlečimi ličnicami, s poskakujočim Adamovim jabolkom, s šilastim orlji nosom, obraz, ki je bil prežet z nepomirljivo jezo in besnim brezupom, so v njej utihnili vsi radostni glasovi, zamrli v smrtnem hladu in Lenka je nenadoma in brez vzroka izgubila vedro samozavest in slutnja nečesa strašnega ji je stiskala srce.

Ni rada mislila na mlin. Kadar pa je za hip obstala na njegovi sliki, je bilo to zgolj zato, da bi njena sedanja svoboda še jasneje odsevala na svojem temnem ozadiju.

Mlin je dalje živel, a kako se je izpremenil! Ko bi ga mogla videti Bil je podoben svojemu gnezdu. Anton se je vrnil iz vojne z eno roko, izčrpan in srdit in zdaj sta bila v hiši dva čemer-na čudaka, oče in sin, drug je bil drugemu na potu, sovražila sta svoje nadloge in svojo pohabljenost kakor grbec svojo grbo.

Mlinar se je preselil v mlinski prostor, ker je hotel biti ločen in daleč od ostankov družine. Sam si je zbil pograd iz desk, prenesel nanj slamnjajočo, ki je bila trdo nabita z dolgo žitno slamo, pod glavo pa si je del svojo priljubljeno tanko blazino iz oskubenega perja. Mlinarski pomočnik ga je slisal, kako je stokal in kašljajal. Večkrat je opozoril Bilansko, ki je tudi brez tega vedela:

»Gospa mama, gospod oče ne bo dolgo. Včasih prekašlja vso noč. Večkrat pomislim, da ni ma več pljuč!«

Odkar je Lenka ušla, ni mlinar več zahajal v gostilno, dvakrat pa so ga le zvalile karte. Prvikrat se je vrnil šele čez tri dni, drugikrat pa so ga prinesli domov.

Vsakdo je videl, da je njegova koža pergamentna, ušesa štrle narazen in so prozorna, diha-

nje kratko in hropeče. Tudi Kaftanka je opozarjala Bilansko, naj se pripravi na najhujše.

»Draga moja!« je jadikovala mlinarica in s težavo pobirala kratke korake po hiši. »Povejte mi, s čim sem se pregrešila, da me bog tako hudo preganja?«

»Kaj bi tako tarnala? Deloma je to žalostno, deloma pa znošno. Mar ne živi Anica ko v raju? Tudi Marija in Lenka se imata dobro. Marsikdo je v vojni izgubil obe nogi, Anton je to plačal z roko, a je vsaj doma. Kaj naj jaz rečem!«

»Ženska, tega ne razumete. Za to ste bržčas slepi ali pa zabiti. Toda meni srce upada, ko vidim, da sem na stara leta tako sama. Nikjer naklonjenosti ne hvaležnosti, nikjer ljubezni. Kakor da sem drva rodila. Pač nimate počemu tožiti. Nihče ne gre od vas. Rajnica hčerka vam je vse zapustila. Betina bi vam zvezde z neba sklatila. A otroci! Saj jih imate polno hišo! Jaz pa sem sama ko osele.«

Kaftanka je kimala, mlela z brezzobimi dlesni v znak sočutja, po poti domov pa je momljala:

»Vidiš, bog ti ni dal sreče. Bog je pravičen. Gospod bog, zahvalim te, da obiskuješ tudi bogate. Brez tega ne bi bilo nobene pravičnosti na svetu!«

Mlinarica se je ključila pred udarcem, ki ga je vsak čas čakala. Naposled je iztegnjena roka padla. Nekega jutra, ko je bila še tema, jo je prebudil mlinarski pomočnik in zahteval, da bi prenesla očeta v sobo, ker se mu blede, oči mu ugašajo in ne bi bilo dobro za obrt, ko bi umrl v mlin-skem prostoru.

Prenesla sta ga v odeji, s katero se je pokrival. Bil je lahek, toda mlinarica je bolešno stokala. V gostinski sobi ga je pokrila s pernicami, to je bilo njeno zadnje zdravlilo.

Vročica je zastirala mlinarja s slikovitimi sanjami, iz katerih se je za hip prebudil in se na pol ovestil. To jutro ga je utelesila v mlinarja Bilanskega, kakršen je bil pred dvajsetimi leti. Čutil se je mladega in krepkega v žilavem telesu in koprneče čakal nekega pogona, ki bi predramil v njem moči. Stal je na pragu mlina in se pozibaval na prstih, kakor bi na nekaj prežal. Svetli dan zgodnjega poletja je zvonil z zlatimi šibami sončnih žarkov. Na obzorju je zasulil bodoče obilje, v sebi je videl zaloge neizčrpne sile. Rad bi bil razmahnil roke in napel vse mišice. Nikjer pa ni bilo nikogar in ničesar, da bi se z njim pomenil. Po dvorišču so se podili samo otroci. Oba dečka in Marija, slabotna na tankih nogah. Vsi so bili bosi, zagoreli in njihovi lasje so bili od sonca ožgani. Sukali so se in skakali, da nisi vedel, kje so rame, kje kolena. Vrtinec otroških udov, nagih in slokih, ki so se prepletali in plesali.

Tu je vsaj nekaj, na čemer bi lahko preizkusil svoje moči. Ustaviti to otroško gibanje, vmešati se z ukazovalno besedo in s kretnjo, poteptati mravljišče. Zadrli se je nanje. Hkrati so obstali, kakor obstanejo kolesa pri uri, če se jih dotakne grob prst. Odreveneli so. Občutil je blaženo zadoščenje, a to mu ni bilo dovolj. Hotel je zbuditi grozo. Obrnil se je na petah in snel s stene korobač, ki je tam visel za pse in za vsakogar, ki ni poslušal gospoda očeta. Švrknul je s korobačem, zažvižgalo je in počilo. Otroci so zacepetali in s prestrašeni obrazi napeli oči gledajoč nanj kakor strani časopisa, ki je potiskan s poročilom o umoru.

Otroka za otrokom je poklical po imenu. Pristopali so k njemu otrpli od groze in pri vsakem koraku je bilo videti, kako premagujejo strah, a vendar gredo, zakaj še bolj so se bali tega, kar bi se zgodilo, ko ne bi poslušali. Zasledovali jih je s hladnim posmehom in opazoval z očesom prežeče ujede vsako njihovo kretnjo, ki je nehoti izdajala željo, da bi zbežali. Končno so stali pred njim, v

vrsti in vzravnani, v negotovosti in zasledujoč vsak gib njegove desnice, v kateri je držal korobač. Počasi ga je dvigal, počasi pridržal otrokom pod nosove in započel z njim prav tik njihovih obrazov.

»Povohajte korobač, to je vaš vzgojitelj!« jim je ukazal in oni so ga poslušali. Nato jih je šele odpustil. Tiho so se odplazili in zlezli v skrite kote mlina, kamor so se zatekli, kadar se je oče preveč zanimal zanje. Korobač je zataknil za golenice, pri tem pa je opazil, da so golenice blatne od rumene ilovice, bržčas z repišča, kjer je zjutraj nadzoroval plevce. Zdaj čaka, da pomočnik in hlapec naložita vse. Potem bosta zapregla in on se popelje s konji v Prago.

Voz se polni. Roke obeh mož se tako naglo vrstijo kakor obod drvečega kolesa. Vreče z moko so že naložene, a na njih leži že prva vrsta lepih velikih hlebov. Vedno više nakladata, a to niso hlebi, marveč rjavi žareči kamni, ki prežigajo luknje skozi vreče, padajo skozi voz na tla, za njimi pa se vsenaokrog usipa moka, ki jo veter raznaša po zraku. Mlinar bi hotel zakričati, opozoriti, zakleti, komaj pa je odprl usta, je vdihnil močnati prah, da se mu je zaletelo. Zdaj ima izsušeno grlo, hotel bi klicati, a ne more, hotel bi dati znamenje s korobačem, toda korobač je vraččen v golenice kakor živa kača in ga ne more iztrgati.

Mlinar se prebudi ves poten in kašelj ga duši. Polagoma se zaveda, da leži na postelji in ne stoji na vozu. Vidi omaro z zadnjo razbito zrcalno steno, nad omaro podobo, polno pisanih postav, ki se posmehujejo njegovi slabosti, a se čuti tako slabega in ravnodušnega, da spet zapira oči in se ne meni za resničnost, ki ga obdaja.

»Še sem?« se vprašuje.

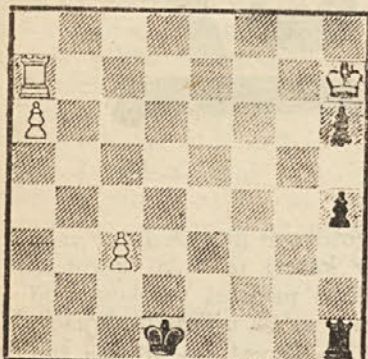
»Sem«, si odgovarja. »Dobro. Kaj sem in kaj sem bil? Bil sem človek in sem izpraznjena steklenica. Vsega sem sit. Ne maram se več razburjati in se napenjati. Sit sem ovir, čeprav mi je bilo najljubše delo jih premagovati. Kaj se mi je zdelo? Ah da, otroke sem tepel. Je bilo to nepravilno? (Skušal je stisniti roke v pest.) Premalo sem jih bil, nisem jih mogel zbičati v čredo. Razbežali so se. Sem tepel svoje ali tuje? A udaril bi bil večkrat tudi sebe, ko bi bilo le mogoče stopiti iz sebe in se kaznovati v napadu jeze. Kolikokrat bi se bil rad sam pretepel... pa sem mučil konje! Ko bi mogli sami sebe premlatiti, bi bilo manj samomorilcev in več pohabljenec. Gotovo bi si bil prebil roko, ki je segala po kartah. A tudi to mi je zdaj vseeno. Karte ali kar koli drugo, sleherni radost življenja je hkrati njegovo prekletstvo. Hotel sem imeti velik mlin, hotel sem biti lastnik, hotel sem otroke premesiti po svoje. Ni se mi posrečilo. Nič se mi ni posrečilo. Hotel sem privabiti naključje, hotel sem primamiti srečo, napraviti zadetek življenja. Ni se mi posrečilo. Niti naporno delo niti hazardna igra mi nista prinesla, kar sem želel. A kako malenkostno je zdaj vse to! Kako malenkostno je tudi polje pod gozdom, ki me je stalo toliko žolča! Ledino sem oral in zasejal žito. Gnojil sem, sadil krompir, menjaval vrste po najboljših izkušnjah, nič! Spet in spet sem skušal zasejati žito. Pognale so prazne metlice. Kako smešno je, ko se spomnim, da sem se penil od jeze? Hotel sem imeti žito visoko kakor na ravnini, da bi se v njem lahko skrili orožnik s karabinko, medtem pa ni pokrilo niti jerebičjega gnezda! Norec sem bil, ko sem se skujal in pustil polje po cela leta neobdelano, dokler ga ni prerasel kožuh plevela.«

Misli lahko teko, spravljiiva ničevost jim lajša krila. Vse to traja samo toliko časa, da mlinar dvigne trepalnice in jih spet zapre. Smrt stisne cele vekove v sekunde!

ŠAH

Poučne končnice stolpov

Končnice stolpov in kmetov so kljub reduciranim materialu zelo težke. Vsak šahist ve, da ni enostavno dobi, ti končnice stolpa iz kmeta proti stolpu. Včasih se zaman mučimo, da pri peljemo prostega kmeta do zadnje linije in vendar zadostuje za zmago morda samo malo bolj skrita poteza. Le z dolgoletno praktično igro se moramo mnogo naučiti ter pridobiti potrebno rutino. Znano je, da so mladi daroviti igralci izredno slabi in ne spretni vpravi v končnici. Šahovskemu svetu zelo znani komponist H. Kinsk je sestavil mnogo lepih končnic, ki so velike praktične vrednosti. Prinašamo dve njegovi končnici stolpov.



Beli: Kb1, Tb6, e2, e6 (4 figure).
Crni: Ka3, Ta4, c5, h7 (4 figure).
Beli na potezi dobi!

Do podobnih končnih pridemo šestokrat v praktičnih partijah. Bežen pogled na šahovnico ne da prave slike, kako naj beli dobi partijo.

1. e6-e7 Ta4-e4
2. Th6-h7 (?) Te4-e2

Crni stolp je za belim prostim kmetom ter prepreči prestop na osmo vrsto, kjer bi se pretvoril v damo. Crni kralj ni v nadaljevanju prišel do kmeta na e7 in partija bi se končala remi, ako bi povprečni šahisti odigrali to končnico.

Beli pa more končnico odigrati prav na lep način.

1. e6-e7 Ta4-e4
2. Th6-h3+ Ka3-b4
3. Th3-h4!!

Beli priveže nasprotni stolp, da more njegov prosti kmet neovirano priti do 8 vrste. Partija je s tem odločena. Tudi druge navidezno dobre obrambne poteze nič ne pomagajo.

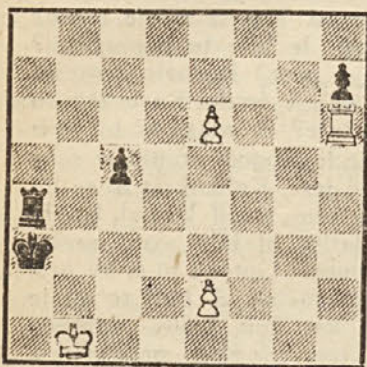
1. — Ta4-b8
2. Th6-a6+ Ta8-a6
3. e7-e8D ali pa

1. — Ta4-b4+
2. Kb1-a1 Tb4-b8
3. Ta6-b6+! in beli dobi.

—«—

Tudi druga končnica od istega komponista pelje do podobnih rešitev. Ideje so si sorodne. Beli žrtvuje svoj stolp, da izpelje črni stolp na nerodno mesto, od koder nima več časa zaustaviti belega prostega kmeta.

II.



Beli: Kh7, Ta7, a6, e3 (4 figure).
Crni: Kd1, Th1, h4, h6 (4 figure).
Beli na potezi dobi.

Glavna ideja rešitve končnice je do-
sti skrita. Poglejmo potezo, ki je vi-
deti najboljša.

1. Ta7-e7 (?) Kd1-d2
2. c3-c4 Th1-e1
3. Te7-e6 h4-h3
4. Te6-h6: Kd2-d3
5. c5-c6 h3-h2
6. Th6-h2: Ta1-a6
7. Th2-h6 Ta6-a7+
8. Kh7-g8 Ta7-c7
9. c5-c6 Kd3-d4

In remi, ker kmet na c6 ne more na-
prej, a črni kralj pride do tega kmeta
prej kot beli kralj. Tudi druga varian-
ta vodi samo v remis.

1. Ta7-a8 (?) Kd1-c2!
2. c3-c4 Th1-e1
3. a6-a7 h4-h3
4. Ta8-g8 Te1-e7+
5. Tg8-g7 Te7-e8
6. c4-c5 h3-h2
7. Tg7-g2+ Ke2-e3
8. Tg2-h2: Te1-e7



Partizani pri kosilu. Veno Pilon - kuhar, Franc Prešetnik - komisar Stane, Lojze Potokar - Sova.

FILM „NA SVOJI ZEMLJI“ LEP USPEH MLADE SLOVENSKE KINEMATOGRAFIJE

Z osvoboditvijo šele smo si Slo-
venci ustvarili pogoje za razvoj fil-
ma — te važne panoge umetniškega
ustvarjanja.

Nastanek in rast filmske umet-
nosti, ki so nam jo prejšnji obla-
stniki odtujevali, so nam torej omi-
gočile družbene spremembe in nov
odnos oblasti do kulturnega življen-
ja. Zetako po osvoboditvi smo z
radostjo sprejeli prve domače Ob-
zornike, dokumentarne in kulturne
filme, pravo doživetje pa pomeni
za nas prvi celovečerni slovenski
film.

«NA SVOJI ZEMLJI»

S pripravi na film so pričeli
spomladi leta 1947, poleti so bila
že prva poskusna snemanja, prvi
posnetki, ki so tudi obveljali, pa
se nastali šele letos januarja: zadnji
posnetek nosi datum 14. septembra
1948. 80% prizorov je bilo posnetih
v naravi in to povečini v Baški
grapi, kjer se film dogaja in le 20%
jih je nastalo v ateljeju Triglav
filma v Ljubljani.

Težave, ki jih je bilo treba ob
prvem filmu premagovati, so bile
precejšnje. Primanjkovalo je stro-
koynih moči, primanjkovalo je ma-
teriala.

Ko je bil film posnet, so filmski
delavci pristopili k montaži, k tvor-
nemu sestavu filma. Poleg tega so
morali film še ozvočiti in opremiti
s šumi, nato so posneli na zvočni
trak še glasbo. Da se je komponist
Marijan Kozina lahko vživel v za-
misel filma, je moral spremljati
filmsko ekipo po terenu. Ko je bilo
vse to delo opravljeno, so izdelali
še opremo ali teko imenovano gla-
vo filma.

Namen prvega slovenskega filma
je bil prikazati življenje sloven-
skega naroda v najbolj odločilnem
času njegove zgodovine. Umetniški
svet je med poslanimi osnutki sce-
narija izbral scenarij književnika
Cirila Kosmača, ki obravnava borbo
naše Primorske v narodno osvobo-
ditnem boju.

Vsebinska filma je naslednja:
Poletje 1943 v Baški grapi na
Tolminskem. Partizanski upor je
razgibal vas. Komisar Stane, bivši
španski borec, in Sova se s skupino
partizanov spustita prav do svoje

in zopet remi. Beli pa z zelo fino po-
tezo le mora dobiti to končnico:

1. Ta7-g7!! Kd1-e2

Na Th1-e1 igra beli 2. Tg7-g1! ter
primora belega, da vzame stolp na g1.
Toda stolp s tem pride na slabo me-
sto. Te1-g1 3. a6-a7 in dobi, ker beli
kralj krije polje g8, od koder bi se
mogel zadržati a kmeta. Na a liniji
pa zapira linijo lastni kralj.

2. Tg7-g2+ Ke2-b3

Beli kralj hoče s to potezo osvojiti
polje a2, kamor bi se mogel vsidri
beli stolp. Toda kljub temu beli vleče.

3. Tg2-a2!!

Tu imamo podoben motiv kakor zgo-
raj. Crni kralj zapre linijo črnemu
stolpu in končnica je sedaj dobljena
za belega.

Obe končnici sta za praktično igro
nenavadno poučni in zanimivi.

Ing. Sikošek Boris

vasi, da bi minirali progo. Stari
bajtar Obrekar — s partizanskim
imenom očka Orel — je duša upo-
ra v vasi. Z njim je hčerka Nan-
čika, katere fant Dragič je parti-
zanski kurir, Angela, mati Tildice.
Dragiča in komisarja Staneta ter
večina poštenih vaščanov. Na drugi
strani pa kmetica Dragarica, ki
zagrizeno sovraži partizane, in njen
neodločni sin Drejc. Med njimi se
spletejo osebnosti vezi, ki pa jih kroje
in tudi pretrgajo veliki dogodki.
Ognjevitiga kurirja Dragiča poko-
sijo fašisti Policijski komisar Bichi
da segnati vaščane na trg, da bi se
znesel nad njimi zaradi miniranja
proge. V to udari vest, da je Mus-
solini odstopil, in fašisti se priprav-
ljajo na beg. Toda prehitijo jih SS-
Sturmführer Adolf Kutschera, ki
prevzame poveljstvo.

Vas se še bolj poglobi v ilegalno
delo. Ob razpadu Italije pride Stane
s partizani v domačo vas in raz-
glasi mobilizacijo. Tildica, Drejeva
dekle, Nančika in mnogi drugi o-
didejo v partizane, omahljivcu Dreju
pa mati v zadnjem trenutku zastavi
pot. Po odhodu partizanov prihrume
v vas Nemci, ropajo in streljajo
talce. Z veliko vero v zmago in z
veliko ljubeznijo do svoje zemlje
gredo primorski ljudje v smrt.

Po težkih bojih v veliki nemški
ofenzivi na Primorskem pride bri-
gada v požgano vas, kjer izve, da
je Zbor odposlancev slovenskega
naroda v Kočevju sprejel odlok o
priključitvi Primorske. Očka Orel
vztrajno dela v okrožnem odboru
OF, Drejc pa še vedno okleva. V
tem Nemci in belogardisti ujamejo
Tildico ter jo odpeljejo na postoj-
anko v Drago, kjer se sreča z Drej-
cem. Zdaj šele se Drejc odloči, po-
toleče Nemce in belogardiste ter
odide s Tildico v partizane.

Borba postaja vse ostrejša. Na
najobčutljivejši poti, ki vodi skozi
Baško grapo, zadajajo partizani na-
cistom znova in znova težke udarce.
Na Primorskem so se spomladi 1945
zbrali vsi ostanki reakcije: Nemci,
italijanski fašisti, domobranci in
četniki. Drejc, ki je medtem postal
komandir minerske čete, gre posva-
rit očka Orla, da je v navernosti.
Toda nemška patrulja vdre ponoči v
hišo, pobije Orla in njegovo ženo
ter zažge hišo. Reši se samo vnuk
Boris. Fašiste prestreže Drejc, ubi-
je Bichija, a tudi sam pade v boju.

Sova pridruži s partizani, požene v
beg domobranci in Nemce, poko-
plje Orla in Drejca na griču nad
vasjo ter vzame Borisa s sabo —
mladega partizana Orlčica.

Zadnja nemška ofenziva na Pri-
morskem Deveti korpus se prebije
iz dveh obročev in hiti proti morju.
Na Opčinah se borci IX. Korpusa
srečajo s IV. Armado in gredo zma-
goslavno v Trst.

Krstna predstava pryega sloven-
skega filma je doživela popoln
uspeh, kajti film je častno izpolnil
nalogo, ki si jo je zadal in res
umetniško prikazal herojsko dobo
našega ljudstva. Neprisiljena in pre-
pričljiva igra tako poklicnih igral-
cev kakor vseh sodelujočih je na
mah pritegnila občinstvo, da se je

lahko vživel v strahotno dobo, ki
smo jo nedavno preživljali.

Posobno ganljivi so prizori, ki
prikazujejo povezanost našega ljud-
stva med seboj in njih povezanost
s svojo ljudsko vojsko. Večina ljudi
tako najde pravičen odnos do oku-
patorja. Predstavniki takega borbe-



Prebivalci baške grape poslušajo govor komisarja Staneta
ob prihodu partizanov.

nega ljudstva je očka Orel, ki ga
je tako odlično predstavljala igralka
Mirko Kopač, da smo v njem res
videli simbolizirano neupogljivost
primorskega ljudstva in njega ved-
no pripravljenost boriti se proti
okupatorju. Učinkovit je zlasti pri-
zor, ko vdre v Orlovo hišo Nemci,
pobijejo njegovo ženo, hišo zažgo,
Orla samega pa ustrele.

Pravi omahljivec zastopnik vseh
sredincev pa je Drejc ki ga igra
Stane Sever. Sicer goji v sebi sim-
patijo do partizanov in odpor do
zatiralcev, vendar omahuje med
klicem dolžnosti in materino željo,
da ostane doma. Šele ob izrednem
in tragičnem dogodku, ko domo-
branci ujamejo njegovo dekle Tild-
dico, spozna, kje je njegovo mesto;
prizor, ko na mah postreli sedem
domobrancev, je vzbudil med gle-
dalci glasno odobravanje.

Filmska KRONIKA

FILM O RUSKEM DRAMATIKU OSTROVSKEM

Sovjetski dokumentarni film po
scenariju J. Venžere snema film o
velikem ruskem dramatu A. N.
Ostrovskem. V filmu bodo snemali
njegov rojstni dom, kraje njegove
mladosti in študija. Izpolnjen pa bo
film s scenami iz posameznih dram
in komedij.

V ANGLIJI

snemajo film «Saga o Forsitih» po
znamenitem romanu Johna Gals-
worthyja. Glavno vlogo v filmu bo
igrala Greer Garson dramatik.

Od 175 filmov, ki so jih letos
uvozili v Poljsko, je 48 sovjetskih,
39 ameriških, 34 angleških, 25 fran-
coskih in 6 domačih, ostali so pa
iz raznih dežel.

RADIO

Slovenska poročila vsak dan ob
7.45, 12.45, 19.45 in 23.15.

Nedelja: 9.30 Kmetijska oddaja;
11.15 Samospevi slovenskih sklada-
teljev; 11.45 Nedeljska glasba; 13.00
Glasba po željah; 17.00 To kar
vsakdo rad posluša; 18.00 Iz Doni-
zettijevih in Rossinijevih oper;
20.00 Cankar: Varjacija na ro-
koko temo; 20.45 Vaški kvintet;
21.00 Vesela oddaja; 22.00

Ponedeljek: 13.00 Zbori sloven-
skih skladateljev; 13.20 Glasbene
slike; 18.15 Komorna glasba; 19.00
Zdravniški vedež; 20.00 Sportne
vesti; 20.10 Pojeta Dušan Partot
in Stane Raztresen; 21.00 Giacomo
Puccini: I. in II. dejanje iz opere
«Boheme».

Torek: 13.00 Ruska lahka glasba;
18.00 Vaški kvintet; 19.15 Plesi iz
oper; 20.00 Smetana: Odlomki iz
simfonične pesnitve «Moja domo-
vina»; 20.45 Poje komorni zbor;
21.00 Cankar: Za narodov blagor.

Sreda: 13.00 Glasba po željah;
13.40 Dvorak: Slovenski plesi; 18.15
Glasbeni liki španskih skladateljev;
19.00 Zenska oddaja; 20.00 Pevski
koncerti sopranistke Otte Ondine;
20.45 Pojejo «Fantje na vasi»; 21.30
Zabavni orkester Bojana Adamiča;

Četrtek: 13.00 Pesmi in plesi ju-
goslovanskih narodov; 13.30 Male
skladbe velikih mojstrov; 18.00 Or-
kester Albert Dermelj; 18.30 Samo-
spevi za glas in klavir; 19.00 Slo-
vensčina za Slovence; 20.00 Poje
Komorni zbor; 20.45 Glasba za štir-
ri klavirje; 21.00 Cankar: Hlapci.

Petek: 13.00 Glasba po željah;
13.40 Skladbe za violino in klavir;
18.15 Operne arije in dueti; 19.15
Pester koncertni spored; 20.00

Sobota: 13.00 Glasba za najmlaj-
še; 13.40 Partizanske pesmi; 18.00
Uvertura in fantazije iz oper; 18.30
Pevski solisti in ansambli; 20.10
Klavirske skladbe; 20.45 Češke me-
lodije; 23.00 Uspavanke

Kot predstavnica najmanjše pe-
čice tistih, ki pristopajo k hero-
fašistom pa nastopa Dragarica. Ki
jo igra članica tržaškega gledali-
šča tov. Rakarjeva. S svojo igro
nam je živo priklicala v spomin
izdajalce, ki so se hlinili okupo-
torju in porabili vse svoje hinavske
zmožnosti tudi do partizanov, ko
se je spremenila situacija.

Med prizori na vasi je izredno
učinkovit tisti, ki prikazuje strelja-
nje talcev; močno nas presune, ko
pride gestapovec po mater treh
otrok, kar diha pa nam zastane, ko
izbira neusmiljeni krvnik žrtve iz
vrst nedolžnega ljudstva. Veli-
častna je slika štirih talcev, ki se
v poslednji minuti svojega življenja
sezujejo, da se z bosimi nogami še
enkrat dotaknejo svoje zemlje, za
katero umirajo. Da je scena igral-
sko in tehnično izpolnila svoj na-
men, nam je porok občinstvo, ki
zadržujoč diha in s solznimi očmi
spremlja talce v smrt.

Krasni posnetki v naravi so prav
lep okvir slik iz partizanskega ži-
vljenja. Med partizani izstopata
zlasti komisar Stane in tov. Sova,
ki sta nekako duši vsega partizan-
skega gibanja na Primorskem.
Umetniško sta vlogi Staneta in Sove
odigrala tov. Franc Prešetnik in
Lojze Potokar.

Kot zastopnici tistih deklet, ki
so doprinesle največ žrtve v osvo-
bodilni vojni, nastopata Nančika
in Tildica: Majda Potokarjeva kot
Nančika in Drolčeva, članica trža-
škega gledališča kot Tildica sta po-
leg ostalih igralcev lepo prispevali
k uspehu filma.

Prav tako si je simpatije vseh
pridobil najmlajši igralec Boris, ki
gre šestkrat v smrtno nevar-
nost, da pomaga partizanom.

Močno učinkujejo prizori zadnje
bitke pred osvoboditvijo, lep je
(Nadaljevanje na 15. strani)

CRVENA ZVEZDA ZMAGOVALEC v nogometnem tekmovanju za pokal maršala Tita

Tekmovanje, v katerem je sodelovalo 1760 moštvev, od katerih se je v zaključni del kvalificiralo 52 moštvev, med njimi tudi 8 slovenskih, se je približalo v nedeljo polfinalu: srečanju med Crveno zvezdo in Našimi krili ter Partizanom in Dinamom.

V prvem srečanju je Crvena zvezda premagala Naša krila z rezultatom 4:3. Crvena zvezda je zmagala zaslužno, kljub temu da je bila igra precej slabša zaradi snega, ki je pokrival igrišče.

Druga tekma v Beogradu med Partizanom in Dinamom pa je bila vse kaj drugega. Bila je ena izmed zelo razburljivih, ker sta bili moštvi skoro povsem enaki. Partizan je bil v boljši kondiciji. Dinamo pa se je odlikoval po izvrstni obrambni taktiki. Po neodločenem rezultatu 3:3 sta ostala regularni potek tekme 24. min in podajšek kljub živahni in ogorčeni borbi za zmago, brez rezultata. Končno je odločil zreb, da se bo Partizan boril v finalu s Crveno zvezdo za naslov zmagovalca.

V ponedeljek pa je bilo srečanje med Crveno zvezdo in Partizanom. Zadnjemu se je poznala nedeljska težka tekma z Dinamom, opčim je bilo moštvo Crvene zvezde povsem sveže zaradi mirne nedeljske tekme z Našimi krili. Kljub temu je bila tekma izredno borbeno, toda zmagala je Crvena zvezda z rezultatom 3:0 in moštvo Crvene zvezde je prejelo pokal maršala Tita preko maršalovega zastopnika generalnega poročnika Peku Lapičevića.

Tekma med Hajdukom in Lokomotivo se je končala neodločeno, tako da so moštva zasedla naslednja mesta: Partizan, Crvena zvezda, Dinamo, Metalac, Hajduk, Lokomotiva.

TRŽAŠKO PRVENSTVO

Skečen je to nedeljo pripravil majhno presenečenje, ko je premagal OMMSO s 3:2, prav tako tudi Ponziana, ki je neodločeno igrala z M. Ljani. Največje presenečenje to nedelje pa je bil vsakakor poraz Arrigonija v tekmi s Koštalungo (2:1). Zdi se, da je Koštalunga pričela z odločnejšo borbo, prav tako, s kakršno je pričela v začetku prvenstva.

Od ostalih tekem je Tovarna strojev premagala Dreher s 4:2, Aurora, ki to nedeljo ni imela preveč močnega nasprotnika je zlahka premagala Umag s 3:0, prav tako

Firan v tekmi z Rojanom (5:0) in Magdalen v tekmi z Meduzo, ki se je končala s 5:1.

ITALIJANSKO nogometno prvenstvo

Italijansko prvenstvo se je to nedeljo zaključilo s skoro samimi neodločenimi rezultati. Tako je bilo v tekmi med Triestino in Torinom (1:1), Sampdorio in Padova (0:0), Milanom in Juventusom (1:1), Lucchese in Genoa (0:0), Livornom in Laziom (1:1) ter Bologno in Fiorentino (0:0).

Stanje v vodstvu med voditelji kvalifikacijske lestvice Lucchese, Torinom in Introm je ostalo ne-

spremenjeno. Presenečenje te nedelje je poleg neodločenih rezultatov tudi poraz Intra v tekmi z Rimom. Zanimivo je tudi, da je Atlanta premagala Palermo (2:1). Ostala dva rezultata med Modeno in Barijem (1:0) in med Pro Patrio in Novaro (5:0).

Pierre Morel, ki je poskušal v Parizu rušiti svetovni rekord v skoku s padalom, se je spustil z višine 11.300 m. Padalo se je odprlo samo, kljub temu, da je Morel po odskoku omedlel. Morel, ki je znan član francoskega odporniškega gibanja je bil takoj prepeljan v bolnico. Pravijo, da namerava kljub tej nezgodi odskočiti prihodnji teden z višine 13.000 m.

PRICNIMO z letalskim modelarstvom

Danes bomo spregovorili o eni izmed panog letalskega športa, o modelarstvu. Ne bomo omenjali preveč zgodovine, v kateri so ljudje hrepeli, da bi dobili krila in z njimi poleteli visoko v zrak. Naj te omenimo, da je leta 1871 Alphonse Pennut naredil prvi letalski model, ki ga je vzdignil vijak, gnan od dveh gumijastih nit. On je bil ačoe modernega letalca, čeprav se je njegov model obdržal v zraku le 13 sekund in je preletel le 60 metrov.

Od tedaj je preteklo 77 let in danes se bavi z gradnjo in snovanjem načrtov modelov, ki bi prosto leteli ali jadrali v zraku, že cela množica ljudi. Med njimi ne najdemo samo mladine, temveč tudi veliko odraslih, ki so ohranili mladostno vnemo in smisel za gojitev letalskega športa.

Modelarstvo je šport. In to šport, za katerega bi rekli, da ima še prav posebno nalogo. Če gojimo modelarstvo ne hodimo samo z modeli v naravo jih tam spuščamo in pri tem dihamo sveži zrak, uživamo sonce in gojimo tudi cross country, ko iščemo po tratah modele. Modelarstvo nas tudi vzgaja, nas enostavno priganja, da spoznamo otpljivo vse potrebne pojme o ustroju letalstva, kaže nam in odkriva fi-

zične zakone in naravne pojave, preko katerih bi šli drugače v našem vsakdanjem življenju.

Poglejte: Zračni upor srečamo nešteto krat, vsak dan in vsako minuto toda o njem ne vemo mnogo. Srečali smo ga ko smo se vozili s kolesom proti vetru in smo se trudili, ko smo poleg gonilne sile trčili tudi silo za premagovanje vetra. Prav tako v vlakih, ko smo aržali skozi okno, nam jo je hotel zračni upor odtegniti iz smeri, kamor smo jo držali. Takih primerov bi vam našli nebroj. Če bi se pa malo natančneje pozanimali, bi spoznali, da je popolnoma vseeno, če veje močan veter v neko telo ali pa se telo giblje skozi mirujoči zrak. V obeh primerih nastane zračni upor, prav tak kot nastane pri gibanju krila, ki proizveja zaradi svoje posebne oblike nosilno silo letala. Vse to mora vedeti tisti, ki pričinja z graditvijo majhnih letalskih modelov. Toda to še ni vse. Vedeti mora, kaj je drsnik kot, pozanimati se mora za gradnjo letalskih modelov, poznati mora

zračne tokove, načine starta itd.

Vse to nam odkrije nov svet, zakonov zračnih višin. Ni težko priti do te znanosti. Drobce, ki jih potrebujemo za modelarstvo bomo našli v modelarski literaturi, ki je v Sloveniji po osvoboditvi zelo obogatela z izdajami dobrih knjig. Tam bodo našli amaterji navodila, kako naj prično z delom in se okoristili z vsem tistim, kar morajo poznati za ta šport.

H koncu pa še eno ugotovitev: Za letalski šport se zanima vsak človek. Potrebno je le, da bomo prenesli naše zanimanje v aktivno delo in prišli do spoznanj ter tako zadostili tisti težnji po letenju, ki je prav tako stara kot človek sam.

Pričnimo z modelarstvom! Modelarstvo nas namreč vodi neposredno do vrat, skozi katera si zlahka in na koristen način utremo pot v letalstvo. Pri tem se bomo naučili tudi smiselnega in koristnega ročnega dela; tam si bomo okrepili voljo in vztrajnost na poti do uspeha ter se že v rani mladosti priučili viteškega športnega tekmovanja.



MITIČ in PALADA zmagovalca v parih

Ves minul teden je bilo v Kodanju tekmovanje za teniško prvenstvo Skandinavije. Med najboljšimi švedskimi, norveškimi in danskimi igralci, so poleg Jugoslovancev Palade, Mitiča in Branoviča še sodelovali Francoz Cochet, Nizozemec Van Meergerer in Avstralec Harper. V igri posameznikov sta se Mitič in Palada plasirala v četrtfinale, kjer je Palada izgubil proti Fornstedu (S), Mitič pa proti Haanesu (N).

V igri parov sta Mitič in Palada

zmagala nad danskima paroma Rasmussen-Weiss in Ipsen-Thielsen. Prav tako sta premagala zelo močen par Fornsted-Nielsen in v finalu še švedski par Johansson-Cavalli.

TEK REPUBLIKE v Ljubljani

V Ljubljani je bil v nedeljo «Tek republike», ki se ga je udeležilo 200 tekmovalcev. Najostrejša borba se je v tem teku razvila med Cerajem in Miheličem. Ti je skoraj ves čas vodil na 4.500 m dolgi progi po ljubljanskih ulicah. Ceraj ga je šele proti koncu tekme prehitel. V tej disciplini je dosegel tudi lep rezultat Pernat, ki je prehitel s precejšnjim naskokom Stajnerja in Hanca. Ceraj je dosegel čas 14:19,0 min, Mihelič 14:22,0, Pernat 14:57,4, Stajner pa 14:59,4.

RAZNE VESTI

Anglija je premagala Italijo v namiznem tenisu z rezultatom 5:0.

Med Tržačanom Mitrijem in prvakom Anglije mulatom Dick Turpinom je bil v ponedeljek v Londonu boksarski dvoboj, ki bi moral določiti, kdo izmed njiju se bo srečal z belgijskim prvakom Delanoitom za evropsko prvenstvo v srednji teži. Tekma pa se je končala neodločeno in mednarodna boksarska zveza bo morala odločiti, če se bosta morala Mitri in Turpin še enkrat srečati.

Nadja Knikina, študentka 15 letna je postavila štiri rekorde ZSSR. Na 600 m je tekla 7,7 sek, na 100 m 12 sek, na 200 m 26 sek, na 300 m 41,4 in na 400 m 1 minuto in 1 desetinko.

V Pragi je bilo češkoslovaško prvenstvo v rokoborbi. Zmagovalci so naslednji: Zeman (mušja teža), Dolejši (petelinja), Krupička (peresna), Gistinger (lahka), Mihalič (Srednje lahka), Curednik (srednja), Hampel (srednje teža) in Ružička (težka).

Ker je Italija prepovedala predvajanje filma z letošnje olimpiade, ker v njem ni bilo videti uspehov, ki so jih dosegli italijanski lahkoaleti na olimpiadi, je odpotoval v Italijo odposlanec družbe, ki je film snemala s koščki filmskega traku ki jih bo združil s celim filmom.

Film „Na svoji zemlji“

(Nadaljevanje s 14. strani)

pohod partizanov po bitki, lep, ko izmučeni poležejo v sneg.

Posamezni prizori so torej izredno učinkoviti, vendar pa si vedno nujno ne slede, tako da je vsebinska nit, ki naj bi se ravno vlekla od začetka do konca ponekod pretrgana. Tako na primer se Drečičeva zgodba ne zaključuje zadovoljivo. Tudi se nam zdi, da je scenarij ponekod preveč razvlečen in bi morda hitrejši tempo v nekaterih scenah ne bil v kvar. Toda če vemo da je moral filmski kolektiv premagati nešteto začetnih težav in če upoštevamo visoko idejno in oblikovno kvaliteto prvega filma, tedaj lahko rečemo, da so bili temelji filmske umetnosti pri nas pravilno postavljeni in da smo s filmom Na svoji zemlji dobili doslej najboljši jugoslovanski film.

Kupon št. 94

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

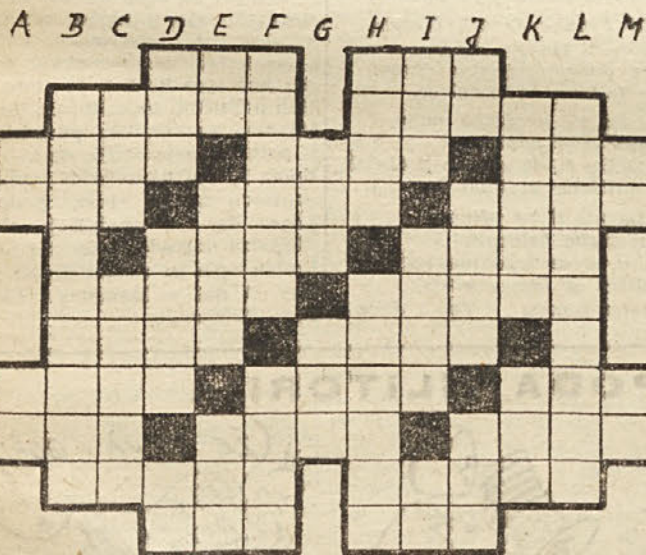
KOREN JOŽE

Tiska z dovoljenjem AIS-a.
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA



Vodoravno: 1) italijansko moško ime - državica v Evropi, 2) riba - del pluga, 3) muslimansko sveto mesto - instrument - kratka za denarno enoto, 4) reka v Jugoslaviji - svetopisemska oseba - antično glasbilo, 5) junak v Fadejevem romanu Mlada garda - vodja jugoslovanskih narodov, 6) napitek - koncentracijsko taborišče, 7)

hrb - moško ime, 8) del roke - ptič - bajka, 9) ura (srbohrvatsko) - poljedelsko orodje - prižnica, 10) perzijski kralj iz 5. stol. pr. Kr. - skupina živali, 11) živalca - roditelj.

Navpično: A) glas domače živine - kratka v pismih, B) mesto v ZSSR, C) reka v ZSSR - pokrajina v Franciji, D) ameriška država - naslonjen

geometrični izraz, E) japonska nacionalna igra - rastlina - začimba, F) prislov časa - hranilna rastlina, G) nadzemsko bitje - demokratična ustava, nova v Trstu, 4) afriška žival - kraj v Slovenskem Primorju, važno železniško križišče, I) žensko ime - reka v Jugoslaviji - konec celine, J) enota za merjenje napetosti - neparno - žensko ime, K) žensko ime - živilo, L) kraj na Gorenjskem pod Stolom, M) predlog - kazalni zajmek.

Premikalnica

panorama
praporščak
akvarel
binokel
hrbina
ipiljon
klarinet

Navedene besede premikaj drugo pod drugo v vodoravni smeri tako, da dobiš v treh zaporednih navpičnih vrstah 1. ime polotoka v Aziji, 2. ime mesta v Sloveniji, 3. ime gorovja v Evropi.

Rešitve štev. 43

Križanka. Vodoravno: 1. Kopel - Tosca, 2. Marica - orakel, 3) amor - tisk, oda, 4. orja - riba - slana, 5. dar - kolo - silnar, 6. Miža - Aleš, 7. solata - urad - kad, 8. opera - krep - kuta, 9. Ivo - plan - Tebe, 10. ceneno - apatin, 11. Racin - cekar.

Navpično: A) uk - od - so - Ra, B) omara - opica, C) Pamir - Levec, D) Eros - marani, E) Ilir - kita - ena, F) solja - P. N., G) Atila - KLO, H) ho -

ura, I) osa - arena, J) R. K. - slap, K) eta - sled - taca, L) okoliš - Kete, M) Sedan - kubik, N) klana - Atena, O) ne - ar - da - ro.

Ko se je Aleksander makedonski mudil v Efezu, ga je slikal slikar Apel. Toda kralj ni pohvalil slike, ko je bila gotova. Ko pa so pripeljali pred sliko Aleksandrovega konja, je zarezgetal pred sliko.

«Zdi se mi da je tvoj konj boljši «O kralj», je tedaj dejal Apel, zdi se mi da je tvoj konj boljši poznava-lec slikarske umetnosti kakor ti!

Trije kovači, potepači, lumpje vsi so in tatje so mi ljube zakovali, da ne morem več do nje - do nje, do nje.

Tri leta sem vandral tri leta še bom. moja ljubca je mlada počakal jo bom.

Izžrehanje

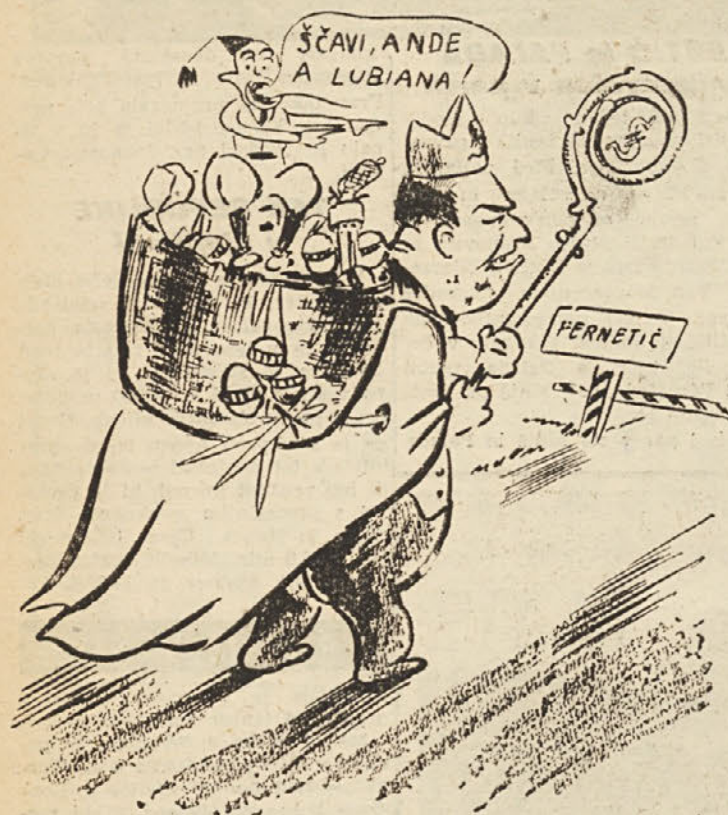
Sreča se je nasmešnila sledečim reševalcem, ki bodo prejeli lepo slovensko knjigo:

Kokelj Stanko, zdravilišče Senožete in Kurilo Jurij, Cirče 13 pri Kraju za rešitve iz štev. 141.

Povh Dušan, Medvedova 1-1. Ljubljana za rešitve iz štev. 142.

Sik Ida, Cepki 5, Dekani in Povše Milan, Taborska 43, Domžale za rešitve iz štev. 143.

VIDALIJEVA BRATSKA POMOČ NARODOM JUGOSLAVIJE



INDISKRETNOST V NEBESIH Miklavževa pošta v rokah zemljanov

Niž ni tako skrito, da bi ne bilo očito! To je star pregovor, ki drži tudi za nebesa. V nebeškem uradu za cenzuro je namreč uslužben neki angelček, ki je zelo naklonjen zemljanom. Med Miklavžovo pošto je pri pregledu naletel na nekaj pisem, za katere se mu je dozdevalo, da bi jih na zemlji z užitek prebrali. Izbral jih je, prepisal in poslal kopije redakciji «Kraške burje» v objavo. Redakcija se angelčku vpljudno zahvaljuje zanje ter mu obljublja, da njegovega imena ne bo izdala. Če želi prejeti honorar za poslano, naj prileti ponoči skozi odprto okno v našo pisarno. Na urednikovi mizi bo zanj pripravljena kuverta z denarjem. Na kuverti bo napisano: Za našega angelčka. Pisma tukaj objavljamo z željo, da bi razveselila širni krog naših bralcev.

Čangkajškovo pismo

Skoraj sem vso zemljo zgubil ob ameriški pomoči.

prosim te, da tvoja gnada zdaj mi na pomoč priskoči. Ne dolarji, ne topovi niso mogli me rešiti, če me ti, Miklavž, ne rešiš, moral bom v pregnanstvo iti. Prosim te tako proseče kot se prosi mandarine: daj mi zmagovito sredstvo,

da ne bom šel iz domovine. Če storiš mi to uslugo, daj naslov mi paradiža, pa takoj ti pošljem gori v tvojo čast tri tone riža.

Čangkajšek

Vidalijevo pismo

Dragi sveti Nikolò mene je popadlo zlo; šovinizem me mori, polna mi ga je vsa kri. Trkam si na prsa rdeča, govoriča mi bobneča laja kakor pes na brata, na Slovenca in Hrvata. Trdim, da za interese delavske se tu borim, a v resnici, vrag me vzemi, se borim le proti njim! Prosim te, če so slučajno v tvoji sveti apoteki sredstva zoper šovinizem me ozdravi s temi leki. Mnoge bi to zveselilo, ljudstvo bi se oddahnilo.

Vidali

Pismo

tržaškega policaja

Meni pa prinesi dosti sladkarij, kajti za sladkobo roka me srbi. V Trstu že poznane moje so navade: če policaj le more kje kak sladkor ukrade. Da mi ne bo treba krasti sladkarij, naj mi tvoja milost v dar jih pošle!

Tržaški policaj

Pismo potepljenih ladij

Tu v tržaškem smo zalivu še med vojno potopile. Pol smo v vodi, pol na soncu, spodaj ribe, zgoraj ptice, lahkokrile. Nihče se za nas ne zmeni, kot smo padle, smo ostale: kaže, da v tem stanju bomo tretjo vojno dočakale. Ti, dobrotljivi mogotec, nam pomagaj iz težave, tri žerjave si omisli in nas dvigni spet v višave. In če malo nas popraviš, v dalje spet bomo hitele ter Miklavžu — rešeniku večno slavo bomo pele.

Potepljene ladje

RAZGLAS

Zadeva splošne stavke iz leta 1946 je z obsodbo voditeljev ljudstva «zadovoljivo» končana. Upravičeno je upanje, da bodo merodajni krogi storili še zadnji korak ker nagradili vse tiste požrtvovalne patriote, ki so tedaj sicer nemoteno, a vendar hrabro vdirali v prostore tržaških političnih in kulturnih krožkov ter tam razbijali in pustošili. Vsi ti patrioti se pozivajo, da se nemudoma zglase na sedežih svojih organizacij ali na sedežu podpisane Lege, da tam podpišejo skupno vlogo za nagrado. Vsak naj prinese kratek opis in seznam svojih junakov. A noi — Dominus vobiscum! Lega Nazionale.

Tržaški gospodarski načrt

POZORISCE: Povprečen tržaški dom. Mož sedi v naslonjaču in bere časopis. Zena lika.

ZENA: Kaj pa tako zadovoljno brundaš? Ali je kaj posebno prijetnega v časopisu?

MOZ: Milijarde prihajajo v Trst. Konec bo bede. To poročilo o Gallowayevi tiskovni konferenci moraš tudi ti brati. To so načrti! To je nekaj! Sploh bova tudi midva morala menjati način našinega gospodarstva.

ZENA: Sem prav radovedna.

MOZ: Ti dobiš krasen kožuh.

ZENA: Ah! Kdaj pa?

MOZ: To je postransko. Kožuh pride in to naj ti zadostuje.

ZENA: Ali mi ne bi dal nekaj denarja, da si raje popravim svoj stari plašč?

MOZ: To ne gre. Morava postaviti najino gospodarstvo na trgovsko podlago. — Kupila bova tudi novo jedilnico.

ZENA: Saj ni sile. Otroci potrebujejo čevlje.

MOZ: Otroci lahko čakajo.

ZENA: Za drva bo treba skrbeti. Zima pritiska.

MOZ: Kaj bo ta starinski način kurjenja?! Napravili bomo moderno napravo za centralno kurjavo.

ZENA: Dobro. Samo kdaj?

MOZ: Veliki načrti zahtevajo potrpljenje. Tudi kopalnico bomo preuredili.

ZENA: Odkod pa denar, ko imamo toliko nujnih trenutnih potreb?

MOZ: Ti res ničesar ne razumeš. Vidi se, da se ne baviš z dnevnimi vprašanji. Tukaj! Vzem si malo časa in preberi, kaj sta razlagala na tiskovni konferenci Galloway in White. Potem boš razumela moje načrte.

Zena vzdihne in molči. Od zunaj sihi v sobo zamolkel šum mesta, ki se sliši kakor globok vzdih...

MIHEC IN JAKEC

MIHEC: Uslužbenci Assicurazioni Generali protestirajo proti temu, da se sedež družbe prenese v Italijo, uradnike v Trstu pa odpuščajo iz službe.

JAKEC: Zakaj pa rogovilijo za priključitev? To so prvi znaki!

Izpred

tržaškega sodišča

SODNIK: Obtoženc Toni Piada, vstanite! Tukaj vas toži Gigi Cazzotto, da ste ga razžalili, ker ste mu rekli «govedo».

OBTOZENEC: To naj bo žalitev?! Danes, ko je govedina po 800 lir kilogram!

JUCA

PIŠE PEPI

Draga Pepa! Pržnik Sv. Miklavža spet nam koledar oznanja in nedolžnim otročičem se že o darovih sanja.

Koliko različnih prošelj, te dni ta svetnik dobiva Ves obdan od samih pisem več ne je in ne počiva.

Se celo jaz letos pismo sem Miklavžu napisala in kar z avijonsko pošto mu v nebesa ga poslala.

V pismu blagemu svetniku dala dobre sem navede: da naj v Trst se ne prikaže, če si ni nabrusil pete;

iz dvoran, da v našem mestu poštenjake ven podijo, da falotje tu darove ti s pestjo v obraz delijo.

Javljam mu, da prebuzjujsko on navadno se oblači in da taka stvar kaj hitro tu Vidalija razkači.

Parkeljnov, tako mu pišem, pa ni treba s sabo vzeti, da bo našel te golazni tu več kot jo je želeli.

Javljam mu še, če že pride naj na svoje svete rame guvernerja si naprti poleg razne druge krame. Če ga on sam ne prinese,

da bomo brez njega ostali, ker zavezniki, kot kaže, nam ga sploh ne bodo dali.

In svetniško, dolgo brado, javljam mu, naj si priviha, da je huda kraška burja mu med potjo ne odpiha.

Za Vidalija ga prosim, naj prinese mu razuma, kajti je hudo pristašem,

Po deževju pride sonce

PRED NEKAJ MESECI: Skandal! Nezaslišano! Inspektor pravstvene policije Terribile se je pregrešil proti tistim, ki bi jih moral nadzorovati. Opuščen je iz službe. Počel je neznanokam. Za njim je izdana tiralica. — In še škandal! In še bolj nezaslišano! Sladkor, ki ga je imela Lega razdeljevati najpotrebnejšim za zimsko pomoč, so ponesverili in razprodali po visokih cenah na črni borzi. Uvedena je preiskava. Lega dobi komisarja.

DANES: Inspektor Terribile se svobodno sprehaja po Italiji. Dobil bo zastanke na plači. — Legi je poverjena razdelitev božičnih paketov med najpotrebnejše.

MORALA: Ko se bo spet enkrat prikazalo sonce po dežju, bomo rekli: Dež je bil — zatušan.

če njih vodja je brez uma.

Za brezposelnost ga prosim, naj je prav nič ne prinese, te, da tukaj je zadosti, da bo bolje, če jo odnese.

A tržaškim gospodičnam, pišem, mi nič treba dati, njim, da dajejo dobrote že ameriški soldati.

Ce pa kakšno frajlo hoče prav zelo razveseliti, vozni listek do New Yorka moral bi ji podariti.

Za slovensko gledališče pa dvorano naj nakloni da ne bo brez strehe v Trstu Sekspir, Gogolj in Coidoni.

Marsikaj še napisala sem nebeškemu Marshalu, če mi želje bo izpolnil, to se videlo bo kmalu.

Ce je tak ta darežljivec kot Marshall - Amerikanec nam bo le veliko obljubil, dar dobil bo pa kak Spanec.

Kajti Franko je tak človek, ki pomoči potrebuje, on z demokracijskim darom svoj fašizem si vzdržuje.

Kaj pa ti, predraga moja, si Miklavža naprosila? Jaz želim ti, da v vseh prošnjah res uslišana bi bila!

Ce pa nič ti ne prinese ni ti treba žalovati, kar v obraz lepo mu reči: «Takšen si kot: aleati!»

Te pozdravlja Tvoja Juca

DOGODIVŠČINE GOSPODA VILITORIJA

